

Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Clubul Literar „Homo Aestheticus”

LECTURA

ȘI SCĂRILE

CULEGERE DE ARTICOLE

Volumul IV

Chișinău • 2023

CZU 28(082)

L 37

Director general: Elena Pintilei

Coordonator de ediție, prefață: Victoria Vasilica

Redactoare: Felicia Negru

Coperta: Cristina Ceoinac (după desenul „Luminișuri” de Iulian Filip)

Procesare computerizată: Diana Odobescu

Lucrarea a fost aprobată spre editare în cadrul ședinței Consiliului
redacțional al BNRM (proces-verbal nr. 4 din 27.09.2023)
Răspunderea asupra conținutului materialelor revine în întregime autorilor

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova

Lectura și scările : Culegere de articole / Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Clubul Literar „Homo Aestheticus” ; director general: Elena Pintilei ; coordonator de ediție, prefață: Victoria Vasilica. – Chișinău : [S. n.], 2023 (Primex-Com) – . – ISBN 978-9975-3510-1-0.

Vol. 4. – 2023. – 175 p. : fot. color. – Text : lb. rom., engl. – Cuprins, pref., rez. paral.: lb. rom., engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – 10 ex. – ISBN 978-9975-119-65-8. 028(082)

L 37

ISBN 978-9975-3510-1-0.

ISBN 978-9975-119-65-8.

Creative Commons - 4.0 International - CC BY 4.0

© **Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2023**

© **Autorii, 2023**

CUPRINS

Prefață	7
Introduction	9

Capitolul I

Trei decenii de consolidare a statutului de bibliotecă națională

Vera OSOIANU. Biblioteca Națională și experiențele de promovare a lecturii	12
Veronica BORȘ. Activitățile culturale ale BNRM – factor important pentru dezvoltare și cunoaștere	25
Mihai CIMPOI. De la Cenaclul „Miorița” la „Homo Aestheticus” sau despre conștiința de neam	33
Mariana COCIERU. „Arhiva de voci” – mijloc de cunoaștere a realităților socioculturale ale epocii	37
Elena BALINSCHI. Calendar Național – 30 de ani de promovare a valorilor culturale	49
Angela DRĂGĂNEL. Evoluția preferințelor de lectură privind literatura autohtonă a cetățenilor din Republica Moldova pe parcursul a 30 de ediții a „Topului celor mai citite 10 cărți”	61
Ecaterina DMITRIC. „LecturaCentral” – program național de promovare a lecturii	72
Ludmila CORGHENCI. Svetlana UCRAINCIUC. Formarea profesională continuă: abordări multiaspectuale ale centrului biblioteconomic național.	79

Capitolul II

Lectura – „Pâinea noastră cea din toate filele”

Ion STURZA. Lectura – fenomen cultural	87
Iulian FILIP. Diaspora și Acasă – gâtuirea clepsidrei.....	91
Maria PILCHIN. <i>Lecturi à la carte</i> : a citi este o formă de contract social...95	
Margareta CEBOTARI. Anul lecturii – prioritate profesională eficientă pentru vizibilitatea rolului informațional, educațional și social al bibliotecilor	99
Mariana HARJEVSCHI. De la lectura solitară la lectura comunitară. Experiința Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”	114

Capitolul III

Diplomația culturală. Ora ambasadorului

Diana SILIVESTRU. Digitizarea ca politică de acces la cunoaștere și lectură. Proiect susținut de Guvernul Japoniei.....	121
Veronica COSOVAN. <i>Muzeul Cărții</i> - între necesitate socială și inițiativă culturală	136

Capitolul IV

Practici de promovare a lecturii pe meridianele lumii

Iryna BIRIUKOVA. Ukrainian libraries during the war: adjustment to new realities and setting priorities	144
Ioana MATICA. Rolul poveștilor în actul educațional.....	151
Mariana PETCU. Biblioteca - o punte între inimi	156
Daniela ANDREI. Receptarea și rolul lecturii în procesul de receptare ..	161
Iuliana CRISTEA. Învățarea limbajului și comunicării în condițiile deficienței de auz	167
Autorii articolelor.....	173

CONTENTS

Prefață	7
Introduction	9

Chapter I

Three decades of strengthening the status of the national library

Vera OSOIANU. The National Library and reading promotion experiences	12
Veronica BORȘ. Cultural activities of NLRM as an important factor for development and knowledge	25
Mihai CIMPOI. From “Mioritza” literary circle to “Homo Aestheticus”, or about national consciousness	33
Mariana COCIERU. “Archive of voices”, a means of cognition of socio-cultural realities of the time	37
Elena BALINSCHI. 30 years of representation of cultural values in the National Calendar	49
Angela DRĂGĂNEL. The evolution of reading preferences regarding local literature of the citizens of the Republic of Moldova during 30 editions of the „Top 10 most read books”	61
Ecaterina DMITRIC. “LecturaCentral”, national program to promote reading	72
Ludmila CORGHENCI. Svetlana UCRAINCIUC. Continuous professional education. Multifaceted approaches of the national biblio-economic center.	79

Chapter II

Reading, our daily bread

Ion STURZA. Reading as a cultural phenomenon	87
Iulian FILIP. Hourglass neck between diaspora and the general population	91
Maria PILCHIN. <i>Lecturi à la carte</i> . Reading is a form of social contract ...	95
Margareta CEBOTARI. The Year of Reading: priority of professional effectiveness, visibility of informational, educational and social role of libraries	99
Mariana HARJEVSCHI. From solitary reading to reading in community. The experience of the „B. P. Hasdeu” Municipal Library	114

Chapter III

Cultural diplomacy. Ambassador's hour

Diana SILIVESTRU. Digitization as a policy on access to knowledge and reading. Project supported by the Government of Japan.....	121
Veronica COSOVAN. <i>The Museum of Books</i> between social necessity and cultural initiative.....	136

Chapter IV

Practices of book promotion worldwide

Iryna BIRIUKOVA. Ukrainian libraries during the war: adjustment to new realities and setting priorities	144
Ioana MATICA. Storytelling for learning	151
Mariana PETCU. The library is a bridge between hearts.....	156
Daniela ANDREI. Reception and role of reading in the reader response process.....	161
Iuliana CRISTEA. Learning language and communication in causes of hearing loss.....	167
Volume authors.....	173

PREFAȚĂ

Victoria VASILICA,
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Volumul IV al culegerii „Lectura și scările”, ediție care apare anual ca urmare a organizării conferinței „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”, poartă un însemn special datorită primului capitol – *Trei decenii de consolidare a statutului de bibliotecă națională*. Capitolul I inserează materiale consacrate aniversării a o sută nouăzeci de ani de la fondarea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM) și trei decenii de la atribuirea statutului de bibliotecă națională. Activitatea BNRM se sprijină pe cei „cinci piloni” pe care se ține o bibliotecă modernă: colecțiile, timpul, locul, instituția (politica instituțională) și normele. Studiile din acest capitol evidențiază aspecte exponențiale ale activității bibliotecii pe parcursul anilor, cum ar fi: experiența de promovare a lecturii; activitățile culturale, proiectele mari implementate și rezultatele acestora, cât și funcția importantă a Bibliotecii Naționale, în calitate de centru metodologic, pentru bibliotecile din cadrul Sistemului Național de Biblioteci.

Lectura este un instrument al educației și al culturii. Rolul lecturii nu poate fi subestimat și este foarte importantă studierea acestuia sub diverse aspecte a procesului. Capitolul II *Lectura – „Pâinea noastră cea din toate filele”* relevă analize și sinteze ale fenomenului lecturii din perspectiva consumului cultural, a unei necesități socioculturale, deoarece lectura contribuie la cultivarea și educarea unei comunități, la consolidarea valorilor și cutumelor. Un aspect important ce ține de promovarea valorilor naționale în diasporă – se face referință la promovarea literaturii autohtone îl subliniază Iulian Filip în articolul *Diaspora și Acasă – gătuirea clepsidrei*. Promovarea lecturii din perspectiva bibliotecilor este subiect de referință al autoarelor Margareta Ce-

botari și Mariana Harjevschi, care oferă prin intermediul articolelor semnate experiențe de promoare a cărții și lecturii personalizate bibliotecilor unde își desfășoară activitatea, dar și exemple de bune practici.

Diplomația culturală este unul din domeniile diplomației care are drept obiectiv stabilirea, dezvoltarea și susținerea relațiilor cu celelalte state prin cultură, proiecte dezvoltate prin intermediul parteneriatelor. Capitolul III, *Diplomația culturală. Ora ambasadorului* al culegerii, reprezintă exemple de parteneriate și proiecte desfășurate cu susținerea SUA și Japonia.

Exemple de promovare a cărții și lecturii în Ucraina și România pot fi remarcate citind capitolul IV (al culegerii). Drept platformă de consolidare a eforturilor de stimulare a interesului pentru lectură, ediția a IV-a a conferinței internaționale „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare” a concentrat structuri și persoane cu responsabilități în acest domeniu. Profilul participantului a fost unul complex: scriitori, ambasadori, oameni politici și de afaceri, bibliotecari, pedagogi, jurnaliști, cercetători științifici; în total 31 vorbitori din șase țări: Ucraina, Franța, Japonia, SUA, România și Republica Moldova.

INTRODUCTION

Victoria VASILICA,

National Library of the Republic of Moldova

The 4th volume of the research collection „Reading and the Stairs” presents proceedings of the „Reading as a Basis for Culture, Knowledge and Development” annual scientific conference, and has its special feature revealing right in its first chapter, entitled *Three decades of strengthening the status of the national library*. Chapter I includes articles devoted to 190th anniversary of the National Library of the Republic of Moldova and those thirty years since obtaining a status of the national library by NLRM. Nowadays its activity is based on five pillars of modern library: collections, time, place, institution and institutional policy, norms and performance. Articles included in this chapter highlight the exponential activity of the library over recent years, vast experience in reading promotion, good results in cultural events and large implemented projects, along with the important role of the National Library as a methodological center for the National Librarianship System libraries.

Most essential tool of education and culture, reading is studied in this volume under various aspects. Chapter II: *Reading, our daily bread* comprises analysis and synthesis of phenomenon of reading from the perspective of cultural consumption and sociocultural necessity. Reading contributes to cultivation and education of a community, consolidation of values and common laws. An important aspect of it is the promotion of national values among diaspora communities, in special, of national literature. Iulian Filip confers the topic in his article, *Hourglass neck between diaspora and the general population*. About the promotion of reading in the context of library job wrote in this volume Margareta Cebotari and Mariana Harjevschi. They presented personalized book promotion and reading experience practices, as well as examples of exciting events hold in their libraries.

Cultural diplomacy is a type of public diplomacy that aims to establish, develop and support relations with other states by way of cultural projects through partnerships. The idea is developed in Chapter III: *Cultural diplomacy. Ambassador's hour*, where library partnerships and projects carried out with the support of the USA and Japan are described.

Examples of book and reading promotion in Ukraine and Romania are noted in Chapter IV of this volume. As a platform for strengthening efforts to stimulate an interest in reading, the 4th volume of the „Reading as a Basis for Culture, Knowledge and Development” scientific conference proceedings presents structures and people with responsibilities in this field: writers, ambassadors, politicians and businessmen, librarians, teachers, journalists, scientific researchers. 31 speakers from six countries: Ukraine, France, Japan, USA, Romania and the Republic of Moldova – contribute to this work.

**Translated by
Elina BOLGARINA**

Capitolul I
Trei decenii de
consolidare a statutului
de bibliotecă națională

DOI: 10.5281/zenodo.1001676

Biblioteca Națională și experiențele de promovare a lecturii

Vera OSOIANU

Rezumat:

Autoarea realizează o retrospectivă a proiectelor și inițiativelor Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM) în domeniul promovării cărții și lecturii, dar și sumarizează propuneri de programe orientate spre creșterea nivelului de cultură a lecturii, cunoașterii și dezvoltării personale a oamenilor.

Cuvinte-cheie:

lectură, proiecte, programe, cultură a lecturii, Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Abstract:

The author holds a retrospective of projects and initiatives of the National Library of the Republic of Moldova (NLRM) in the field of book promotion and reading, summarizes program ideas aimed to increase the level of reading culture, knowledge and personal development skills.

Keywords:

reading, projects, programs, reading culture, National Library of the Republic of Moldova.

Materialul de față reprezintă o examinare retrospectivă a celor mai valoroase proiecte și inițiative dezvoltate de Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM) pe segmentul promovării cărții și lecturii, dar și concluzii despre ce ar trebui de realizat pentru a cultiva în societate un atașament puternic pro lectură, având o influență puternică asupra culturii, cunoașterii și

dezvoltării persoanelor, ca scop final.

Printre proiectele de promovare a lecturii, realizate de BNRM de-a lungul anilor, de remarcat Clubul Literar „Miorița”, Festivalul Național al Cărții și Lecturii, Clubul Literar „Homo Aestheticus”, Campania *Anul Lecturii - 2008*, Campania *Anul Lecturii - 2020*, dar mai ales Programul Național Lectura-Central.

Viziunea globală a bibliotecii viitorului, proiect coordonat de Federația Internațională a Asociațiilor de Biblioteci și Bibliotecari (IFLA), la elaborarea căreia au contribuit participanți din 190 de țări de pe toate continentele, scoate în evidență 10 repere și 10 oportunități pentru biblioteca viitorului. Printre acestea, chiar pe locul doi după promovarea accesului egal și liber la informații și cunoștințe, figurează susținerea alfabetizării, învățării și lecturii ca domenii tradiționale de forță – recunoscute universal ca activități esențiale pentru îndeplinirea misiunii bibliotecii – îmbunătățirea calității vieții oamenilor.

Raportul prezentat de IFLA menționează că pentru a sprijini învățarea, alfabetizarea și lectura în mod semnificativ în era digitală, bibliotecile trebuie să se schimbe și să se adapteze continuu. Serviciile, colecțiile și practicile trebuie să se dezvolte pentru a răspunde așteptărilor în schimbare ale membrilor comunității.

Bibliotecarii au depășit de multă vreme condiția de actori pasivi, când relațiile cu cititorii se reduceau la împrumutul cărților solicitate și aranjarea acestora, la raft, după returnare. Evident, bibliotecarii de vocație au fost excepții fericite dintotdeauna. În timp, a cunoscut o altă dimensiune activitatea de recomandare a cărților, organizarea activităților de promovare a cărții etc. În ultimii ani, o nouă amploare capătă activitatea bibliotecilor-centre biblioteconomice pe partea metodologică și asistența de specialitate pentru bibliotecarii care lucrează cu utilizatorii finali.

În Republica Moldova nu există o strategie națională foarte clară de promovare a lecturii și nici fundații sau agenții de felul celor existente într-un șir de state cum ar fi Anglia cu Agenția Lecturii, Germania cu Fundația pro lectura, Franța cu Institutul Cărții și a Lecturii, SUA cu Centre ale cărții în Biblioteca Congresului și toate statele componente etc. În aceste condiții aco-

perirea acestor sarcini este asumată de cele două biblioteci naționale (BNRM și BNC „Ion Creangă”), bibliotecile din învățământ și alte biblioteci mari cum ar fi Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” și un șir de biblioteci publice municipale și raionale.

Motive importante de amplificare a activităților de promovare a lecturii sunt evenimentele de nivel internațional precum *Ziua Internațională a cititului cu voce tare*, *Ziua Internațională a cărții pentru copii și tineret*, *Ziua Mondială a Cărții și a Drepturilor de Autor* etc.

Începând cu anul 2023, în Republica Moldova va fi marcată, la 14 februarie, Ziua Națională a Lecturii. O hotărâre, în acest sens, a fost votată unanim în Parlamentul Republicii Moldova la începutul anului 2022. În România, însă, această sărbătoare a început să fie marcată cu un an mai devreme, la 15 februarie. Va fi o ocazie în plus de a scoate în prim planul vieții culturale lectura și importanța acesteia în dezvoltarea persoanelor și a societății în întregime.

Conceptul de „bibliotecă națională” definit în mod diferit de către diverse enciclopedii, linii directorii, alte documente elaborate de IFLA și UNESCO include trei elemente de bază:

- moștenire (accentul se pune pe cultura imprimată a națiunii).
- infrastructură (accentul se pune pe coordonarea la nivel național, poziția de lider în domeniu, facilități, servicii de importanță națională). Serviciile pentru bibliotecile țării ocupă un loc important în activitatea acestora.
- servicii de nivel național (servicii pentru utilizatori, nu numai în sălile de lectură, dar pretutindeni în țară). Bibliotecile naționale care pun accent pe acest aspect al activității sunt cele din țările în curs de dezvoltare. Serviciile pentru utilizatorii fi nali reprezintă pentru acestea preocuparea principală.

Aceste trei dimensiuni reprezintă orientările de bază ale bibliotecilor naționale, inclusiv toate aspectele ce țin de promovarea lecturii.

O incursiune în istoria recentă a BNRM demonstrează că instituția, pe tot parcursul său, a avut priorități constante în domeniul promovării lecturii.

Ca lider în profesie și „bibliotecă de ultimă instanță”/„library of last resort”, Biblioteca Națională a Republicii Moldova a acumulat, pe parcursul anilor, în

afară de serviciile directe din sala de lectură, experiențe excepționale în domeniul promovării cărții. Pentru a crește interesul cetățenilor pentru lectură, a extinde domeniile de lectură, a îmbogăți cunoștințele de bază ale oamenilor, a le îmbunătăți calitatea vieții prin dezvoltarea obiceiurilor de lectură și inocularea ideii importanței lecturii pe tot parcursul vieții, biblioteca experimentează diverse servicii de extindere a lecturii, incluzând programe, proiecte, activități de promovare a lecturii.

Cadrul conceptual al tuturor acestora se fundamentează pe următoarele idei cu privire la lectură: este esențială pentru încadrarea deplină în societatea modernă; adaugă calitate vieții; oferă acces la cultură și moștenirea culturală; dă putere și emancipează cetățenii, adună oamenii împreună etc. Cultura lecturii este unul dintre bunurile valoroase care stimulează persoanele și societățile.

Unele proiecte, inițiate de bibliotecă, au avut continuitate, altele s-au transformat în alte proiecte sau au devenit istorie. Au fost și proiecte care n-au avut priză la public și au dispărut, fără a se afirma prea mult.

Printre cele care au lăsat urme importante, de remarcat în special:

- Cenaclul Literar „Miorița”, fondat în anul 1964;
- Salonul Internațional de Carte, fondat în anul 1991, care, începând cu anul 2016, se extinde și apare într-o formulă nouă, mai extinsă – Salonul Internațional de Carte – Bookfest, Chișinău;
- Festivalul Național al Cărții și Lecturii 2011-2017;
- Zilele „Vasile Alecsandri – Mihai Eminescu”;
- Topul celor mai citite 10 cărți;
- Arhiva de voci
- Simpozionul Științific Internațional „Valori bibliofile”;
- Clubul Literar „Homo Aestheticus”;
- Programul Național LecturaCentral.
- Proiectul *Anul lecturii 2008*,
- Proiectul *Anul lecturii 2020* etc.

De la lansare, în anul 2018, a Programului Național LecturaCentral, echipa Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, responsabilă de organizarea și desfășurarea Programului, este într-o continuă experimentare și căutare a

experiențelor avansate, inovatoare privind educația lecturii și cultura lecturii, care a fost dintotdeauna una dintre responsabilitățile prioritare ale bibliotecii.

Scopul Programului Național LecturaCentral este consolidarea spiralei lecturii, incluzând influențele familiei, mediului educațional, instituțiilor de cultură, structurilor infodocumentare, mediului social și economic, ale comunității, ale factorilor de decizie, ale mass-mediei pe optimizarea interesului față de carte, promovarea lecturii, dezvoltarea culturii lecturii.

Este important că în acest scop sunt conjugate eforturile comune ale bibliotecilor cu cele ale instituțiilor de cercetare și de învățământ, ale editurilor și librăriilor, uniunilor de creație etc. Această activitate de proporții are de câștigat prin implicarea tuturor instituțiilor care au tangențe cu promovarea cărții și lecturii: Uniunea Internațională a Oamenilor de Creație, Uniunea Editorilor, Uniunea Scriitorilor, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” etc.

Prin coordonarea activităților, Programul Național LecturaCentral țin-tește spre o nouă dimensiune în activitatea de promovare a cărții și lecturii. Pe parcursul derulării Programului, de regulă, lunile februarie-decembrie a fiecărui an, utilizatorii și non-utilizatorii bibliotecilor sunt antrenati în diverse evenimente cărțurărești, organizate în avantajul cunoașterii, stimulării interesului pentru lectură, dezvoltării abilității persoanei nu doar de a citi un număr mare de publicații, nu doar de a citi permanent, ci, în special, de a înțelege, de a învăța din text, de a formula idei critice și creative.

În concepția inițială, Programul Național LecturaCentral include atât Salonul Internațional de Carte Bookfest, Chișinău, cât și *Topul celor mai citite 10 cărți ale anului*, concursurile de nivel național care înseamnă, în primul rând, carte și lectură.

După cum menționa dna Maria Pilchin la ediția a treia, 2021 a Conferinței Internaționale „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”, Programul Național LecturaCentral s-a transformat într-un centralizator al lecturii.

După cinci ediții se poate afirma cu toată încrederea că aceasta este formula perfectă pentru o strategie de promovare a lecturii.

Printre lucrările de mare importanță realizate în cadrul Programului Național LecturaCentral, un loc aparte revine studiului *Lectura în comparație*

intergenerațională realizat în anul 2021 la solicitarea BNRM, de către Magenta Consulting, în cadrul Programului Proiecte Culturale, susținut de Ministerul Culturii. Lucrarea vine să acopere unele goluri și să evidențieze altele, asupra cărora trebuie de lucrat în anii imediat următori.

Scopul studiului este de a oferi o viziune despre influența familiei, școlii, bibliotecii și societății asupra lecturii și a preferințelor de lectură pe parcursul a trei generații (bunici, părinți, copii). Datele au fost colectate în perioada 29.11.2021 – 17.12.2021 pe un eșantion de 3237 de respondenți.

În baza răspunsurilor la întrebarea „Cât de des citiți cărți?” putem concluziona că 69% de respondenți citesc cel puțin o dată în an, dintre care 24% citesc în fiecare zi.

Persoanele cu vârsta 56 + citesc mai mult decât celelalte categorii de vârstă. Femeile citesc zilnic mai mult (27%) decât bărbații (19%).

Raportul demonstrează că nu există diferențe semnificative privind lectura în diferite regiuni geografice.

Dacă comparăm rezultatele Barometrului Opiniei Publice (BOP) (2021) și rezultatele studiului *Lectura în comparație intergenerațională*, atunci rezultatele diferă destul de mult. BOP prezintă 41,5% din respondenți care citesc de la zilnic, la măcar o dată pe lună sau mai rar, în timp ce studiul Magenta prezintă 96% de respondenți care citesc de la în fiecare zi, la o dată la 2-3 luni. Explicația? În studiul realizat de Magenta Consulting au fost implicați utilizatori ai bibliotecilor, pe când în BOP a participat publicul larg.

O constatare interesantă a studiului este cifra de 65% de respondenți care citesc de plăcere. Explicația constă în faptul că respondenții studiului sunt utilizatorii bibliotecilor publice teritoriale. La sigur, cifra este alta în bibliotecile din învățământ (care nu au constituit obiectul acestui studiu). Despre importanța lecturii de plăcere a scris destul de convingător Neil Gaiman în prelegerea/articolul său „De ce viitorul nostru depinde de bibliotecă, lectură și fantezie”. Studiile demonstrează, de asemenea, că nimic nu dezvoltă memoria mai bine decât citirea textelor extinse și învățarea pe de rost a poeziilor. Este adevărat că mulți cercetători susțin că preferințele pentru lectura de plăcere nu merită prea mari laude, unii chiar fac o paralelă între preferințele bogaților de a citi cărți de dezvoltare profesională și preferințele celor săraci

pentru lectura de plăcere.

Faptul că la moldoveni predomină lectura de plăcere este confirmat și de cele 72% de respondenți, care sunt interesați de lectura literaturii artistice.

Magazinul online *elefant.ro*, un retailer online din Romania (care are o filială și la Chișinău - magazinul online local *elefant.md*), a organizat în perioada 24-31 octombrie 2021 ElefantFest, un târg de carte online la care au participat aproape 1 milion de vizitatori și la care au avut loc 93 de lansări de carte, dintre care 35 cu autori români și 58 cu autori străini. Fiecare cumpărător a plecat în medie cu 5 cărți de la această ediție a târgului care s-a derulat simultan în România și Republica Moldova. De asemenea, cititorii au avut acces la peste 30.000 de titluri în română și peste 600.000 de cărți în engleză.

La capitolul „titluri preferate”, cititorii au ales ficțiunea, 33% dintre achiziții fiind din această categorie, urmate de cărțile pentru copii (26%), cele de dezvoltare personală (20%) și volumele de istorie și biografii (7%).

Elefant Online SA, compania ce operează *elefant.ro*, a obținut în primele 6 luni ale anului 2021, o valoare a GMV (gross merchandise value) de peste 120 milioane de lei, marcând astfel o creștere medie anuală de 31% la nivelul ultimilor doi ani.

Sunt interesante motivele pentru care moldovenii vizitează bibliotecile: cărți, bibliotecari, tehnologii - argumente suficiente pentru alocarea finanțării pe aceste dimensiuni.

Un alt studiu relevant pentru tema în discuție, realizat de BNRM, a fost Studiul *Cartea și lectura în viața personalităților*. În cadrul acestui proiect mai multe personalități din arealul nostru au fost antrenate într-un interviu, fiind rugate să răspundă la două întrebări:

1. Ce înseamnă cartea și lectura pentru dvs.?
2. Care sunt cărțile care au un loc aparte în sufletul și inima dvs.?

Participanții care au ales să dea curs invitației au avut posibilitatea să-și deschidă sufletul, gândindu-se că poate ajută cuiva să deschidă ochii. S-a mișcat pe faptul că armata de bibliotecari, precum și persoane adiacente profesiei, antrenați în organizarea Programului Național LecturaCentral, precum și în alte activități, vor putea utiliza ideile expuse la organizarea activităților de promovare a lecturii. Răspunsurile prezentate de persoanele intervievate, nume

grele din mediul cultural, au fost diseminate prin toate instrumentele - format tradițional și virtual, disponibile echipei BNRM. Postările distribuite prin instrumentele virtuale, care oferă și evidența utilizării, au fost foarte accesate, iar aceasta ne-a convins de necesitatea actualizării interviurilor vechi, precum și de necesitatea extinderii cercului personalităților implicate în proiect.

Așa cum materialele plasate pe blogul de biblioteconomie și știința informării, pe pagina de FB a Programului Național LecturaCentral și grupul de pe FB LecturaCentral dispar din prim-planul evenimentelor, acestea au fost adunate într-o culegere care a fost plasată pe toate instrumentele WEB, întreținute de BNRM în format virtual, inclusiv în Repoziitoriul Tematic al BNRM. Indexate corespunzător, aceste materiale pot fi mai ușor regăsite și accesate de către persoanele interesate de carte și lectură. Culegerea inserează gânduri prețioase, dar și recomandări de cărți valoroase, care vor facilita alegerea privind lista lecturilor.

La prima etapă de realizare a proiectului au fost interviewate 12 persoane, respectiv: Valeriu Turea, Mircea V. Ciobanu, Ianoș Țurcanu, Gheorghe Erizanu, Iulian Filip, Iurie Colesnic, Arcadie Suceveanu, Aurelian Silvestru, Mihai Cimpoi, Nadejda Pădure, Vasile Romanciuc, Vasile Botnaru.

În baza informațiilor prezentate și a cărților menționate de personalitățile interviewate, am realizat un top al preferințelor de lectură. Printre cărțile/autorii numiți figurează:

- Ion Creangă;
- Mihai Eminescu;
- Mihail Sadoveanu,
- Lucian Blaga;
- António Lobo Antunes;
- Tudor Arghezi;
- Ion Luca Caragiale;
- Miguel de Cervantes Saavedra;
- Hermann Hess;
- Jorge Luis Borges;
- Biblia;
- Mircea Eliade.

Într-un proiect similar realizat în România de Dan C. Mihăilescu se regăsesc patru din scriitorii/cărțile din topul realizat de noi, precum: Ion Creangă, Mihai Eminescu, Ion Luca Caragiale și Biblia. De amintit aici faptul că, potrivit topurilor internaționale, Biblia este cea mai citită carte din lume.

Ideea studiului este de a facilita calea cititorilor spre autorii care se bucură de interes din partea persoanelor, care au un cuvânt greu de spus în ierarhizarea valorilor literare.

Printre activitățile de amploare organizate de BNRM, au fost și activități frontale care s-au derulat pe parcursul unui an întreg, spre exemplu: *Anul Lecturii - 2008* și *Anul lecturii - 2020*, organizat la o distanță de 12 ani după prima experiență, care a fost una cu adevărat reușită.

Pentru organizarea acestor două mari campanii de promovare a lecturii, BNRM a elaborat linii directorii și inițiative, ghidându-se de documente fundamentale, generate de către Federația Internațională a Asociațiilor și Instituțiilor Bibliotecare (ca portavoce a bibliotecilor la nivel mondial) și alte instituții de profil; „Ofertele Universale ale Bibliotecii”, document elaborat de către Society of Chief Librarians (SCL) în parteneriat cu Arts Council England, Leading Excellence in Library Services for Children, Yang People and Schools și The Reading Agency din Regatul Unit. *Anul Lecturii - 2020* s-a înscris perfect în contextul prevederilor cadrului legislativ, strategic și de recomandare național privind bibliotecile. Principala prioritate a anului profesional 2020 - *Promovarea lecturii ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare* - a fost magistrală și în raport cu concluziile și orientările de politici stabilite în raportul „Republica Moldova în PISA 2018”, elaborat de Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare din cadrul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării din Republica Moldova în comun cu Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică.

Lucrarea „Directórii și inițiative pentru Anul Lecturii - 2020” a avut ca scop:

- orientarea componentelor Sistemului Național de Biblioteci (SNB) în vederea coeziunii și împărtășirii valorii lecturii, necesității dezvoltării competențelor de cultura lecturii a utilizatorilor acestora;

- axarea cooperării între biblioteci și: instituții educaționale, asociații și uniuni de creație etc. – pe asistența în vederea întăririi competenței de lectură și cultura acesteia; diminuarea analfabetismului funcțional;
- promovarea lecturii ca un catalizator, ca o prezență indispensabilă proceselor democratice și de transformare.

Materialele elaborate de BNRM, de recomandare, pot fi completate și utilizate în funcție de specificul comunităților, în cadrul cărora funcționează bibliotecile.

În paralel cu experimentarea programelor proprii, BNRM studiază permanent experiența marilor biblioteci naționale ale lumii și, ca centru biblioteconomic național, promovează aceste experiențe în mediul bibliotecar.

Un exemplu foarte bun de bibliotecă națională promotoare a lecturii este Biblioteca Congresului. Aceasta promovează cartea, lectura și alfabetizarea prin intermediul Centrului Cărții, care a creat Centre ale cărții în toate statele componente ale SUA. Acestea, la rândul lor, inițiază parteneriate cu multiple agenții guvernamentale, instituții, diverse organizații cu preocupări adiacente. Centrul Cărții găzduiește anual întruniri cu centrele afiliate pentru a discuta problemele și strategiile domeniului. Activitățile instituțiilor afiliate sunt publicate în Raportul Anual al Centrului Cărții și al Centrelor afiliate. Centrul Cărții, din cadrul Bibliotecii Congresului, coordonează activitatea Centrului de Poezie și Literatură al Bibliotecii și Programul anual al mențiunilor literare, dar și Centrul tinerilor cititori și Festivalul Național al Lecturii.

Biblioteca Națională a Cehiei coordonează realizarea studiilor adiacente lecturii și un șir de proiecte în scopul promovării lecturii, cum ar fi: Începe viața cu o carte, Sunt aproape cititor – cărți pentru începători, Noaptea cu Andersen, Unde se termină lumea, Vânătorii de Pierle, Răsturnăm școala cu susul în jos, Ziua cărții pentru copii.

Experiențele naționale, dar și cele internaționale, și în special metodologiile de lucru, ajung la bibliotecarii țării, iar prin ei - la cititorii bibliotecilor, prin trainingurile specializate livrate de Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul BNRM.

Instruirile tematice, vizând lectura, oferă o varietate de selecții pentru orice

pregătire. În acest sens, Biblioteca invită experți cu experiență practică sau oameni de știință – ca lectori, pentru a extinde perspectiva și contextul cetățenilor, promovând în același timp educația pe tot parcursul vieții pentru toți.

Implementarea tehnologiilor, în activitatea bibliotecilor, a scos în prim-planul comunității bibliotecii care anterior erau mai puțin vizibile. Bibliotecarii care au însușit tehnologiile, instrumentele Web 2.0, au creat pagini web, bloguri, pagini personale și ale bibliotecii pe diverse rețele sociale – au altă deschidere, alte posibilități de comunicare, de promovare a bibliotecii, a resurselor, evenimentelor și serviciilor oferite.

Activitățile din ultimii ani, mai ales după începutul pandemiei în martie 2020, cu participarea bibliotecilor publice sunt organizate aproape în totalitate cu ajutorul tehnologiilor. A fost pusă baza unei noi modalități de comunicare bibliotecară, axată pe utilizarea tehnologiilor moderne de informare și comunicare și în special a instrumentelor Web. Pentru bibliotecarii care au asimilat aceste experiențe, beneficiile sunt enorme: promptitudine, eficiență, transparență etc. – toate fără niciun fel de costuri suplimentare. Majoritatea directorilor bibliotecilor raionale, municipale, orașenești au făcut față provocării și au demonstrat că au acceptat schimbarea și învață încet noile metode de comunicare cu lumea. A fost nevoie de acest examen pentru a ne convinge că putem activa mult mai bine în condițiile noi, impuse de Era Digitală.

Concluzii:

Lectura însoțește omul la toate etapele devenirii și, dincolo de pasiune și plăcere, are un impact pozitiv imens asupra persoanei. Cuvântul scris este capabil, din punct de vedere medical, să ajute organismul atât emoțional, cât și fizic.

Cititul este semnificativ pentru stimularea mentală, dezvoltarea abilităților intelectuale, îmbunătățirea memoriei, reducerea stresului. În epoca contemporană, o eră condusă de tehnologie, generațiile în devenire, gadgetarii, depășesc obiceiul de a citi. Bibliotecile devin mai responsabile în fața societății cunoașterii, pentru rolul lor în inculcarea obiceiurilor de lectură în acest scenariu.

Lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere și dezvoltare, care este esența existenței conștiente. Este un motiv serios de a ne consolida eforturile și a pune umărul la această înălțătoare lucrare.

Pentru a oferi servicii relevante și eficiente, bibliotecarii au nevoie de informații de încredere, bazate pe dovezi despre nevoile, preferințele și experiențele utilizatorilor. Un set puternic de dovezi este fundamental pentru a lua decizii și pentru a demonstra valoarea serviciilor de bibliotecă.

În spațiul nostru, fenomenul lecturii, în ultimul deceniu, este studiat mai puțin și se operează cu date modeste oferite de Barometrul Opiniei Publice, realizat în cadrul Institutului de Politici Publice; studiul privind Utilizarea Timpului, realizat de Biroul Național de Statistică, cu suportul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), Entității Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) și Guvernul Suediei în cadrul proiectului ONU „Consolidarea Sistemului Statistic Național”; datele Testului PISA, un program internațional care evaluează, o dată la trei ani, competențele elevilor de 15 ani, la trei domenii de bază: citire/lectură, matematică și științe.

Rezultatele oferite de aceste studii demonstrează că în domeniul lecturii suntem în urma altor țări europene și, respectiv, este loc de mai bine, deși trebuie de menționat și faptul că nu există o discordanță foarte mare dintre noi și restul lumii, unde se investește masiv în lectură.

Raportul PISA (2018) arată că 43% de elevi din țara noastră nu ating nivelul minim de competență la domeniul citire/lectură. Respectiv, celelalte 57% de elevi sunt obiectul cadrelor didactice, bibliotecarilor, părinților etc.

Materialul prezentat stabilește rolul pe care Biblioteca Națională îl joacă în promovarea culturii lecturii și a obiceiurilor de lectură în rândul utilizatorilor săi. De asemenea, este de așteptat ca Biblioteca Națională să livreze în această direcție idei, produse, proiecte. Rolul important al diferitelor secțiuni ale bibliotecilor se demonstrează prin serviciile oferite personalului bibliotecar dar și utilizatorilor finali ai bibliotecii pe baza statisticilor de utilizare. Reformarea politicilor, pe acest segment, pentru a adăuga și mai multă valoare serviciilor Bibliotecii Naționale, este absolut necesară. Modificarea politi-

cilor va ținti spre o promovare mai bună, spre captarea atenției utilizatorilor, îmbunătățirea serviciilor, întreținerea și conservarea resurselor bibliotecii.

La nivel de țară situația poate fi îmbunătățită prin:

- Susținerea Programului de editare a cărții naționale, după modelul programelor naționale de promovare a lecturii, din țări precum Lituania, Polonia etc.;
- Ajustarea prevederilor *Legii cu privire la biblioteci* privind finanțarea bibliotecilor publice în conformitate cu recomandările IFLA/ UNESCO 250 cărți /1000 locuitori.

Referințe bibliografice:

1. HARRIS, Grant. The center for the book, the library of congress and reading promotion in the United States. In: Lectura și scările. Chișinău : Prut Internațional, 2020, pp. 211-224.
2. Promoting Books and Reading [online]. [citată 17.06.2022]. Disponibil: <https://www.loc.gov/loc/lcib/0301/cfb-anni.html>
3. Reading Promotion Programmes of the National Library of Latvia [online]. [citată 17.06.2022]. Disponibil: <https://www.proquest.com/openview/df0e184eef271819680810dac58a645/1?pq-origsite=gscholar&cbl=296199>
4. Reading Promotion Service [online]. [citată 17.06.2022]. Disponibil: <https://www.nlpi.edu.tw/English/AboutUsEn/PromotionalServicesEng/ReadingPromotionServiceEng.htm>
5. Role of National Library of India in Preservation and Promoting Reading Habit [online]. [citată 17.06.2022]. Disponibil: <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=12277&context=libphilprac>
6. ROWE, Brian . Why Reading is the Cornerstone of a Writer's Life [online]. [citată 17.06.2022]. Disponibil: <https://medium.com/read-watch-write-repeat/why-reading-is-the-cornerstone-of-a-writers-life-584a7bc26f9e>

DOI: 10.5281/zenodo.10022884

Activitățile culturale ale BNRM – factor important pentru dezvoltare și cunoaștere

Veronica BORȘ

Rezumat:

Articolul relevă aspecte ale activității socioculturale a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, evenimentele organizate în bibliotecă, fiind axate pe promovarea valorilor umane universale, precum și valorilor naționale. Pe parcursul ultimilor ani, Biblioteca Națională reprezintă un centru important al comunicării informaționale și culturale în viața comunității la nivel național și internațional. Fiind una din pârghiile de culturalizare a societății, are misiunea de a contribui la valorificarea patrimoniului cultural național, prin promovarea unor politici culturale de anvergură. Activitățile culturale organizate în cadrul bibliotecii au amplificat și parteneriatele pe dimensiunea diplomației culturale cu ambasadele acreditate în Republica Moldova și cu diverse instituții de cultură.

Cuvinte-cheie:

Biblioteca Națională, comunicare socioculturală, activități culturale, parteneriate, utilizatori.

Abstract:

The article reveals aspects of sociocultural activity of the National Library of the Republic of Moldova and importance of events organized by the library, which have been focused on promotion of universal human values as well as national ones. During the last years the National Library serves as important center of informational and cultural communication at national and international levels. Being one of the key factors for culture and

society, the Library has a mission to contribute in valorization of the national cultural heritage and to promote far-reaching cultural policies. Events and exhibitions organized here have amplified the partnerships with the embassies accredited in the Republic of Moldova and different cultural institutions, in terms of cultural diplomacy.

Keywords:

National Library, sociocultural communication, cultural activities, partnerships, users.

Cultura Republicii Moldova reprezintă un set larg de activități din domeniile: literatură, teatru, muzică, arte plastice, arhitectură, cinematografie, radiodifuziune și televiziune, artă fotografică, design, circ, artă populară, arhive și biblioteci, editare de cărți, cercetare științifică, turism cultural și altele. Bibliotecile contribuie la dezvoltare și cunoaștere prin intermediul activităților sale de informare, educare, științifice și culturale.

Biblioteca, prin colectarea și diseminarea informațiilor acumulate de omenire de-a lungul existenței sale, contribuie la implementarea funcțiilor culturii: funcția de protector, care presupune crearea unor condiții de viață sigure pentru oameni; funcția de transformare și dezvoltare a lumii; funcția comunicativă, implicând transmiterea de informații în timp și spațiu prin diverse moduri (atât individual, cât și în masă); funcția normativă, timp de secole fiind dezvoltate norme și reguli de comportament, au fost formate valori, care au servit drept ghiduri în viața umană; funcția de loisire, se realizează în mare parte prin activități culturale și de agrement.

Evenimentele organizate de biblioteci sunt axate pe promovarea valorilor umane universale, precum și valorilor naționale. Evenimentele culturale și de agrement ale bibliotecii au scopul și obiectivul de a stimula lectura și activitățile cognitive ale utilizatorilor. Funcțiile culturale și educaționale sunt relevate în organizarea de evenimente de masă pentru familiarizarea utilizatorilor bibliotecii cu realizările culturii naționale și universale.

În ultimul deceniu, s-au extins funcțiile bibliotecilor, îndeosebi, funcția

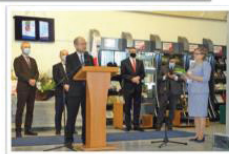
educațională și funcția de socializare. Cu toate acestea, termenul de „educație” a fost folosit în legătură cu conceptul de „socializare”, care este înțeles ca: proces de asimilare și dezvoltare ulterioară; experiență socioculturală a unui individ, cu abilități de muncă, cunoștințe, norme, valori, tradiții acumulate și transmise din generație în generație; proces de includere a unui individ în sistemul de relații sociale, formarea calităților sale sociale. Socializarea individului în bibliotecă are loc prin documentele emise de bibliotecă, precum și prin influența pe care o are biblioteca însăși, începând din interior și terminând cu întregul sistem de bibliotecă și resurse informaționale, care includ însuși bibliotecarul, precum și acele servicii care sunt oferite utilizatorului. Astfel, putem spune că evenimentele din bibliotecă au un efect educativ, de socializare.

Funcția comunicativă se realizează prin organizarea de evenimente care promovează comunicarea între utilizatori; între ei și bibliotecari; între utilizatori, personalul bibliotecii și cei invitați la eveniment. Sarcina bibliotecii este de a organiza comunicarea optimă, de a oferi comunității posibilitatea de a-și realiza nevoia de comunicare. Or, în condițiile stratificării sociale și materiale a societății, funcția bibliotecii este de a încuraja participarea la evenimente de masă și participarea la activitatea cluburilor de interese. Biblioteca și bibliotecarii au rolul de a promova creșterea volumului și a calității lecturii, prin promovarea lucrărilor înalt artistice, ceea ce este deosebit de important în contextul dominației culturii de masă și a literaturii de nivel scăzut; precum și de a familiariza cititorii cu realizările culturii universale.

Biblioteca Națională reprezintă un centru important al comunicării informaționale și culturale în viața comunități la nivel național și internațional. Fiind una din pârgurile de culturalizare a societății, are misiunea de a contribui la valorificarea patrimoniului cultural național, prin promovarea unor politici culturale de anvergură. Misiunea culturală și educativă este o parte indispensabilă a oricărei direcții de activitate a bibliotecii, are formele sale inerente și reprezintă una dintre cele mai importante componente ale comunicării socioculturale. Biblioteca este un adevărat laborator de idei în această direcție; ea caută permanent noi metode în realizarea activităților, cât și noi

forme de parteneriat; tinde spre diversificarea activităților culturale și a serviciilor sale.

Activitățile organizate în cadrul bibliotecii au rolul de a perpetua instituția ca centru cultural și educațional. Este inerent ca aceste programe să fie preconizate în conformitate cu nevoile și preferințele cititorilor. Instituția se preocupă de orientarea și adaptarea programelor culturale la aspirațiile comunității.

Anual, BNRM organizează mai mult de 300 de activități socioculturale și științifice, acțiuni comunicaționale necesare pentru promovarea colecțiilor și serviciilor bibliotecii. Instituția are nevoie de o promovare continuă și eficientă pentru a se menține în atenția comunității și a provoca interesul unor noi segmente de public. De la an la an, programul complex de creare și promovare a imaginii bibliotecii în comunitate a crescut din punct de vedere valoric. Imaginea pozitivă a Bibliotecii Naționale în societate nu se formează într-o zi sau într-un an, ea se formează în timp, ca impact al informației difuzate în mass-media, prin publicitate și prin relații cu comunitatea locală, prin opiniile exprimate public de către angajați și de către utilizatorii bibliotecii, prin satisfacția obținută de persoanele din exterior (utilizatori, parteneri, scriitori, autori, personalități, bibliotecari din alte biblioteci) în urma utilizării produselor sau serviciilor oferite de bibliotecă.

Există o tradiție de colaborare între Biblioteca Națională și Ministerul Afacerilor Externe, Agenția Națională a Arhivelor, muzee, teatre, instituții de învățământ, uniuni de creație etc. O colaborare deosebită pe dimensiunea diplomației culturale a fost amplificată cu ambasadatele acreditate în Republica Moldova: Ambasada României, Japoniei, SUA, Austriei, Italiei, Lituaniei, Ucrainei, Azerbaidjanului etc., care au contribuit la dezvoltarea multilaterală a utilizatorilor.

Pe parcursul anului 2021 a fost monitorizat și acordat un suport logistic în implementarea prevederilor acordurilor internaționale în vigoare cu următoarele țări: România, Ucraina, Letonia, Belarus, Lituania, Rusia. Ambasadele

țărilor străine în Republica Moldova au avut o prezență mai accentuată în viața BNRM, cu mai multe vizite de lucru, de planificare și organizare a activităților culturale comune. Spre exemplu cu Ambasadorul Republicii Letonia în Republica Moldova, Excelența Sa Uldis MIKUTS, s-au abordat aspecte de cooperare bilaterală între Biblioteca Națională a Republicii Moldova și Latvijas Nacionālā

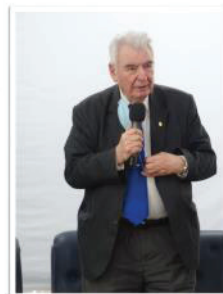
bibliotēka/National Library of Latvia.

Excelența Sa Gudsi OSMANOV, Ambasadorul Azerbaidjanului în Republica Moldova, a fost promotorul unui eveniment cultural ce a reunit Moldova și Azerbaidjanul – „Moștenirea lui Nizami Ganjavi în contextul dialogului intercultural. 880 de ani de la naștere”; Ministerul Culturii din Azerbaidjan donând bibliotecii un set de cărți. Excelența Sa Bartłomiej ZDANIUK, Ambasadorul Republicii Polone la Chișinău, însoțit de membri ai corpului diplomatic, a efectuat un biblio-tur, numit „Drumul cărții poloneze la Biblioteca Națională”. Ambasadorul României la Chișinău, Daniel IONIȚĂ, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, inclusiv Ministerul Culturii au participat la organizarea expoziției-eveniment: „Republica Moldova – România: 30 de ani de relații diplomatice”

Biblioteca Națională a fost vizitată de E.S. Stella AVALLONE, Ambasadoarea Austriei la Chișinău, reprezentanți ai instituțiilor internaționale cu donații de carte și organizarea de evenimente. Astfel, Excelenței Sa dna Corina CALUGARU, Reprezentanța Permanentă a Republicii Moldova pe lângă Consiliul Europei/Permanent Representation of the Republic of Moldova to Council of Europe, a donat un set de cărți cu cele mai recente ediții ale Consiliului Europei.

Biblioteca Națională, timp de trei decenii, organizează cu regularitate, conform programului de activitate – manifestări și evenimente culturale, programe de lectură, mese rotunde, ateliere, conferințe, cenacluri literare, lecții publice, dezbateri, medalioane literare, lansări și expoziții de carte, întâlniri literare, campanii de citit cu voce tare; suite de acțiuni cultural-științifice consacrate culturii și civilizației, etc.

Pe parcursul anilor, instituția a reușit să-și creeze o imagine favorabilă în societate, prin organizarea regulată, verificată în timp, a unor manifestări culturale de nivel național și internațional, cum ar fi: Salonul Internațional de Carte (întemeiat în anul 1992), Salonul Muzical (fondat în anii '60), Salonul de Artă (creat în 1994); Ateneu de cultură și credință „Biserica albă” (înființat în anul 1992), Zilele Bibliotecii, Clubul Literar „Homo Aestheticus” (fondat în 1996), etc.

Prin intermediul manifestărilor organizate de BNRM, se face legătura între bibliotecă și – savanți, scriitori, compozitori, muzicieni, artiști, reprezentanți ai vieții culturale, științifice, religioase, personalități marcante locale sau naționale și – utilizatorii bibliotecii. Toate activitățile culturale desfășurate în bibliotecă au elemente de cunoaștere, cognitive, de divertisment, de comunicare interpersonală.

Biblioteca Națională a fost, este și va fi Centru Cultural, care promovează cultura, valorile culturale și patrimoniul cultural național, dar și internațional.

Referințe bibliografice:

1. BALAN, Rodica. Clasificarea și funcțiile culturii. In: Materialele conferinței științifice studențești cu participare internațională. Ediția 70, Vol.2, 28 aprilie 2021, Chișinău. Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2021, pp. 25-30. ISBN 978-9975-76-337-0.
2. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Raport anual [anii 2016 – 2022] [Resursă electronică]. [citat la 02.11.2022]. Disponibil: <http://bnrm.md/index.php/biblioteca/despre-noi/raport-anual>

DOI: 10.5281/zenodo.10022929

De la Cenaclul *Miorița* la *Homo Aestheticus* sau despre conștiința de neam

(stenograma comunicării din cadrul Conferinței Internaționale „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”, ediția a IV-a)

Mihai CIMPOI

DOOM-ul nu conține adjectivul *cenacular*, dar îl au alte dicționare (<https://dexonline.ro/definitie/cenacular>). Prefer acest directiv – mișcarea cenaculară, mișcarea de cenaclu, pentru că în Basarabia erau foarte multe cenacluri. Dacă deschideți lucrarea „Istoria deschisă a literaturii române din Basarabia”, autor – Mihai Cimpoi, la pagina 354, veți găsi o listă de cenacluri care erau în Basarabia în perioada interbelică. Se publicau și multe reviste, am consultat la Biblioteca Academiei Române 67 de reviste literare și culturale și despre care scrie George Călinescu în monumentală sa lucrare „Istoria literaturii de la origini până în prezent”, „reviste de mare interes literar”. Erau cenacluri la licee; Magda Isanos, bunăoară, făcea parte din Cenaclul Liceului Eparhial din Chișinău. Era un cenaclu „Crenguța” la Liceul Teoretic Republican „Ion Creangă” din Bălți, unde a debutat marele lingvist Eugeniu Coșeriu.

Erau cenacluri foarte multe și în anii '60, când a început să activeze și „Miorița”. Despre câteva o să vorbesc în continuare, dar revenim la concept. Ne-am gândit că, la acea oră, când începea o mișcare cultural-națională, era nevoie de o instituție care să fie mai mult decât un cenaclu. Cenaclu este o reuniune mai restrânsă de poeți, scriitori, de tineri care se inițiază în actul scrisului, în creație, dar se cerea mai mult. Și atunci, ne-am gândit că cea mai

potrivită este forma de club literar, care să adune și public. Un cenaclu literar presupune o prezență strictă conform unui interes, conform unui program estetic, conform unor ideologii, conform unor curente. Or, acest club literar trebuia să asigure și prezența publicului, care să participe, să fie angajat interactiv, cum se spune astăzi, în actul de cultură, în actul de lectură.

Clubul „Miorița” a pornit de la această idee și de la un alt principiu, pe care se axează și activitatea Clubului Literar „Homo Aestheticus”, adică să fie o interferență de reflectare a tuturor artelor, nu doar a literaturii. Literatura este legată și de pictură și de artă plastic și de teatru. În așa fel au fost invitate multe personalități, exemplu fiind și cea mai valoroasă pictorița pe care a avut-o Basarabia – Valentina Rusu-Ciobanu, o personalitate de o formare intelectuală românească, care a ținut un discurs profund, referindu-se anume la această interferență a artelor, fiindcă atunci ce se întâmpla? Se întâmpla un lucru extraordinar. Era o colaborare între scriitori și teatre. Valentina Rusu-Ciobanu și Glebus Sainciuc făceau scenografii, mai cu seamă la Teatrul Republican „Luceafărul”, care angaja ca scenografi – pictorii cu o viziune mai proaspătă asupra lucrurilor. Mai apoi începea o colaborare foarte strânsă, fructuoasă între poeți și compozitori. Se scriau texte, se făceau cântece. La ora actuală avem niște textieri extraordinari care fac mereu șlagăre, cum ar fi: Ianoș Țurcanu, Iulian Filip sau cum au fost Grigore Vieru, Dumitru Matcovschi etc.

Un alt exemplu de colaborare cu artiștii plastici ar fi și colaborarea cu Emil Childescu, care a dat cu greu curs invitației organizatorilor cenaclului.

În fond, foarte multă lume a debutat în cadrul Cenaclului „Miorița”; se făceau și lansări de carte și expoziții, se proiectau și filme. Această interferență a artelor a avut niște forme foarte concrete, care plăceau publicului, acesta din urmă încercând să se inițieze în toate domeniile artelor.

Activitatea acestui club n-a plăcut autorităților. Era însă Dezghețul Hrusciovian sau Hrusciivist, cum i se mai spune, era o liberalizare ușoară a vieții publice, a vieții culturale și atunci organizatorii au beneficiat de acest dezgheț. A venit, bunăoară, Ion Druță cu „Horodiște” și a citit fragmente din nuvelă în cadrul cenaclului „Miorița”. A venit Emil Loteanu cu primele lui filme,

lansate aici, și mulți alții. Grigore Vieru, la fel, a participat activ la ședințele cenaclului.

Au început denunțurile, care spuneau că în cadrul cenaclului se vorbea despre niște lucruri naționaliste, acesta fiind cuvântul de etichetare radicală. Și erau două naționalisme, ca să vedeți. Fostul director al Bibliotecii Naționale, Gheorghe Cincilei, care a desfășurat o activitate dinamică, a fost învinuit de naționalism de orientare românească și a fost eliberat din funcție. Era un naționalism de orientare moldovenească și un naționalism de orientare românească. Mihai Cimpoi, pentru o prezentare a lui Dimitrie Cantemir în Calendarul Național din 1973, a fost învinuit că n-a vorbit despre marea prietenie dintre Petru cel Mare și Dimitrie Cantemir; deși, se pomenea în acel articol despre faptul că Dimitrie Cantemir a fost profesorul lui Petru cel Mare, a fost consultantul lui cultural. În timpul războiului dintre Rusia și Persia, Dimitrie Cantemir era unicul cunoscător de limbă persană din Rusia.

Uniunii Scriitorilor, care și ea era presată de autorități, cere – culmea absurdului, scenariul ședințelor. La care Mihai Cimpoi a răspuns: este o șezătoare, iar la o șezătoare fiecare vine și vorbește în mod degajat, liber, abordează un subiect anumit, fără ca să aibă dinainte pregătit.

În așa fel, cenaclul a fost nevoit să-și întrerupă activitatea pentru un timp. Iar când s-a mai uitat de activitatea Cenaclului „Miorița”, s-a revenit la ședințe, dar organizatorii anunțau din timp președintele Uniunii Scriitorilor – Pavel Boțu, că va avea loc întâlnirea, iar la întrebarea Dumnealui „despre ce o să se vorbească acolo?” se răspundea „lucruri interesante”.

Ședințele Clubului „Miorița” întruneau mult public și a trebuit să se treacă la o sală mai mare, sala Uniunii Scriitorilor, la actualul Muzeu de Arte, unde era o sală de conferințe foarte mare și unele ședințe se desfășurau acolo.

Dacă e să revenim la cenacluri, este necesar de scris o istorie a cenaclurilor, a societăților. În „Istoria deschisă a literaturii române din Basarabia” am scris un subcapitol despre societățile literare și cenaclurile și reuniunile literare și culturale din acei ani. Era cenaclul „Tinerimea Moldovei” – condus de Liviu Deleanu, preluat de Liviu Damian și mai apoi de Ion Hadârcă. Era un cenaclu la Universitatea de Stat, condus de Mihai Cimpoi un timp, dar

mai întâi fusese condus de Anatol Codru. Era cenaclul „Floare albastră” la Universitatea Pedagogică, pe atunci Institutul Pedagogic „A. Russo” din Bălți, iar animator era Iulian Filip cu Eliza Botezatu. Învățătorii aveau un cenaclu al lor „Lira”, desfășurat în Casa învățătorilor cu Gheorghe Cugut; medicii aveau la Universitatea de Medicină, condus de Gheorghe Ghidirim, care scrie și acum poezie, se publică în „Literatura și arta” cu poezii proprii și traduceri de poezii. Pe atunci, când medicii aveau un rol deosebit, pe atunci intelectualitatea din acest domeniu a fost foarte activă și a impus conștiința de neam. La Dondușeni era un cenaclu - „Stejarul” a lui Anton Uncuță, și la Cociulia, raionul Cantemir, era altul, condus de un prisăcar Dimitrie Dimcea. Am participat la acesta din urmă și a fost foarte interesant, în cadrul lui se bea vin cu miere. Despre Dimitrie Dimcea a scris „Komsomolskaia Pravda”, cu toate că nu-l plăceau autoritățile și la întâlniri permanente venea miliția, securitatea, până la urmă lichidând cenaclul. A mai fost și cenaclul stradal „Alexei Matevici” și altele.

„Miorița” s-a înscris în această mișcare cenaculară, iar „Homo Aestheticus” a moștenit activitatea.

DOI: 10.5281/zenodo.10022931

„Arhiva de voci” – mijloc de cunoaștere a realităților socioculturale ale epocii

Mariana COCIERU

Rezumat:

Memoria colectivă a unui popor reprezintă suma proceselor mnemotehnice individuale, concentrate într-o mentalitate arhetipală despre realitățile obiective și lumea înconjurătoare. Pentru a avea posibilitatea în viitor de a apela la aceste procese mnemotehnice, sunt necesare eforturi considerabile pentru salvarea realităților socioculturale cotidiene. Conștientizarea acestei chestiuni în secolul al XXI-lea, a motivat organizațiile internaționale să aprobe o serie de politici, declanșate prin proiecte și programe privind identificarea, documentarea, cercetarea, definirea, tezurizarea și conservarea moștenirii culturale autentice în forma ei genuină (in situ), care au devenit un instrumentariu eficient și efectiv în păstrarea și continuitatea patrimoniului cultural național (material și imaterial). Obiectivele propuse demonstrează că patrimoniul unui popor, definit printr-un inventar de bunuri sau de valori intangibile, simbolizate prin obiecte, este raliat moștenirii culturale din perspectiva unui reper identitar. Prin urmare, și recuperarea identității unui popor se va produce prin intermediul viabilității memoriei colective salvardate.

Cuvinte-cheie:

memorie colectivă/culturală, realitate socioculturală, patrimoniu cultural, arhivă de voci, salvardare.

Abstract:

Collective memory of a nation is the sum of individual mnemonic processes reflecting the world and objecti-

ve realities, concentrated in its archetypal mentality. To be capable to use these mnemonic processes in the future, considerable efforts must be devised to preserve everyday sociocultural realities. International organizations perceived this issue in the 21st century, motivated by it, approved a series of policies, launched the projects and programs on identification, documentation, research, definition, hoarding and preservation of authentic cultural heritage in its genuine form (on site). These projects have become an efficient and effective instrument in preservation and longevity of the national cultural heritage, material and immaterial.

Keywords:

collective cultural memory, sociocultural reality, cultural heritage, voice archive, safeguarding.

Arhivele deținătoare de componente ale memoriei colective reprezintă un segment esențial al instrumentarului, prin intermediul căruia operează comisiile pentru salvarea patrimoniului cultural imaterial al țărilor lumii [3, p. 42]. Întrebarea firească care apare unui cititor neavizat ține de perceperea noțiunii de memorie colectivă și culturală. La această întrebare ne răspunde sociologul Maurice Halbwachs în lucrarea *Les cadres sociaux de la mémoire* (*Le cadre social de la memorie*), 1925, unde subliniază faptul că, la nivel psihic, memoria colectivă și culturală a unei națiuni apare ca o consecință a interacțiunii memoriei istorice cu amintirile (memoria comună). Astfel, memoria colectivă – o înlanțuire de experiențe comune, de ordin spiritual (tradiții, obiceiuri, practici, rituri etc.) și material (obiecte, artefacte, spații culturale etc.) – este percepută drept o „memorie care este împărtășită de toți membrii unei comunități” și care „se naște din procesul de socializare, fiind posibilă numai pe baza interacțiunilor dintre indivizi” [2]. Chiar dacă memoria colectivă vizează amintiri trăite și „limitate la un trecut recent (nu mai mult de o viață de om) și la membrii unei comunități particulare”, atunci cea culturală „nu transmite fapte, ci înțelesuri”, devenind astfel o continuare a celei colective.

Bunăoară, Jan Assman, analizând memoria culturală ca pe o „dimensiune

exterioară a memoriei umane”, va distinge două aspecte ale acesteia: „*cultura memoriei*” (*Erinnerungskultur*) și „*referința la trecut*” (*Vergangenheitsbezug*), adică memoria colectivă [1, p. 29-33]. Cultura memoriei presupune modalitatea prin care un popor susține o continuitate culturală privind salvagardarea tuturor noțiunilor, ideilor și informațiilor colective din generație în generație, în acest fel asigurând pentru posteritate o cale de reconstituire a identității culturale. Referirea la trecut trezește unui popor conștientizarea unității și unicității lor într-o geografie temporală și spațială, prin perceperea istorică a unui trecut comun. Înțelegem prin aceasta că pentru o memorie culturală, timpul este totuși mai vast decât o viață de om. Ar fi un timp recent, reactualizat cu fiecare generație într-un timp social nou. Istoricul Pierre Nora ne atrage atenția asupra faptului că un loc al memoriei se identifică cu orice existență tangibilă sau intangibilă, care grație factorului uman și a celui temporal obține statut de entitate simbolică a moștenirii culturale a oricărei națiuni. Altfel spus, un loc al memoriei e „acolo unde memoria se cristalizează și se ascunde și are loc într-un anumit moment istoric, într-un punct de cotitură” [4, p. 7]. Există locuri ale memoriei reprezentate de diverse „site”-uri ale memoriei (arhive, muzee, cimitire, catedrale, monumente, sanctuare), concepte și practici (ritualuri, comemorări, festivaluri, pelerinaje) și obiecte (bunuri moștenite, bunuri portabile, simboluri etc.). Un loc al memoriei, de exemplu o arhivă, devine *a lieu de mémoire* (a lieo de memoa) doar atunci când imaginația umană o investește cu o aură simbolică [4, p. 10]. Prin urmare, salvagardarea patrimoniului cultural intangibil (a moștenirii culturale), având ca motivație primară caracterul ei ireversibil și irepetabil (adică perisabil, grație performării sale orale), va viza nemijlocit prezervarea simbolurilor memoriei colective și culturale a unui popor sub diverse aspecte și cu ajutorul mijloacelor de înregistrare contemporane epocii de dezvoltare. Inițial, culegerea fenomenelor imateriale se realiza prin consemnarea scrisă, în caiete de teren, ocazional sau la comandă, din inițiativa proprie a oamenilor de cultură. Cu trecerea timpului, apariția resurselor tehnice de tip record a făcut posibilă înregistrarea sistematică a diverselor manifestări de cultură, în acest fel inițiindu-se primele arhive sonore de *cuvânt rostit*.

În contextul menționat mai sus, ideea implementării Proiectului Național „*Arhiva de voci: interviuri cu personalități din domeniul culturii*” și creării unei arhive digitale vizuale a demarat la inițiativa și susținerea regretatului director al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova – Alexe Rău. Realizarea unei astfel de arhive a fost inspirată din practicile implementate de Biblioteca Națională a Spaniei (Biblioteca Nacional de España), amplasată în orașul Madrid (str. Paseo de Recoletos). Referințele istorice consultate subliniază că fondul de înregistrări audio ale acestei instituții cuprinde unități arhivistice cu materiale muzicale și non-muzicale, care datează începând cu anii 1938 și 1942, când, prin decrete oficiale, a fost stabilit ca fiecare persoană sau casă de discuri să depună un exemplar de produs audio în fondurile Bibliotecii Naționale, drept condiție obligatorie de recunoaștere a proprietății intelectuale.

Înregistrările audio au avut întotdeauna popularitate, constituind și un produs de consum. Însemnătatea acestora, în sens larg, acoperă necesitatea de a cunoaște realitatea socioculturală a fiecărei epoci prin aceste mărturii sonore, care demonstrează atât gusturile pentru muzică și creație populară, cât și tendințele de dezvoltare a calității sunetului înregistrat, grație unui instrumentar modern de executare a acestor performanțe. În acest fel, înregistrările audio au devenit un material eficient de investigație pentru cercetătorii sociologi, muzicologi, critici și istorici ai fenomenului cultural. Pe de altă parte, colecțiile de înregistrări non-muzicale, deși mai puține la număr, în comparație cu cele care reflectă fenomenul muzical, ne pun la dispoziție perspectiva de a cunoaște vocile unor figuri importante ale literaturii, științei, politicii, teatrului, muzicii sau ale artelor în general. Datorită acestor serii de înregistrări pot fi reconstituite unele lacune privind istoria unor fenomene sau manifestări culturale și sociale. Ele oferă și informații privind existența și activitatea companiilor fonogramice sau audiovizuale într-o perioadă istorică determinată etc.

În ultimii ani, bibliotecile lumii au cunoscut transformări spectaculoase grație noilor tehnologii din domeniul informațional. Producția digitală a documentelor sonore și utilizarea internetului a permis o avansare considerabilă și în domeniul industriilor fonogramice și audiovizuale.

În Colecția de înregistrări audio a Bibliotecii Naționale a Spaniei (constituită din 600.000 de unități obținute prin achiziții, donații și depozit legal), despre care am pomenit ca fiind modelul de inspirație pentru proiectul nostru, un loc considerabil, în comparație cu alte fonduri de documente tipărite, îl ocupă Secția *Arhiva Cuvântului Rostit* (*Spoken Word Archive – Archivo de la Palabra*), cu un obiectiv clar de a conserva vocile prezentului, care vor deveni trecut, și a le promova în viitor.

Primele achiziții (douăzeci și patru de discuri din ardezie, înregistrate între 1931-1933) au parvenit în 1950 de la *Arhiva Cuvântului Rostit* a Centrului de Studii Istorice, condusă de Menendes Pidal. În anul 1960, Ministerul Educației și a Științei a preluat ideea de a crea *Arhiva Cuvântului Rostit a Culturii Spaniole* prin compilarea înregistrărilor și publicarea unei noi colecții de treizeci de casete, cu voci originale ale figurilor remarcabile din lumea artelor, științelor și ale politicii. Argument al interesului provocat de astfel de proiecte a fost faptul că arhiva creată de Menendes Pidal a fost de două ori republicată: în 1990, colecția a fost lansată pe un disc de vinil, iar, mai târziu, în 1998, Centrul Cultural *Residencia de Estudiantes* a republicat-o sub forma unei cărți, care conține două discuri compacte cu texte descifrate și voci originale.

Arhiva Cuvântului Rostit (vorbită, de voci) a crescut în mod constant, datorită materialului primit prin intermediul Depozitului Legal (Copyright Library). Cu timpul, aceasta și-a extins volumul și semnificația prin înregistrările făcute în cadrul tuturor evenimentelor culturale organizate în Sala de ședințe a bibliotecii (recitaluri de poezie, prezentări de carte, prelegeri, mese rotunde, conferințe etc.). Aceste manifestări au început să fie documentate în mod regulat, începând cu anul 1970, ca urmare a politicii culturale a bibliotecii, condusă de Hipólito Escolar și Manuel Carrión, inițiativă care continuă și azi.

Printre cele mai importante achiziții sunt 53 de cilindri de ceară (de fonograf) făcute spre sfârșitul secolului al XIX-lea, începutul secolului al XX-lea, care includ înregistrări de glume și un curs de studiere la distanță a spaniolei ca limbă străină, publicat în Statele Unite în 1905. În 2006 au fost achiziționate colecții importante de discuri de vinil care conțin vocile scriitorilor spanioli-americieni: Gabriel Garcia Marquez, Ernesto Sabato, Nicolás Guillen, Pablo

Neruda etc. Actualmente, *Arhiva Cuvântului Rostit* însumează peste 20.000 documente audio non-muzicale și este împărțită în două fonduri distincte: 1) subcolecția „Înregistrări de voci” – care cuprinde publicații comerciale achiziționate prin cumpărare, donație și Depozit Legal pe diverse suporturi, de la cilindri de ceară, șelac și discuri de vinil până la dispozitivele optice din ultimii 25-30 de ani: CD-uri și DVD-uri; și 2) subcolecția „Evenimente culturale la Biblioteca Națională” – creată pentru a salvagarda și conserva memoria orală promovată în cadrul manifestărilor culturale organizate în Sala de Acte a Bibliotecii Naționale a Spaniei din 1973 și înregistrate pe bandă magnetică, de casetofon sau DAT.

În aceeași ordine de idei, secția *Audiovideoteca* a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, fondată în anul 1961, are în gestiunea sa 107.525 documente care se împart în trei colecții distincte:

1. Muzică tipărită;
2. Cărți și publicații seriale;
3. Documente audiovizuale.

Relevantă pentru crearea *Arhivei de voci* este cea de-a treia colecție, care cuprinde atât documente muzicale, cât și non-muzicale, evaluate la – 24.660 discuri de vinil, 996 casete audio, 3.322 compact discuri și 73 casete video.

O parte considerabilă a documentelor non-muzicale este constituită din înregistrări sonore din cadrul Salonului Muzical, manifestare culturală care și-a început activitatea în anul 1963, avându-l în calitate de moderator pe muzicologul Zinovie Stolear. Între 1993-2001 saloanele au fost conduse de muzicologul și compozitorul Ion Păcuraru, iar în 2001-2002 – de muzicianul Ionița Păcuraru. Din anul 2008 acesta a fost condus de compozitorul Constantin Rusnac, prof. univ., Secretar general al Comisiei Naționale a Republicii Moldova pentru UNESCO, Doctor Honoris Causa al Academiei de Științe a Moldovei. La ora actuală organizarea Salonului Muzical i-a revenit interpretei de muzică populară Veronica Văluță-Bantaș. În cadrul Salonului Muzical au fost înregistrate vocile personalităților notorii din domeniul muzicii, literaturii, cinematografiei, științei etc. Primele consemnări ale ședințelor artistice erau făcute doar prin fotografiere. Începând cu anul 1993 acestea

sunt conservate pe casete audio. Din 1994, parțial au cunoscut și înregistrări video. Abia din 2015 ideea constituirii *Arhivei de voci* a generat și documentarea video și foto obligatorie a tuturor edițiilor Salonului Muzical. După cum am menționat mai sus, în scopul inaugurării acestei secțiuni de documente non-muzicale, în vara anului 2015 a demarat și activitatea Proiectului național „Arhiva de voci: interviuri cu personalități din domeniul culturii” sub egida Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova și în colaborare cu Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, actualmente Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al Universității de Stat din Moldova. Echipa de implementare a proiectului (dr. Mariana Cocieru, cerc. șt. superior al IFRBPH, spec. super. al BNRM, operator video, coordonator și realizator al producției multimedia editate; Pavel Popa, cerc. șt. al IFRBPH, moderator (2015-2019); dr. Iulian Filip, scriitor, cerc. șt. superior al IFRBPH, moderator (2019-prezent)) și-a propus o serie de obiective necesare bunei derulări a activităților. Spre deosebire de materialele înregistrate în cadrul Salonului Muzical și al altor evenimente culturale care se desfășoară în incinta BNRM, dar nu numai, și care cuprind documente muzicale și non-muzicale, cele efectuate în cadrul interviurilor *Arhivei de voci* reprezintă narațiuni autobiografice ale protagoniștilor, înregistrate prin implicarea reperelor metodologice ale istoriei orale.

Metodologia istoriei orale contribuie în epoca digitală la compensarea golurilor create într-un anumit segment al constituirii istoriei în actualitate. Fără o istorie orală, o mare parte din istoria personală a secolelor XX și XXI, ar fi pierdută pentru istoria viitorului.

Informații despre anumite personalități intervievate pot fi găsite și consultate din resurse deja publicate sau difuzate multimedia, dar aceste tipuri de documente de cele mai multe ori neglijează experiența personală a interviuatului. Prin urmare, metodele istoriei orale ne ajută să aflăm mai multe despre sentimentele, speranțele, aspirațiile, dezamăgirile sau despre istoriile de familie și experiențele personale ale protagoniștilor intervievați, oferindu-le astfel șansa reconstituirii propriilor povești și a istoriei vieții și activităților lor în derulare. Prin aceste istorii actorii interviurilor participă la extinderea

înțelegerii trecutului trăit personal, precum și a celui trăit ca martor pasiv. Interviuurile oferă și o oportunitate de a extinde interacțiunea umană, deoarece atât cei care iau interviu, cât și cei intervievați, se reunesc într-o discuție de interes comun, în acest fel sporind potențialul social al comunicării care are menirea de a aduce satisfacție ambelor tabere. Despre rolul și importanța unor astfel de colecții sonore a menționat și publicistul român Iulius Țundrea, realizator al emisiunii „Fonoteca de Aur”, în lucrarea sa cu același titlu: „Expresie a activității de păstrător și de teaurizator de cultură a Radioului, dar și sinteză a contribuției acestei instituții la stimularea vieții spirituale, la apariția a numeroase lucrări literare, teatrale, muzicale, la dezbaterile problemelor artistice de stringentă actualitate și de larg interes public, la popularizarea patrimoniului cultural, *Fonoteca de Aur* se dovedește a fi o ipostază modernă a mijloacelor de instrucție și educație. <...> Fiecare înregistrare este și rămâne — oricâte multiplicări s-ar face în scopul răspândirii ei — un unicat, un document inconfundabil, având drept caracteristici specifice timbrul și inflexiunile glasului, adică o parte vie a însăși ființei umane” [5, p. 9].

Referindu-ne la sustenabilitatea proiectului inițiat, vom sublinia complexitatea valorică generată de mesajele personalităților din domeniul culturii și ale informatorilor de folclor, care reprezintă adevărate modele umane ce cunosc și promovează trecutul. Interviuul nu este doar o sursă autorizată de documente, ci și un prototip de abordare profundă, util pentru cercetări științifice, cu aplicații practice, în măsură să faciliteze cunoașterea complexității patrimoniului cultural.

În acest context, informațiile cuprinse în colecția digitală *Arhiva de voci* pot servi drept suport referențial valoros pentru cercetările actuale de muzicologie, coregrafie, folcloristică, etnologie, antropologie culturală, reprezentând și o memorie colectivă colectată pentru generațiile viitoare, care vor avea acces integral la colecțiile arhivate în cadrul instituțiilor de cultură și cercetare.

Prin urmare, *Arhiva de voci* pune accent pe cele mai remarcabile personalități din domeniul culturii, inclusiv pe informatorii de folclor din Republica Moldova, purtători ai adevăratelor valori ale patrimoniului cultural imaterial național, dezvăluind prin intermediul interviurilor informații

inedite, pe care le redescoperă și le valorifică prin producții media.

Înregistrările video ale interviurilor sunt însoțite de documente grafice (fotografii), scrise (articole biografice) și sunt arhivate pentru a face parte din *Arhiva de voci* a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Din iunie 2015 și până în prezent, au fost efectuate peste 80 de interviuri. În august 2016 au apărut primele rezultate ale acestui proiect în urma publicării a 10 volume pe suport optic DVD-ROM, care conțin materiale video, foto și text ce reflectă viața și activitatea următoarelor personalități: Ion Dascăl, Artist al Poporului, muzician, dirijor al Orchestrei de muzică populară „Mugurel”; Vladimir Cobasnean, Maestru în Artă, actor și regizor; Andrei Tamazlăcaru, Artist al Poporului, etnomuzicolog, interpret de muzică populară, folclorist; Ion Domenico, jurnalist; Rodica Buhnă, interpretă de muzică populară; Victor Botnaru, Maestru în Artă, muzician, instrumentist, profesor universitar; Zinaida Bolboceanu, Artist al Poporului, interpretă de muzică populară, profesor universitar; Anatol Magdâl, Maestru în Artă, coregraf, conducător artistic al Ansamblului de dans popular „Mărțișor”; Dumitru Caranda, muzician și dirijor al Orchestrei de muzică populară „Trandafir de la Moldova”; și Mihai Chiriac, Maestru în Artă, coregraf, conducător artistic al Ansamblurilor de dans popular „Lăstăreii” și „Busuiocul”. Lansarea acestei colecții de discuri a avut loc în cadrul Salonului Internațional de Carte, ed. a XXV-a, la 1 septembrie 2016. Evenimentul s-a desfășurat în Sala de conferințe „Alexe Rău” a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, fiind moderat de Pavel Popa, Maestru în Artă, membru al echipei de elaborare a respectivei colecții. În cadrul prezentării au fost invitați protagoniștii primelor 10 volume, directorii celor două instituții implicate în realizarea proiectului *Arhiva de voci*: Elena Pintilei, director al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova și dr. hab. Vasile Bahnaru, director al Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei; scriitori, critici literari, muzicieni, interpreți de folclor, bibliotecari și elevi. Obiectivul esențial al lansării a urmărit argumentarea selectării celor 10 personalități, drept modele culturale consolidate, care pot fi propuse publicului larg pentru cunoaștere și apreciere. Fiecare protagonist a subliniat în discursul său cele mai relevante momente din biografia sa, prezentând

publicului și câte un argument din creația și activitatea proprie. Primele 10 volume au constituit pentru realizatorii proiectului un rezultat considerabil și o temelie eficientă de constituire a *Arhivei de voci*, care a urmărit să invoce interesul tinerei generații pentru cultură și patrimoniu cultural intangibil, prin valorificarea narațiunilor autobiografice ale personalităților naționale (scriitori, actori, muzicieni, coregrafi, bibliotecari, pictori etc.) și a informatorilor de folclor în contemporaneitate.

În anul 2018, în cadrul proiectelor culturale finanțate de Ministerul Culturii, a fost obținută o subvenție financiară pentru realizarea acestui proiect, grație căreia a fost achiziționat aparatul tehnic pentru înregistrarea foto și video a interviurilor.

În anul 2019 a apărut o nouă colecție de DVD-uri care au cuprins interviuri cu alte 10 personalități: Mihai Cimpoi, academician, istoric și critic literar; Grigore Plămădeală, artist plastic; Iulian Filip, dr. în filologie, scriitor, dramaturg, plastician, folclorist; Maria Iliuț, interpretă de muzică populară, Artist al Poporului; Vitalie Belii, dr. în pedagogie, director al Școlii Profesionale nr. 2 din Chișinău; Tudor Colac, dr. în etnologie și filologie, folclorist, om de cultură; Grigore Botezatu, dr. în filologie, folclorist, etnolog; Ioana Căpraru, interpretă de muzică populară, Artist al Poporului; Nicolae Băieșu, dr. hab. în filologie, folclorist, etnolog; Miroslava Metleaeva, dr. în filologie, scriitor, traducător.

În anul 2021, în această colecție de interviuri au apărut încă 20 de volume cu oamenii de cultură: Serghei Ciuhrii, compozitor și dirijor, Artist al Poporului; Filimon Dimcea, coregraf; Efrosinia Sofronovici, interpretă de muzică folclorică; Nicolae Gribincea, interpret de muzică populară, Artist al Poporului; Veta Ghimpu-Munteanu, interpretă de muzică populară, Maestru în Artă; Ion Daghi, dr. în pedagogie, artist plastic; Gheorghe Mustea, academician, compozitor, dirijor, Artist al Poporului; Eugen Mamot, compozitor, dirijor, Artist al Poporului; Svetlana Badrajan, muzicolog, Maestru în Artă; Maria Mocanu, interpretă de muzică folk și muzică populară, Artist al Poporului; Aurelian Dănilă, dr. hab. în studiul artelor, critic de artă, muzicolog, diplomat; Valeriu Doicov, sculptor; Ianoș Țurcanu, poet, textier; Tamara

Ciuhrii-Moraru, dr. în filosofie; Ion Moraru, artist plastic; Andrei Mudrea, artist plastic, Maestru în Artă; Aurelian Silvestru, dr. în pedagogie, scriitor, publicist, psiholog, pedagog, director al Liceului de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim” din Chișinău; Ion Diviza, epigramist, redactor literar, Maestru în Artă; Nicolae Dabija, scriitor, istoric literar, om politic, membru de onoare al Academiei Române (din 2003) și membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Om Emerit; Valeriu Turea, scriitor, jurnalist, diplomat; Larisa Turea, jurnalist, critic de teatru și film, Maestru în Artă.

Cu prilejul aniversării a 190-a a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, colecția a continuat cu o producție multimedia omagială intitulată „Biblioteca Națională a Republicii Moldova – 190 de ani de la fondare”, unde au fost inserate file importante din istoricul instituției, dar și un interviu cu directorul general Elena Pintilei despre proiectele actuale și planurile de viitor ale instituției biblioteconomice.

Cele expuse mai sus ne determină să conchidem că identitatea culturală definește lumea în care trăim, fiind totodată și un identificator al fiecărui individ în parte. Oricare dintre protagoniștii *Arhivei de voci* are o poveste de spus, iar poveștile individuale oferă o înțelegere a ceea ce înseamnă să fii o ființă umană și un participant la evenimente majore, evenimente care sunt considerate deja „istorie”. Prin intermediul istoriilor orale, experiențele itinerante, personale ale oamenilor sunt transmise generațiilor viitoare. Prin urmare, suntem pe deplin motivați să credem că actualul proiect cultural are o rezonanță esențială, atât pentru istorie, cât și pentru societate, deoarece dezvăluie trăsăturile definitorii ale oamenilor de cultură, realitățile socioculturale trăite, precum și respectul protagoniștilor pentru patrimoniul și poporul căruia îi aparțin.

Referințe bibliografice:

1. ASSMANN, Jan. *Das kulturelle Gedächtnis : Schrift, Erinnerung und politische Identität in frühen Hochkulturen*. Auflage: Verlag C. H. Beck, 2007. 344 p. ISBN 978-3-406-56846-6.

2. BOJOGA, George. *Despre istoria memoriei*, 14 aprilie, 2011. Mod de acces: <https://georgebojoaga.wordpress.com/2011/04/14/11/> (vizitat la 29.04.2023).
3. CAVRUC, Valeriu; POSTICĂ, Gheorghe. *Salvgardarea Patrimoniului Cultural Național al Republicii Moldova*. In: *Akadememos*, 2010, nr. 2(17), pp. 38-43.
4. NORA, Pierre. *Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire*. In: *Representations, Special Issue: Memory and Counter-Memory*. 1989, nr. 26, pp. 7-25.
5. ȚUNDREA, Iulius. *Fonoteca de Aur. Un muzeu al culturii române*. București: Editura Eminescu, 1982. 232 p.

Notă: Articolul a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.03 *Contexte socioculturale autohtone și interconexiuni europene în creația populară și literatura cultă din Basarabia (sec. XIX până în prezent)*, Institutul de Filologie Română „B. P. Hasdeu” al USM.

DOI: 10.5281/zenodo.10022940

Calendar Național – 30 de ani de promovare a valorilor culturale

Elena BALINSCHI

Rezumat:

Articolul elucidează cele trei decenii de existență a Calendarului Național, publicație cu caracter enciclopedic, elaborată și editată de Biblioteca Națională a Republicii Moldova, reflectând asupra rolului și importanței acesteia în viața culturală a societății noastre.

Cuvinte-cheie:

Calendar Național, cercetare bibliografică, nume de referință, Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Abstract:

The article elucidates three decades of the National Calendar, an encyclopedic publication developed and published by the National Library of the Republic of Moldova; reflects its role and importance for the cultural life of our society.

Keywords:

National Calendar, bibliographic research, bibliographic data, National Library of the Republic of Moldova.

„Școala educației naționale s-a ținut întotdeauna de cuvântul spus și scris, pe anumite cărți de învățătură, la acestea alăturându-se, de prin secolul al XIX-lea, calendarele pentru poporul român, tipăriturile, care aveau un rol multiplu: de informare, de culturalizare și civilizație, de mobilizare, orientare și solidarizare”

Alexe Rău

Biblioteca Națională este un laborator de creație intelectuală, ce furnizează lucrări de valoare, rezistente în timp. Unul dintre cele mai importante

produse scrise, elaborate în acest templu este anuarul *Calendar Național*, care și-a adjudecat dreptul de a fi „cartea de vizită a Bibliotecii Naționale, imaginea culturală și științifică a Republicii Moldova, carte de referință care ne reprezintă în lume” [5]. Calendarul este un anuar enciclopedic ce cuprinde „în paginile lucrării nu numai marile evenimente și personalități acceptate universal, ci și reprezentanți ai unor arii culturale mai puțin cunoscute sau doar recent afirmate” [12]. Publicația este destinată celor interesați de marile evenimente și personalități notorii din istoria poporului român, precum și din întreaga lume, care au marcat prin activitatea și realizările lor destinul popoarelor lumii în istorie.

Cum a apărut Calendarul Național – scurtă incursiune în istorie

Începând cu 1958, Biblioteca Națională a publicat anual liste de literatură la datele memorabile și remarcabile ale Moldovei, sub diferite titluri: „Date memorabile” (1958-1964), „Calendarul datelor memorabile ale Moldovei” (1964-1971), „Timpuri. Oameni. Evenimente” (1971-1977), „Liste bibliografice de recomandare pentru date însemnate și memorabile ale Moldovei” (1977-1991) [2, p. 12].

Din 1992, la inițiativa directorului general Alexe Rău – bibliolog, scriitor, filosof al culturii – a început să apară *Calendarul bibliotecarului*, care, din anul 2000, se editează în actuala versiune, numită *Calendar Național*, în componența colegiului de redacție fiind: Alexe Rău, Rodica Avasiloaie, Elena Conțescu, dr. Ion Madan, Elena Sănduță, Aculina Trifan, protoierul Ioan Ciuntu (coordonator teologic); mai târziu, în calitate de redactori venind: acad. Petru Soltan, acad. Andrei Eșanu, dr. Aurel Marinciuc, Iurie Colesnic, dr. Iulian Filip, Valeria Matvei ș.a.

Până în 2001, subiectele pentru documentare erau nume de personalități din domeniul culturii universale și autohtone, cărora li se celebrează anumite aniversări. Noua ediție și-a extins formatul și a cuprins personalități și din alte domenii – din știință, învățământ, politică, economie, sport ș.a.

În toți acești ani, au contribuit la elaborarea articolelor, autori de valoare precum: Nina Melenciuc, Elena Sănduță, Valeria Matvei, Maria Șveț, Maria S.

Ciobanu, dr. Ion Madan ș.a.

Un loc aparte printre cei care au „moșit” *Calendarul* îl ocupă Vlad Pohilă, cunoscutul om de cultură, filolog și redactor de carte, renumit pentru profesionalismul neîntrecut și omenia sa proverbială. Și-a dedicat 20 de ani de viață acestui proiect de anvergură, servind cu devotament și abnegație limba română.

Odată cu trecerea timpului, pe măsură ce se înfiripa tânărul stat Republica Moldova, și *Calendarul Național* a parcurs aceleași etape de maturizare și evoluție.

Echipa de autori care elaborează anuarul, au dezvoltat de-a lungul anilor activitatea de cercetare, descoperind și sintetizând informații mai puțin cunoscute, actualizând informațiile disponibile, diversificând și sursele documentare. Datele referitoare la personalitățile cele mai de seamă sunt periodic revăzute și completate.

Pe parcursul a trei decenii de existență a *Calendarului Național*, au fost documentate peste 5000 de nume de referință, numărul cărora a sporit an de an, multe dintre ele fiind actualizate și reluate, cu prilejul altor aniversări.

Cui și la ce folosește

Anual, colaboratorii Secției cercetare bibliografică, semnatarii articolelor selectează datele memorabile depistând informația, fac notificări, grupează în ordine alfabetică pentru excluderea dublării informației și o aranjează în ordine succesivă în varianta de fișier pentru identificare etc. În baza acestor informații, se elaborează listele aniversărilor lunare, ordonate cronologic, fiind utilizate de către instituțiile de cultură și educație în planificarea agendelor culturale.

Pe parcursul a trei decenii de prezență în spațiul cultural – *Calendarul* s-a impus drept o sursă credibilă, fără egal în domeniu, necesară nu doar bibliotecilor, dar solicitată și de instituțiile statului – Președinție, Parlament, Guvern, în misiuni diplomatice din țară și de peste hotare, în agenții de presă și mass-media etc.

Astfel, Biblioteca Națională recomandă anual cele mai remarcabile ani-

versări Băncii Naționale a Moldovei pentru emiterea monedelor jubiliare și comemorative, precum și pentru monedele de circulație cu caracter comemorativ. Acestea servesc și Întreprinderii de Stat „Poșta Moldovei” pentru emisiunile de mărci și efecte poștale.

Prin diversitatea materialului factologic, *Calendarul Național* este un inseparabil ghid enciclopedic pentru toate categoriile de utilizatori.

Criteria de selectare a numelor de personalități pentru Calendarul Național

Subiectele pentru *Calendarul Național* sunt selectate după următoarele criterii:

- Calendarul include nume de personalități remarcabile din Republica Moldova, personalități notorii din România, nume de referință din istoria, cultura și civilizația universală.
- Calendarul este o publicație apolitică și echidistantă.
- Criteriul principal de selectare a numelor este cel valoric. Se includ nume de personalități cu o contribuție marcantă la dezvoltarea unui sau altui domeniu, la mișcarea de idei, la progresul culturii și civilizației, certificată prin activitate, titluri științifice și onorifice, distincții, premii, includerea numelui în dicționare, enciclopedii, manuale, lucrări despre personalitatea respectivă.
- Materialul este sistematizat pe luni, în ordine invers cronologică după cum urmează: personalități din Basarabia/RSS Moldovenească/Republica Moldova; personalități din România (în special din Țara Moldovei și România întregită); nume de referință din istoria, cultura și civilizația universală.
- Articolele (datele) elaborate pentru Calendar poartă caracter strict enciclopedic, excluzându-se comentariile subiective de orice ordin. Volumul articolului depinde de contribuția fiecărei personalități.
- În ediție se includ date aniversare, începând de la 50 de ani. În cazuri excepționale, prin decizia specială a colegiului de redacție și la rugămintea asociațiilor profesionale și a uniunilor de creație, se includ și

date cu „5” (55, 65, 75, 85 etc.), motivarea ține în exclusivitate de valoarea și contribuția personalității.

- Personalitățile se documentează, de regulă, într-o singură ediție, urmând ca edițiile ulterioare (de peste 5, 10 ani ș.a.) să includă doar informații noi, făcându-se referință la articolul publicat anterior în *Calendarul Național*. Persoanele care nu sunt documentate, sunt prezentate într-o scurtă informație.
- În Calendar nu se includ cei care au comis crime grave împotriva umanității sau cărora li s-a depistat un furt intelectual dovedit; de asemenea, Calendarul nu va conține articole despre activitatea persoanelor care și-au permis infamii la adresa Republicii Moldova. Deciziile Colegiului de redacție în această privință vor fi axate pe documente veridice [2, p. 498].

Cum este structurat?

Calendarul se începe cu o sinteză a evenimentelor pe decenii, ani, săptămâni, aniversări, sărbători tradiționale, naționale, zile mondiale, internaționale, comemorative și profesionale pentru anul respectiv; astfel, avem: evenimente proclamate de ONU, ani mai mult sau mai puțin importanți, capitale desemnate, aniversări la care se asociază UNESCO, cărți aniversare, sărbători comemorate în anumite zile și multe alte date.

Materialul este aranjat în pagini pe luni calendaristice în ordine invers cronologică. La începutul fiecărei luni, este plasată o listă generală de aniversări, completată de prezentarea mai amănunțită a unor personalități marcante. Urmează articolele precedate de fotografii.

Compartimentul *Alte aniversări* cuprinde evenimente la fel de importante, dar cu date incomplete.

Calendarul include articole despre personalități, evenimente istorice, aniversări ale monumentelor și edificiilor ce fac parte din patrimoniul cultural ș.a. În cazul documentării unei personalități, articolele elaborate conțin următoarele date: numele și prenumele, anii de viață; pseudonimul literar (dacă există); profesia, specialitatea, domeniile de activitate, data și locul morții; date biografice sumare: studiile, debutul literar și/sau componistic etc., de-

butul editorial, activitatea profesională, publicații, distincții. Volumul articolului depinde de activitatea fiecărei personalități. La sfârșitul fiecărui articol se face trimitere la edițiile din anii precedenți, în cazul când se elaborează un alt text. Fiecare articol este însoțit de o bibliografie de recomandare ce prezintă opera personalității documentate (cărți, articole), urmate de studii, articole despre viața și activitatea sa. Descrierile bibliografice ale documentelor însoțite de semnul asterisc (*) sunt editate până la 1990, în grafia chirilică, iar cele cu două asteriscuri (**) reprezintă publicațiile lipsă din colecția BNRM.

În acest context, Biblioteca Națională prin intermediul publicației respective contribuie la promovarea și valorificarea documentelor păstrate în colecțiile instituției.

Pentru facilitarea căutării informațiilor, publicația este însoțită de *Indexul alfabetic al datelor memorabile documentate*, începând cu anul 2007.

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine în exclusivitate autorilor.

Datele aniversare/comemorativ documentate sunt descrise bibliografic analitic ca parte componentă a documentului *Calendar Național* și înregistrate/integrate în Catalogul Național Colectiv Partajat, cu afișare în catalogul electronic al BNRM.

Calendar Național 2022 – o ediție aniversară

În anul 2022 s-au împlinit tei decenii de la apariția *Calendarului Național*, numit, inițial, *Calendarul Bibliotecarului*.

Ediția 2022 este rezultatul unui efort colectiv, ca și toate edițiile anterioare. Din actualul colegiu de redacție fac parte: acad. Andrei Eșanu (președinte); Iurie Colesnic (vicepreședinte); dr. Iulian Filip; dr. Ion Xenofontov; Elena Pintilei, director general BNRM; Elena Balinschi, șef Secție cercetare bibliografică (secretar). Coordonatorul de ediție este Veronica Borș, director adjunct, Direcția comunicare și tehnologia informației. Autorii de bază sunt colaboratorii Secției cercetare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi, Natalia-Maria Șveț și Maria S. Ciobanu.

Calendarul debutează cu un editorial aparținând Elenei Pintilei, directorul general al BNRM, și cu o prefață semnată de Iurie Colesnic, care consemnează,

ambele, acest moment aniversar. De asemenea, s-a considerat oportună reluarea unui articol de acum 20 de ani, al lui Alexe Rău, care a prefațat ediția din 2002 a *Calendarului Național*, numită „Calendar și calendare”, în care ilustrul cărturar și bibliolog face o incursiune în istoria timpului și calendarelor.

În ediția curentă, pentru întâia oară, fiecare lună începe cu o pagină nouă, despre semnificația lunii, conform calendarului gregorian. Apropo, în acest an se împlinesc 440 de ani de la trecerea de la calendarul iulian la cel gregorian.

Unul dintre evenimentele semnificative incluse este aniversarea a 190 de ani de la înființarea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (succesoarea funcțională a primei biblioteci publice din Chișinău, fondată în 1832), care în 2012 a fost decorată cu cea mai înalta distincție de stat „Ordinul Republicii”, drept consemnare a meritelor deosebite în protejarea și valorificarea patrimoniului național documentar.

În ediția din anul 2022 sunt reflectate în mod special câteva evenimente de importanță istorică majoră: 565 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei a lui Ștefan cel Mare și Sfânt; 100 de ani de la încoronarea regelui Ferdinand I și a reginei Maria ca suverani ai noului stat român, ceremonie organizată la Catedrala Reîntregirii Neamului și Încoronării de la Alba Iulia (15 octombrie 1922); 80 de ani de la inaugurarea Turnului Dezrobirii Basarabiei (1 noiembrie 1942) ș.a.

Remarcăm faptul că, în paginile ediției curente sunt incluse câteva personalități notorii ale culturii naționale ajunse la vârste venerabile, adevăratele elite, ambasadorii culturii și spiritualității țării noastre în lume: poetul, eseistul și traducătorul *Anatol Gugel* – 100 de ani de la naștere; prozatorul, poetul, traducătorul, editorul de cărți pentru copii, cunoscut ca „tatăl lui Guguță”, Scriitor al Poporului din Republica Moldova *Spiridon Vangheli* – 90 de ani de la naștere; compozitorul de talie universală, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Artist al Poporului *Eugen Doga* – 85 de ani de la naștere; criticul și istoricul literar, eminescologul, filosoful culturii, doctorul habilitat în filologie, profesorul universitar, membrul de onoare al Academiei Române și membrul titular al Academiei de Științe a Moldovei *Mihai Cimpoi* – 80 de ani de la naștere; filozoful roman, eseistul, editorul, doctorul în filozofie *Gabriel Liiceanu* – 80 de ani de la naștere ș.a.

De asemenea, sunt comemorate și personalități remarcabile trecute la cele veșnice, dar care au avut contribuții importante în domeniile lor de activitate: 110 ani de la nașterea lui **Andrei Lupan**, poet, publicist, dramaturg, traducător, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei; 110 ani de la nașterea lui **Sergiu Celibidache**, dirijor, compozitor, pianist și profesor român; 100 de ani de la nașterea lui **Anatol Corobceanu**, animator al spiritualității și promotor al culturii naționale, redactor; 100 de ani de la nașterea lui **Alexandru Cosmescu**, traducător, dramaturg, poet, prozator, redactor de carte și ziarist; 100 de ani de la nașterea lui **Igor Crețu**, poet, traducător și redactor de carte, personalitate marcantă a culturii naționale; 100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Neaga**, compozitor, violonist și profesor; 100 de ani de la nașterea lui **Ștefan Augustin Doinaș**, poet român; 100 de ani de la nașterea lui **Marin Preda**, romancier, publicist, editor, membru post-mortem al Academiei Române; 90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Moșanu**, istoric și politician, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române; 80 de ani de la nașterea lui **Mihai Dolgan**, compozitor, dirijor, interpret de muzică ușoară, fondatorul legendarei formații „Noroc” ș.a.

Numele enumerate mai sus ne oferă certitudinea să considerăm *Calendarul Național* o microenciclopedie de un real folos în completarea cunoștințelor privind marii creatori și opera lor. E lăudabil faptul că fiecare personalitate inclusă în *Calendar* s-a bucurat de un spațiu vast, autorii nelimitându-se doar la informații stricte, rigide, caracteristici selectate cu mult discernământ, ci venind și cu o bibliografie selectivă.

În total sunt documentate 303 personalități și evenimente cuprinse în 504 pagini, ce ne vorbesc despre importanța apariției unei atare lucrări.

Note, aprecieri și sugestii despre Calendarul Național

Pe parcursul anilor, mass-media de la Chișinău, Bălți, București, Vilnius, Praga, Ontario, Canada, în general, etc. a difuzat numeroase informații și opinii cu referire la *Calendarul Național*.

„*Calendarul Național*... ne indică zilele/datele în care ne facem datoria morală de a-i cinsti pe înaintași, pe sfinți sau anumite evenimente, tot acele

date constituind și momentele în care înaintașii noștri sunt răsplătiți, iar zilele și muncile colectivului care elaborează calendarul, constituindu-se într-un fel de ofrandă” (Alexe Rău, bibliolog, filosof al culturii) [2, p. 6].

„Prezența Calendarului Național, în lista publicațiilor Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, vorbește despre nivelul de cercetare științifico-bibliografică și enciclopedică în cadrul celei mai importante instituții de profil din țară” (Elena Pintilei, bibliolog) [2, p. 3].

„În condițiile în care cultura se află în dizgrație, un astfel de calendar vine să umple golurile noastre spirituale, să ne prezinte sinteza celor mai mari evenimente culturale și să ne aducă aminte de „trecutele” și „prezentele” vieți ale oamenilor de seamă care constituie continuumul nostru național, susținând totodată dialogul: Europa și lumea largă” (acad. Mihai Cimpoi) [4].

„... sunt redată biografiile într-o manieră elegantă, cu detalii semnificative și expuse în românește plastic și atractiv. Indiscutabil – dicționare anuale de personalități” (acad. Petru Soltan) [4].

„... Ani de-a rândul, *Calendarul Național* s-a impus ca o publicație din care instituțiile de cultură, mediul academic și cel politic, cât și cititorul larg găsesc informații utile pentru activitatea lor de fiecare zi. De la o ediție la alta, *Calendarul Național* capătă un aspect tot mai atractiv ca operă poligrafică, dar și ca structură, și conținut tot mai bine organizat, majoritatea articolelor și studiilor fiind înzestrate cu bogate materiale bibliografice și ilustrative, precum și indici care permit cititorului să se orienteze mai ușor în materia inclusă în volum. Prin toate acestea *Calendarul* a devenit o ediție multianuală, deosebit de apreciată și căutată” (acad. Andrei Eșanu).

„Citat în sursele media, căutat de instituțiile de stat și de cele din sistemul educațional, *Calendarul Național* a devenit astfel sursă sigură de informare și difuzare a unei sume de informații care captează interesul publicului, îl pune la curent cu realizările unui grup de personalități, care au schimbat și modifică spre bine realitatea noastră” (Iurie Colesnic, publicist, editor) [2, p. 5].

„...conține medalioane despre personalități asemănătoare cu articolele unei mari enciclopedii” (Mioara Avram, lingvistă) [4].

„...carte rară de învățătură și de memorie, de reflectare a lumii

cunoștințelor și frumosului, pe principiul clasic „Multum in parvo” – „Despre multe pe scurt” (Vlad Pohilă, lingvist, redactor). [8].

„O cantitate uriașă de informație sistematizată, sintetizată, o ofertă bibliografică suplimentară conferă acestui *Calendar Național*, de fapt universal, dimensiunea unei opere de cuprindere generală de care orice societate are nevoie. Biblioteca Națională a Republicii Moldova, colegiul de redacție și autorii ne pun la dispoziție o lucrare de mare complexitate și, în același timp, de reală utilitate” (Emil Vasilescu, istoric și critic literar) [12].

„Mihai Eminescu menționa undeva că secretul vieții durabile a unui stat rezidă în ierarhia meritului. Calendarul de față așază o astfel de ierarhie, iar Biblioteca Națională însuflețește, rostuind conservarea, circulația și dăinuirea valorilor, împăcându-le, astfel, cu spațiul și timpul...” (Dumitru Păsat, scriitor) [7].

„*Calendarul Național*, din cadrul BNRM, contribuie la promovarea interesului pentru cultura și istoria noastră, acesta fiind oferit tuturor doritorilor și, inclusiv, fiind plasat în spațiul online. Astfel, în calitate de conferențiar universitar, l-am folosit pentru planificarea evenimentelor științifice legate de anul nașterii sau a morții unui sau altui scriitor. Cei care îl elaborează sunt la curent cu noile ediții, pe care le stipulează în fișa bibliografică a personalităților din diferite domenii, care au contribuit la dezvoltarea culturii. Lista bibliografică este o primă treaptă pentru a purcede în lumea cercetării, în special pentru proiectele elevilor, pentru lucrul individual la studenții cu specialitățile socioumane. M-am bucurat să-mi văd în șirul bibliografic propriile lucrări și cele ale colegilor. Mulțumesc pentru această oportunitate de a fi în vizor în spațiul limbii române” (Victoria Fonari, conferențiară universitară doctor, poetă și critic literar).

„Este o producție a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, în care am avut fericirea să fiu inclus și eu, alături de personalități notorii bine cunoscute. Mulțumim Bibliotecii Naționale pentru cercetarea științifică, munca și efortul depus pentru depistarea unor oameni mai puțin cunoscuți, dar adevărați promotori ai culturii naționale românești” (Alexandru Valeriu Moraru, istoric) [6].

„Marii intelectuali și personalitățile românești, cât și din întreaga lume, se

regăsesc pe paginile unei publicații de excepție, care-i așază pe zilele și lunile în care s-au născut. Un frumos cadou la începutul unui an în care împlinesc jumătate de secol, cu cea mai amplă bio (biblio) grafie pe care mi-a făcut-o cineva până acum. Vă mulțumesc!” (Octavian Țăcu, istoric).

„Aduc sincere mulțumiri Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, care recent a lansat Calendarul Național 2022, unde am avut fericita ocazie, alături de numeroasele personalități marcante și notorii din domeniul științei, culturii și artei din Republica Moldova și România, să-mi regăsesc și eu biografia ...” (Larisa Sofroni, medic).

„Sunt onorat și plăcut surprins de aprecierea activității mele de creație din partea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, în paginile acestui prestigios calendar. Mulțumiri alese!” (Oleg Volontir, muzicolog).

Calendarul a ajuns în colecțiile celor mai mari și mai importante biblioteci din lume, între care Biblioteca Națională a României, Biblioteca Congresului American și bibliotecile din Londra, Berlin, Moscova, Sankt-Petersburg ș.a.

În 2011, *Calendarului Național* i s-a conferit Premiul Național GALEX, la nominalizarea pentru cea mai bună lucrare în biblioteconomie, oferit de Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „Alexe Rău” și Biblioteca Națională.

Referințe bibliografice:

1. BALINSCHI, Elena. „Calendar Național”, cartea de vizită a Bibliotecii Naționale. In: Univers pedagogic pro. 2022, 27 ianuarie, p. 8. ISSN 18573282.
2. CALENDAR Național 2022. Chișinău: [S. n.], 2021. 504 p. ISSN 1857-1557. [citat 20.08.2022]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/calendar%202022.pdf>
3. DAVID, Eugenia. Calendarul Național – o microenciclopedie. In: Săptămîna. 2003, 1 august, p. 27.
4. EXCELENTE dicționare anuale de personalități și evenimente de seamă: Note aprecieri și sugestii despre Calendarul Național la cea de-a 10-a aniversare. In: Calendar Național 2002. Chișinău: [S. n.], 2002, pp. 9-11. ISBN 9975-9991-5-8.

5. HARCONIȚĂ, Elena. Calendarul Național-2007. In: Confluente bibliologice. 2007, nr. 1/2, p. 123. ISSN 1857-0232.
6. MORARU, Alexandru Valeriu. Din colecția lui Alexandru Moraru: Calendar Național 2022. [citat 20.08.2022]. Disponibil: https://www.youtube.com/watch?v=9f8C1_oGbA
7. PĂSAT, Dumitru. Împăcarea cu spațial și timpul. In: Literatura și arta 2003, 3 aprilie, p. 7.
8. POHILĂ, Vlad. Despre multe pe scurt, într-un excelent îndreptar pe anul 2002. In: Țara. 2003, 26 martie. p. 4.
9. POHILĂ, Vlad. Un calendar – carte de învățătură de zile mari. In: Mesagerul. 1998, 5 decembrie, p. 7.
10. RĂU, Alexe. Pe noi nouă redă-ne. In: Calendar Național 2000. Chișinău: Litera, 1999, pp. 3-4.
11. SOLTAN, Petru. Calendarul Național ne reprezintă în bibliotecile lumii : [interviu cu acad. Petru Soltan, președintele colegiului de redacție al Calendarului Național]. In: Capitala. 2010, 24 februarie, p. 8. ISSN 1857-3304.
12. VASILESCU, Emil. Calendar Național 2006. In: Biblioteca. 2006, nr. 8/9, pp. 265-266.

DOI: 10.5281/zenodo.10022951

Evoluția preferințelor de lectură privind literatura autohtonă a cetățenilor din Republica Moldova pe parcursul a 30 de ediții a „Topului celor mai citite 10 cărți”

Angela DRĂGĂNEL

Rezumat:

Autorul face o trecere în revistă a celor 30 de ediții a *Topului celor mai citite 10 cărți* organizat de către Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Scopul acestei investigații sociologice este de a colecta opiniile diferitelor categorii de cititori cu privire la literatura originală, a autorilor autohtoni, publicată într-un an calendaristic. Sondajul se desfășoară anual, iar cărțile sunt clasate în funcție de preferințele cititorilor care completează chestionarul. Rezultatele sondajului au servit drept reper pentru completarea colecțiilor bibliotecilor publice din republică, organizarea activităților culturale de promovare a cărții și lecturii și pentru a premia autorii ale căror cărți au fost cele mai votate de public. Sondajul nu are scop de a aprecia valoarea cărților publicate într-un an calendaristic, ci mai degrabă de a clasifica preferințele cititorilor. Inițial, cărțile editate într-un an calendaristic erau evaluate de un juriu format din scriitori, editori, critici literari și istorici, iar apoi cărțile selectate erau incluse într-un chestionar și evaluate de către cititori. De-a lungul timpului, sondajul a evoluat, iar acum o parte dintre cititori participă la sondaj online. Ieșirea în spațiul online a contribuit la reducerea decalajului dintre participanții la investigație din mediul urban și cei din mediul rural. Acest studiu este un instrument important pentru evidențierea opiniilor și preferințelor cititorilor și

pentru promovarea literaturii autorilor originari din Republica Moldova.

Cuvinte-cheie:

literatura din Republica Moldova, lectură, preferințe de lectură, promovarea lecturii, autori autohtoni, sondaj sociologic, debut literar, scriitor, poet, cititor.

Abstract:

The author reviews „Top 10 of the most read books” Competition that have been organized by the National Library of the Republic of Moldova during last 30 years. The purpose of this sociological investigation is to collect the opinion of different categories of readers about the literature created by national authors and published during the calendar year. The poll classifies preferences of readers and is organised both in offline and online format to provide equal access to participation in urban and rural areas. This study serves as important tool for highlighting opinions on contemporary literature, promotion of poetry and prose by writers originated from the Republic of Moldova.

Keywords:

literature from the Republic of Moldova, reading, preferences in reading, reading promotion, national writers, opinion poll, literary debut, writer, poet, reader.

S-a scris și, probabil, se va mai scrie o multitudine de articole despre aparițiile editoriale, păreri foarte avizate ale criticilor literari, ale editorilor și diverșilor specialiști. Dar există, în același timp, impresiile relevante și pline de bun simț ale cititorului obișnuit, care nu sunt publicate întotdeauna. Părerile acestor cititori au fost urmărite de-a lungul anilor cu ajutorul sondajului sociologic *Topul celor mai citite 10 cărți*.

Scopul investigațiilor a fost și rămâne, cu mici modificări și precizări, cunoașterea opiniilor diverselor categorii de cititori privind literatura originală apărută într-un an editorial și folosirea acestor date pentru completarea colecțiilor bibliotecilor, organizarea activităților culturale de promovare a

cărții și lecturii și, desigur, decernarea premiilor autorilor ale căror cărți sunt cele mai votate de public.

Precizăm că acest top a fost și rămâne o ierarhizare a preferințelor cititorilor și nu un top al valorii cărților editate într-un an calendaristic, dar nu este exclus că cititorul nu face abstracție, totuși, și de valoarea reală a titlurilor aflate în lista chestionarului.

La primele 13 ediții ale investigației, cărțile erau evaluate de o comisie de experți în frunte cu directorul BNRM, Alexe Rău, din care mai făceau parte scriitori, editori, critici literari, istorici și colaboratori ai serviciului Studii și cercetări. Titlurile de carte selectate de către această comisie erau introduse în chestionar.

An de an, nu este o excepție și pentru ultimele ediții ale sondajului, o parte dintre cititori, rămânându-ne recunoscători pentru informația primită referitoare la aparițiile editoriale, ne comunicau cu onestitate că nu au citit nimic și nu-și asumă responsabilitatea de a ierarhiza cărțile. Alții au citit ulterior cărțile ale căror titluri le-au captat atenția și au revenit apoi să le voteze, acest lucru s-a întâmplat începând cu ediția anului 2017, când chestionarul a fost plasat online în Google Forms și a fost posibilă revenirea ulterioară la chestionar pentru vot. Ani la rând, în bibliotecile din sate nu se găsea nicio carte din lista topului din bibliotecile orășenești, doar 2-3 titluri din aceste liste, iar în colecțiile personale foarte rar se întâlnea 1 titlu sau 2, cel mai des niciunul. Din aceste considerente, după mediu rezidențial, cei mai mulți participanți au fost întotdeauna din capitală, urmați de cei din alte orașe/orășele și doar un procent foarte mic al celor din sate. Dacă la prima ediție din 1992, 54% din participanți erau din capitală, în 1993 capitala a fost reprezentată de 61% din respondenți, iar în 1994 acest procent a reprezentat 89,4 la sută din totalul participanților la sondaj. Edițiile anilor 1996-1998 au exclus totalmente locuitorii rurali, sondajul desfășurându-se doar în capitală. Odată cu desfășurarea sondajului în mediul online, decalajul procentual între aceste categorii de cititori scade considerabil. La ediția anului 2020 participanții din capitală au reprezentat 33,9 la sută dintre respondenți, iar geografia participanților s-a extins peste hotarele republicii.

Deși marii critici literari sunt încă bărbați, mai multe studii internaționale demonstrează că citesc mai mult femeile. Și în cadrul sondajului nostru, an de an, am avut mai multe femei interesate să-și împărtășească opiniile despre carte și lectură cu noi. De la un decalaj de 5-10% la primele ediții până la unul de peste 50% la ultimele sondaje.

Anual s-a muncit cu meticulozitate și acuratețe, s-a încercat să se îmbine diferite moduri de cercetare în obținerea rezultatelor relevante în această investigație. Astfel, la ediția anului 1996 sondajul a fost realizat doar în orașul Chișinău, recurgându-se la o îmbinare a două metode de investigație: chestionar de opinie și interviu. Metoda interviului s-a dovedit a fi mult mai eficientă, cititorii răspunzând deschis la întrebări. Pe lângă difuzarea prin biblioteci și librării, chestionarul a fost publicat și în ziarele „Viața satului” (suplimentul *Biblioteca*) și „Săptămâna”, dar nici așa nu a adunat prea multe răspunsuri.

Cele mai citite cărți de la ediție la ediție au fost și rămân cărțile promovate în presă, la TV și radio, cărțile care au parte de lansări. Cărțile autorilor consacrați, care de-a lungul anilor și-au câștigat publicul cu scrieri bune, captivante, au participat la întâlniri cu cititorii, și-au format un grup de cititori devotați, acumulează an de an un număr relevant de voturi.

Referitor la categoriile de literatură, interesul publicului a variat de la ediție la ediție. S-a citit și se citește proză și poezie. Din 1997, s-a observat o creștere a interesului tineretului studios pentru cartea de istorie, pentru că nu existau prea multe cărți care reflectau istoria Basarabiei la acel moment, noutățile editoriale la aceste teme fiind primite cu mare interes. Grupa de vârstă 40-50 de ani a avut un interes constant față de literatură artistică și cărți istorice.

Un loc aparte în acest top îl ocupă secțiunea „Debut”. Dacă la primele ediții cărțile din acest compartiment acumula puține voturi, la ultimele ediții se observă o creștere esențială a interesului față de aceste publicații și totul se datorează promovării intense pe rețelele de socializare a acestora, interacțiunii directe dintre scriitor și public. Fiind unul dintre clasamentele importante din țară - *Topul celor mai citite 10 cărți ale anului*, în timp, a servit drept punct de start pentru botezul scriitoricesc al mai multor autori.

Primul autor, care s-a învrednicit de Premiul „Debut” în anul 1992 a fost Nicolae Spătaru cu culegerea de versuri *Întoarcerea Zeilor*. Astăzi acest autor are în palmares mai multe cărți de poezie, proză pentru maturi, dar și pentru copii.

Au urmat alte nume:

- Gheorghe Doni cu placheta de versuri *Altarul deziluziilor* în 1995. Poetul a mai publicat alte câteva culegeri de versuri după anul 2018, iar în 2021 este laureat cu culegerea de versuri *Ochii demiurgici ai Iubirii* apărută la Editura Pontos;

- Călin Sobietsky-Mănăscuță cu cartea *Iubire și inchiziție*, apărută la editura Cartier în 1996, care și-a continuat activitatea scriitoricească și a bucurat publicul și cu piesa *Terasa Zgârie-Nori*, în 2004;

- Tot în 1996, debutează și Ștefan (Savatie) Baștovoii, premiat pentru cartea *Elefantul promis*, care azi bucură publicul cititor cu peste 20 de cărți;

- Margareta Curtescu cu cartea *Prinsă între clamele speranței*, publicată la editura ARC în 1997;

- Maria Șleahțișchi cu placheta de versuri *O săptămână de poeme nescrise*, publicată la editura Cartier în 1998;

- Tamara Carauș cu culegerea de versuri *Țara mea*, editura ARC, în 2000;

- Anatol Moraru cu culegerea de proză scurtă *Noul tratat de igienă*, editura Gunivas, 2002;

- Doina Postolachi cu *Galerie de gânduri*, editura Prut Internațional, 2003;

- Oleg Carp cu *Drumul de plastilină*, editura ARC, în 2003;

- Veronica Josanu cu cartea *Sentimentul dragostei*, Editura Litera, 2004, și tot în acest an Ion Mușnoi cu cartea *Alter ego și alt eu*, editura Pontos;

- Rodica Chiriac cu cartea *Trei luni la Paris*, editura ARC, 2005;

- Lidia Codreanca cu culegerea de poezii *La prohodul iubirii...*, în 2007;

- Vlad Caraman cu eseul *În preajma revoluției de Constantin Stere. Elemente de poetică a Bildungsromanului* și Tania Dumbravă cu *Fata din Prag(a)*, în 2009;

- Maria-Paula Erizanu cu cartea *Aceasta e prima mea revoluție. Furați-mi-o*, în 2010, o vom regăsi în lista pentru ediția 2021 a sondajului cu un nou

roman *Ard pădurile*;

- Marcel Gherman cu proză *Cartea viselor*, editura ARC, 2011; tânărul autor a mai publicat între timp un volum de eseuri și alte câteva cărți de proză fantastică cultă;

- Nadejda Pădure cu cartea de versuri *Altă iubire*, editura Grafema Libris, 2012; autoarea se mai regăsește în topul anului 2015 cu cartea *Șapte ceruri pentru inima ta*;

- Ion Buzu cu *3ml de Konfidor*, publicată la Casa de pariuri literare din București, în 2013.

Topul celor mai citite cărți ale anului 2014 scoate în față un nume nou în literatura basarabeană, Lilia Calancea, cu un roman ce a prins la public și a ajuns în Top 10. După *Regina nopții* au urmat alte romane: *Sub constelația Lyrei* (Top 2017), *Bocete de nuntă* (2019) și *Sunt oare un călău?* (2022).

Tatiana Țibuleac debutează în 2014 cu lucrarea *Fabule moderne*, urmată de *Vara în care mama a avut ochii verzi* (2017), care a fost tradusă în mai multe limbi de circulație internațională, și *Grădina de sticlă*, în 2018.

Topul celor mai citite 10 cărți ale anului 2015 aduce în evidență romanul de debut al autorului Vitali Cipileaga *De vorbă cu Emma*. Au urmat alte două creații semnate de același autor: *În umbra pașilor tăi* (2016) și *Portocalele verzi* (2018), care au cucerit inimile ale zeci de mii de cititori din întreaga lume. În 2015, printre numele debutanților erau și numele a doi tineri poeți: Aura Maru și Victor Țvetcov, ulterior nume de referință în istoria poeziei generației lor, ambii având poezie cerebrală, cu o influență sigură, naturală, proprie poezilor nativi.

Marinela Lungu debutează cu cartea *Singură cu mine* (2016). Autoarea își continuă calea scrisului cu romanul *Să nu mă lași* (2019) și iat-o din nou în top, ediția 2021, cu un nou roman - *Rochia de zăpadă*.

În *Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2017*, la categoria debut literar, cele mai multe voturi le-a obținut Vitalie Vovc, scriitor, blogger și activist civic, cu lucrarea *Alertă oranj sau Pe alocuri viscole*. Vitalie Vovc continuă să bucure publicul cititor cu editorialele de pe portalul www.deschide.md și cu scrierile publicate pe blogul său personal <http://www.vitalie-vovc.com/>.

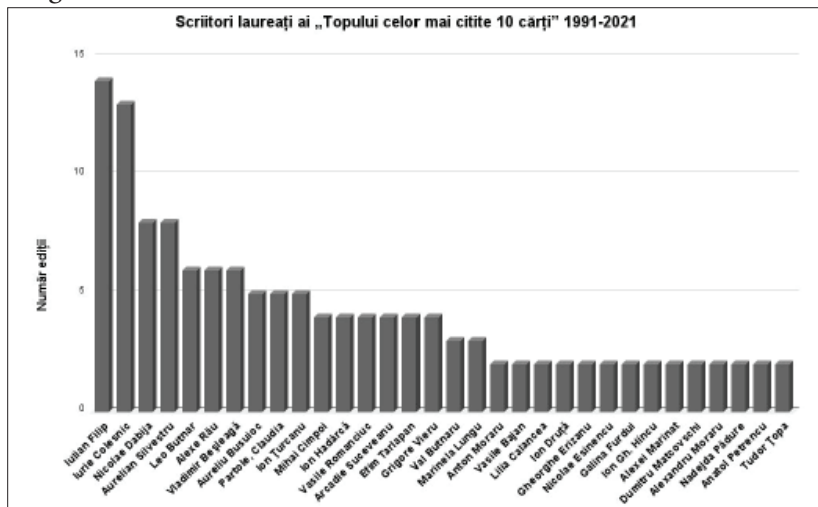
Anul 2018 vine cu debutul în literatură al mai multor nume: Daniela Barbacari, Gelu Ciocan, Emanuela Iurkin ș.a. De exemplu, romanul *Câinele de bronz* al Emanuelei Iurkin s-a bucurat de succes în rândurile criticilor literari [2, 45].

În 2019, 3 titluri de carte din top sunt cărți de debut: culegerea de nuvele *Flori de adevăr* a Rusandei Isaicul-Pahomea, etnoromanul *Fata cu cobza* a Stelei Botez și romanul *Pene, morminte și flori*, de gen dark urban fantasy, al Mariei Boboc, tipărit sub pseudonimul M.K. Lynn. Tânăra autoare Maria Boboc și-a continuat firul romanului din 2020 în cel de-al doilea volumul *Pene, cenușă și Elfi*, tipărit la aceeași editură românească *Petale scrise* și promite cititorilor săi, în curând, un al treilea volum al romanului.

Anul 2020 vine și el cu mai multe cărți de debut premiate: *Istории din străinătate*, scrise de Iurie Cojocar; culegerea de versuri și proze scurte *Muguri* a Oxanei Traci-Bănăruc, plachetele de versuri *La ușa sinelui* a Cristinei Cornovan și *Lasă să plouă* a Anei Cotovan.

În 2021, premiata la compartimentul „Debut” a fost Augustina Visan pentru cartea de poezie care te copleșește prin directțea ei *Fă ceva tată...*, publicată la editura Prut Internațional.

Diagrama nr. 7

Clasamentul autorilor de top aleși de către cititori pe parcursul a 30 ediții ale Topului sunt (vezi diagrama nr. 7):

- poetul, prozatorul, dramaturgul și folcloristul Iulian Filip, învingător la 14 ediții ale sondajului;
- istoricul literar, scriitorul Iurie Colesnic – la 13 ediții;
- poetul și prozatorul Nicolae Dabija și scriitorul Aurelian Silvestru – la 8 ediții;
- poetul, prozatorul și istoricul literar Leo Butnaru; poetul, eseistul și filosoful Alexe Rău; scriitorul Vladimir Beșleagă – la 6 ediții;
- poetul, prozatorul, dramaturgul, eseistul Aureliu Busuioc și scriitoarea Claudia Partole – la 5 ediții;
- academicianul, criticul și istoricul literar Mihai Cimpoi; poezii Ion Hadârcă, Grigore Vieru și Vasile Romanciuc; poetul și eseistul Arcadie Suceveanu; scriitorul, poetul umorist și satiricul Efim Tarlapan; istoricul și memorialisticul Ion Țurcan – la 4 ediții;
- publicistul, scriitorul și analistul politic Val Butnaru; tânăra scriitoare Marinela Lungu – la 3 ediții;
- marele scriitor, poet, dramaturg și istoric literar Ion Druță; scriitorul Alexei Marinat; poetul, scriitorul, dramaturgul și compozitorul Vasile Bajan; scriitoarea Lilia Calancea; scriitorul, publicistul și editorul Gheorghe Erizanu; scriitorul, poetul, dramaturgul, scenaristul de filme Nicolae Esinencu; poeta și publicista Galina Furdui; istoricul Ion Gh. Hîncu; publicistul și istoricul-arhivist Alexandru Moraru; poeta Nadejda Pădure; istoricul Anatol Petrencu; istoricul Anton Moraru și scriitorul, publicistul și scenaristul Tudor Țopa – la 2 ediții, urmate de alte nume notorii cărțile cărora au fost laureate la câte o ediție a Topului.

În 2017, în cadrul Programului LecturaCentral a fost introdus un nou concurs „Cel mai original proiect de promovare a cărților din «Topul celor mai citite 10 cărți ale anului»” [1]. Ca rezultat, bibliotecile și-au completat colecțiile cu cărți conform preferințelor cititorilor, au organizat mai multe activități de promovare a acestor cărți: recitaluri de poezie, prezentări de cărți, maratoane de lectură, întâlniri cu scriitorii etc. Aceste evenimente

au avut rezonanță în mediul comunitar (acumulând comentarii, aprecieri, mulțumiri etc.). Bibliotecile au promovat concursul în cadrul emisiunilor radio și TV, publicațiilor în presă, pe rețelele sociale etc. În aceste activități au fost implicați mai mulți parteneri: școli, gimnazii, licee, grădinițe, precum și publicul larg din localitate.

Atât Camera Națională a Cărții din Republica Moldova, bibliotecile publice, editurile din țară, cât și mass-media sunt partenerii Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova de-a lungul anilor în organizarea și desfășurarea *Topului celor mai citite 10 cărți ale anului*, studiu care continuă să promoveze lectura și cărțile scriitorilor și istoricilor naționali, editate în Republica Moldova, dar și peste hotarele ei, pentru că „promovarea politicii statului pe dimensiunea cărții și a lecturii a fost dintotdeauna una dintre prioritățile unei biblioteci naționale”.

Acest sondaj nu este despre cărți cu valoare națională sau care transmit motive existențiale (se mai întâmplă să coincidă), ci este despre cărți citite, despre opere care au ajuns la inima cititorului, cărți care, pur și simplu, ajută la perceperea lumii altfel, dau de gândit, deschid universul către lucruri noi și o nouă înțelegere. Până la urmă, lectura ține de gusturi [2, 46].

Referințe bibliografice:

1. DRĂGĂNEL, Angela. Cele mai originale proiecte de promovare a cărților clasate în Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anii 2016-2017 (proiectele învingătoare în cadrul Programului LecturaCentral) / Angela Drăgănel. In: Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2019. Chișinău: BNRM, 2019, pp. 49-51. ISBN 978-9975-3425-5-1.
2. VASILICA, Victoria. Topul celor mai citite 10 cărți ale anului, StartUP pentru debutanții din literatura artistică din Republica Moldova. In: Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2019. Chișinău: BNRM, 2019, pp. 45-46. ISBN 978-9975-3425-5-1.

Bibliografie:

1. TOP-ul cărților 1997 / Realizatorii sondajului: Tatiana Costiuc, Natalia Cheradi; dir. gen.: Alexe Rău; Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău: BNRM, 1998. 19 p.
2. TOP-ul cărților 1998 / Realizatorii sondajului: Natalia Cheradi, Tatiana Ischimji; dir. gen.: Alexe Rău; Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău : BNRM, 1999. 19 p.
3. TOP-ul cărților 2002 / Realizator sondaj Angela Drăgănel; dir. gen.: Alexe Rău; Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău : BNRM, 2003. 16 p.
4. TOP-ul cărților 2003 / Realizatorii sondajului: Angela Drăgănel, Valentina Berdilo; dir. gen.: Alexe Rău; Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău : BNRM, 2003. 16 p.
5. TOP-ul celor mai citite cărți 2005 / Realizator al sondajului Victoria Berdilo; dir. gen.: Alexe Rău; Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău : BNRM, 2006. 36 p.
6. TOP-ul celor mai citite 10 cărți 2009 / Realizatori sondaj: Ecaterina Dmi-
tric, Nina Negru, Viorica Antonov; dir. gen.: Alexe Rău; Biblioteca Nați-
onală a Republicii Moldova. Chișinău : BNRM, 2010. 24 p.
7. TOP-ul celor mai citite 10 cărți 2010 / Realizatori sondaj: Victoria Va-
silica, Viorica Antonov; dir. gen.: Alexe Rău, dr. în filosofie ; Biblioteca
Națională a Republicii Moldova. Chișinău : BNRM, 2011. 24 p.
8. TOP-ul celor mai citite 10 cărți 2014 / coord. de sondaj: Valentina Popa;
dir. gen.: Elena Pintilei ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova.
Chișinău : BNRM, 2015. 34 p.
9. TOP-ul celor mai citite 10 cărți 2016. Studiu sociologic / alcăt.: Margareta
Cebotari, Irina Cozlov-Cucer, Irina Ignatieva; coord.: Valentina Popa; dir.
gen.: Elena Pintilei ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău :
BNRM, 2017. 34 p.
10. Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2017: Studiu descriptiv /
alcăt.: Margareta Cebotari, Natalia Ghimpu ; coord.: Valentina Popa ;
consultant: Ludmila Corghenci ; dir. gen.: Elena Pintilei ; Biblioteca Nați-

- onală a Republicii Moldova ; Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Centrul de Statistică. Chișinău: BNRM, 2018 (Tipogr. „Primex-Com”). 60 p. : diagr., fot., tab. Referințe bibliogr. în subsol. ISBN 978-9975-3205-3-5. Mod de acces: <http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1401> (Accesat 23.03.23).
11. Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2019 : Studiu sociologic / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; alcătuitori: Angela Drăgănel, Victoria Vasilica ; director general: Elena Pintilei. – Chișinău : BNRM, 2020 (Tipogr. „Primex-Com”). 54 p. : fig., fot., tab. Referințe bibliogr. în subsol. ISBN 978-9975-3425-5-1. Mod de acces: <http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1284> (Accesat 23.03.23).
 12. Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2021 : Raportul studiului sociologic / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; responsabil de ediție: Victoria Vasilica ; realizatoarea sondajului: Angela Drăgănel. Chișinău : BNRM, 2022 (Primex-Com). 55 p. : diagr., il., tab. Bibliogr. în text. 16 ex. ISBN 978-9975-119-56-6. Mod de acces: <http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1668> (Accesat 23.03.23).

DOI: 10.5281/zenodo.10022963

„LecturaCentral” – program național de promovare a lecturii

Ecaterina DMITRIC

Rezumat:

Programul Național LecturaCentral (PNLC) reprezintă un suport prin care impactul lecturii va fi mereu actual în dezvoltarea și prosperarea societății. Acest program este un model de cooperare și coordonare în Sistemul Național de Biblioteci pentru realizarea unui scop comun, prin care lectura și cartea reprezintă o influență majoră asupra utilizatorilor. Astăzi, informația este accesibilă mai mult ca oricând, însă conștientizarea în vederea consumului de informații cu scopul de a da formă, a modela sau întruchipa, devine o problemă din considerentul că nu orice lucru poate informa, dar poate avea și o formă adversă, cu efect de dezinformare. În această ordine de idei, serviciile de bibliotecă privind promovarea cărții și lecturii sunt centrate pe dezvoltarea limbajului, creativității și gândirii critice. În acest sens, PNLC este orientat să consolideze fenomenul lecturii ca un proces intelectual care contribuie la dezvoltare, formare continuă și o stare echilibrată pentru suflet.

Cuvinte-cheie:

lectură, biblioteci, cultură, dezvoltare, colaborare.

Abstract:

LecturaCentral National Program (LCNP) is a model of cooperation and coordination in the National Librarianship System to achieve common goals. Book reading represent a connection with society and access to knowledge, the impact of reading will always be relevant to development and prosperity of society. Nowadays information is more accessible than ever, but misinformation and disinformation also take place. In this context,

library services on reading promotion are centered on development of language skills, creativity and critical thinking. In view of this, LCNP is oriented to enhancing of the reading phenomenon as intellectual process that contributes to development and continuous formation of person and his emotional balance.

Keywords:

reading, libraries, culture, development, cooperation.

Programul Național LecturaCentral (PNLC) reprezintă un program de promovare a cărții și lecturii în Republica Moldova. Inițiat în anul 2018 și gestionat de către Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM), cu suportul financiar de patru ani (2019-2021, 2023) din partea Ministerului Culturii al Republicii Moldova, în baza proiectelor culturale, centrat pe fenomenul lecturii - PNLC reprezintă o perspectivă durabilă în vederea dezvoltării societății aliniate la tendințele secolului al XXI-a. BNRM, cu statut de centru metodologic național, care coordonează și corelează activitatea tuturor bibliotecilor publice din Republica Moldova, reprezintă o punte de legătură cu Sistemul Național de Biblioteci (SNB), prin care programul este realizat cu implicarea tuturor bibliotecilor. Pe lângă diversele segmente ale domeniului biblioteconomic, gestionat de către centrul metodologic național, lectura reprezintă una din prioritățile de bază și în continuă actualitate în activitatea bibliotecilor, cu impact asupra dezvoltării personalității, și ca urmare se contribuie la dezvoltarea culturii și prosperarea societății. Caracteristica programului național constă în conectarea tuturor bibliotecilor din sistemul național la realizarea unui scop comun privind promovarea lecturii ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare. În această ordine de idei, PNLC are un rol important în investirea în educație, formarea unor noi generații de lideri, educarea cetățenilor în spiritul gândirii critice, încurajarea inovației și cercetării.

PNLC este orientat spre o nouă dimensiune a activității de formare a culturii lecturii/gândirii critice ale utilizatorilor. Metodele de promovare a cărții și lecturii în format offline/online reprezintă surse de inspirație pen-

tru comunitățile din spațiul online/fizic. În conformitate cu obiectivele programului, contribuțiile bibliotecilor de toate tipurile din SNB, consolidează relațiile dintre biblioteci și comunitățile din diasporă, persoanele dezavantajate, aflate în dificultate temporară de comunicare cu copiii lor. În urma activităților desfășurate, impactul programului asupra comunităților este:

- promovarea lecturii ca sursă sigură cu impact asupra edificării unei comunități corecte sub aspect moral și cultural: dezvoltarea competențelor de utilizare corectă/critică a surselor de informare;
- creșterea rolului bibliotecilor în valorificarea resurselor cognitive ale lecturii, prin implementarea formelor și metodelor inovative de promovare;
- combaterea analfabetismului funcțional prin dezvoltarea competențelor de gândire critică a membrilor societății;
- promovarea resurselor informaționale, a serviciilor și a produselor bibliotecilor în comunitate;
- dezvoltarea parteneriatelor sustenabile între diverse tipuri de biblioteci și comunitate, instituții educaționale, autorități publice locale, instituții cu destinație specială etc.;
- atragerea a cât mai multor actori sociali în procesul de promovare a lecturii, ca bază pentru cultură/cercetare/dezvoltare a persoanelor și a comunităților

Mediul informațional actual nu se limitează doar la sfera academică, care se concentrează pe informarea și documentarea prin intermediul bazelor de date, cataloagelor electronice sau site-urilor de bibliotecă. O pondere semnificativă în acest context o dețin rețelele sociale, prin intermediul cărora oamenii contemporani interacționează și se informează în legătură cu diverse necesități informaționale cotidiene. Lectura a devenit pentru omul modern un act accesibil și firesc, deoarece fiecare deține un dispozitiv performant care facilitează accesul la informație. Cu toate acestea, dintr-o altă perspectivă, excesul de informații de pe rețele sociale poate avea consecințe adverse în ceea ce privește starea de spirit. Prin urmare, fluxul continuu de informații, adesea contradictorii, crează un peisaj al confuziei și incertitudinii interioare.

Necesitatea de „a fi informat” reprezintă o cerință pentru societate în con-

textul actual. Constantin Noica remarca: „Nu orice lucru poate informa. Te informează ceea ce are o formă, ceea ce îți poate trece forma lui și poate stăruii în tine prin forma sa proprie. A informa însemna altădată: a da formă, a modela, a întruchipa. Astăzi nu mai e nimic din acestea”. Constantin Noica atinge o problemă actuală și azi – pierderea sensului termenului informare. Din acest punct de vedere, este necesar de a evalua critic informațiile înainte de a le accepta ca adevăruri absolute. Ideea principală, care poate genera anumite modificări în modul nostru de lectură, este capacitatea individuală de a selecta informația veridică. Instituțiile de învățământ, bibliotecile și alte instituții au rolul de a promova valorile adevărate.

PNLC se axează pe următoarele stiluri ale lecturii:

- Cititul în profunzime: Specialiștii din domeniul neuroștiinței au ajuns la concluzia că lectura profundă are un impact pozitiv asupra cititorului, spre deosebire de cea superficială, care doar relaxează și nu îl face să mediteze. Lectura profundă implică o înțelegere aprofundată a textului și poate stimula gândirea critică și reflecția;
- Lectura de plăcere: Implică două procese cognitive majore: lectura profundă și conexiunea emoțională. Lectura profundă implică pătrunderea în esența textului și încercarea de a-l înțelege în contextul propriu și al lumii exterioare. Conexiunea emoțională are loc atunci când cititorul empatizează cu personajele și promovează percepția socială și inteligența emoțională;
- Lectura de formare profesională: Aceasta este orientată spre motivarea personalului de a evolua la locul de muncă, de a dobândi noi competențe și de a avansa într-un domeniu de interes. Lectura din acest domeniu contribuie la dezvoltarea profesională și la îmbunătățirea performanțelor în carieră.

De asemenea, genurile literare: beletristica și poezia reprezintă elemente importante în activitățile PNLC privind preferințele cititorilor. Astfel, beletristica oferă posibilitatea cititorilor de a interacționa cu alte moduri de gândire și a explora diverse perspective. Deși poezia este uneori considerată parte a genului liric, unele poezii narative și epice pot fi încadrate în genul beletris-

tic. Cercetătorii au observat că citirea poeziilor activează zonele cortexului posterior cingular și cea a lobului temporal medial, asociate cu introspecția. Poeziile pot stimula creativitatea și pot oferi o experiență emoțională unică și profundă.

Un studiu reflectat în articolul „Studii reprezentative privind importanța lecturii”, elaborat de Vera Osoianu și Angela Drăgănel, care este publicat în „Lectura și scările” (2020), relevă faptul că la persoanele care citesc mai mult de trei ore și jumătate pe săptămână, speranțele de viață au crescut cu 23%. O altă constatare este că lectura reduce stresul la copii cu 70 %. De asemenea, este dovedit faptul că 88% din persoanele cu mulți bani petrec cel puțin câte 30 minute pe zi citind cărți sau materiale despre educație [6].

Implementarea programului include mai multe evenimente/activități gestionate de BNRM și orientate spre:

- Acordarea suportului metodologic privind implementarea programului în SNB care include diverse publicații metodologice și activități de formare a bibliotecarilor în vederea dobândirii abilităților profesionale.
- Activitatea cu utilizatorii care cuprinde aria de satisfacere a cerințelor informaționale prin desfășurarea campaniei de promovare a patrimoniului scris „20 scriitori, cercetători/20 întâlniri”; campania oranzată în luna septembrie a fiecărei ediții: „Septembrie – nicio zi fără lectură”. De asemenea, pe parcursul desfășurării programului care cuprinde în jur de 6-8 luni pe an, sunt organizate lecții publice de interes pentru comunitate.
- Activități de promovare a cărții și lecturii organizate cu diaspora.
- Dezvoltarea parteneriatului cu Administrația Națională a Penitenciarelor din Republica Moldova, datorită căruia instituțiile penitenciare au colaborat cu bibliotecile din sistemul național în vederea organizării activităților privind promovarea lecturii. Astfel, edițiile PNLC au inclus diverse programe/activități destinate persoanelor private de libertate, cum ar fi: „Citește-mi tată o poveste”, inițiativa „Lectura ne unește”, donații de carte etc.

- Promovarea și importanța lecturii este manifestată prin organizarea Conferinței Internaționale „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”, care va ajunge în acest an (2023) la cea de-a V-a ediție.

Pe parcursul a celor cinci ediții desfășurate, PNLC este vizibil în mediul online, datorită metodelor de promovare, cum ar fi: articole publicate în revista „Magazin bibliologic” care reflectă activitățile programului și statistici; site-ul BNRM (www.bnrm.md), rubrica profesional în care sunt stocate materialele metodologice inclusiv comunicatele finale, pagina de Facebook etc.

În contextul societății informației și a cunoașterii, utilizarea informației are un impact semnificativ în mediul economic, politic, social, cultural etc. Programele de lectură diversificate implementate în bibliotecile din Sistemul Național, dar și campaniile naționale din cadrul programului, care sunt organizate online și offline, sporesc competențele de comunicare prin promovarea lecturii și a instruirii pe parcursul vieții, ca cerințe esențiale pentru o participare activă la viața socială, prin accesul la informație în orice format.

Gama activităților organizate în cadrul PNLC au durabilitate în timp, datorită obiectivelor urmărite și orientate spre:

- Centrarea contribuțiilor bibliotecilor, ale comunității, ale factorilor de resort pentru optimizarea interesului față de carte, lectură;
- Promovarea practicilor avansate de lectură în mediul online;
- Dezvoltarea unui utilizator inteligent, implicat în viața comunitară, deținător de abilități analitico-sintetice;
- Dezvoltarea competențelor digitale pentru lectură, îmbinarea organică a cărții tradiționale și electronice;
- Alinierea la bunele practici internaționale de dezvoltare și promovare a lecturii.

Bibliotecarii sunt promotorii cărții, care sprijină educația formală din instituțiile de învățământ. Însă un rol aparte îl are învățarea informală care începe de la naștere și continuă de-a lungul vieții. Rostul învățării, pentru tot parcursul vieții, este esențial într-o economie în continuă schimbare în care utilizatorii trebuie să-și actualizeze în mod constant abilitățile și să dezvolte altele noi. Bibliotecile ajută la motivarea și creșterea încrederii utilizatorilor prin serviciile pe care le oferă. Programele naționale de lectură încurajează

atât bibliotecarii, cât și utilizatorii, să promoveze cartea și lectura, educația prin lectură și să stabilească relații noi de colaborare și dezvoltare.

Referințe bibliografice:

1. Dezvoltarea competențelor din perspectiva învățării pe tot tot parcursul vieții: rolul și locul lecturii [online]. [Citat 19.04.2023]. Disponibil: <http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1388/Dezvoltarea%20competentelor.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. DMITRIC, Ecaterina; CEBOTARI Margareta. Programul Național LecturaCentral – o perspectivă durabilă privind promovarea cărții și lecturii [online]. [Citat 19.04.2023]. Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1650/Dmitric_Cebotari_Programul.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. DMITRIC, Ecaterina. Programul Național LecturaCentral, ediția a IV-a, 2021: eveniment al anului biblioteconomic [online]. [Citat 17.07.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/153426
4. NOICA, Constantin. Echilibrul spiritual: Studii și eseuri 1929-1947. București: Humanitas, 1998. 459 p.
5. OSOLANU, Vera; DMITRIC, Ecaterina. Programul Național LecturaCentral – o inițiativă pro cultură, cunoaștere și dezvoltare [online]. [Citat 19.07.2022]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/92812
6. OSOLANU, Vera; DRĂGĂNEL, Angela. Studii reprezentative privind importanța lecturii. In: Lectura și scările: culegere de articole. Chișinău: Prut Internațional: BNRM, 2020 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”), pp. 143-159. ISBN 978-9975-54-455-9 (Prut Internațional). – ISBN 978-9975-3361-9-2 (BNRM)
7. Programul Național LecturaCentral, ediția a IV-a, 2021: Comunicat final [online]. [Citat 17.07.2022]. Disponibil: <http://bnrm.md/files/accesDedicat/LecturaCentral/Comunicat%20final%20Lecturacentral%202021.pdf>
8. Programul Național LecturaCentral, ediția a V-a, 2022: Comunicat final [online]. [Citat 15.03.2023]. Disponibil: <http://bnrm.md/files/accesDedicat/LecturaCentral/Comunicat%20final%20Lecturacentral%202022.pdf>

DOI: 10.5281/zenodo.10022966

Formarea profesională continuă: abordări multiaspectuale ale centrului biblioteconomic național

Ludmila CORGHENCI
Svetlana UCRAINCIUC

Rezumat:

Articolul reliefează rolul educațional al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova în calitatea acesteia de centru biblioteconomic național, identificând modalitățile și metodele care vizează dezvoltarea competențelor personalului de specialitate din biblioteci. Sunt prezentați indicatori de performanță și de impact privind activitatea Centrului de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării în cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. Autorul argumentează beneficiile funcționării centrului ca parte integrantă a structurii centrului biblioteconomic.

Cuvinte-cheie:

formare profesională continuă, educație nonformală și informală, Centru de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării în cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

Abstract:

This article highlights the educational role of the National Library of the Republic of Moldova as a national librarianship center, identifies methods for development of library staff skills. Are presented indicators on activity and impact of the Center for Continuous Professional Education in Library and Information Sciences within the National Library of the Republic of Moldova. Authors argue the benefits of running the center as an integral part of the library structure.

Keywords:

continuous professional education, non-formal and informal education, Center for Continuous Professional Education in Library and Information Sciences within the National Library of the Republic of Moldova.

Formarea profesională continuă, abordată prin prisma învățării pe tot parcursul vieții și instituționalizată prin prevederile titlului 8 al Codului educației, se realizează în contexte de educație formală, nonformală și informală [1].

În calitate de principală bibliotecă a țării și în conformitate cu atribuțiile stabilite prin cadrul legislativ și de reglementare în diferite perioade, Biblioteca Națională a Republicii Moldova a avut permanent ca obiectiv dezvoltarea competențelor profesionale ale personalului de specialitate din biblioteci. În acest context prezentăm câteva repere în timp [2]:

- anul 1991 – conform Ordinului nr. 219 din 10 octombrie 1991 al Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova „Cu privire la reșezarea organizatorică a bibliotecilor publice din Republica Moldova” este inițiată descentralizarea bibliotecilor. În funcție de prevederile din poziția a 4-a a ordinului menționat, Biblioteca Națională este abilitată cu responsabilități de asistență metodologică, de instruire a bibliotecarilor;
- anul 1991 – reieșind din prevederile Ordinului nr. 219, este aprobat modelul strategic „Sistemul național de biblioteci al Republicii Moldova” (prin Hotărârea din 27.12.1991 a Colegiului Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova). Funcția biblioteconomică, care include și învățarea bibliotecarilor prin promovarea de cunoștințe și experiențe reprezentative, este considerată drept una dintre principalele funcții ale Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (ca centru biblioteconomic național);
- anul 1992 – este aprobat Ordinul nr. 85 din 02.04.1992 al Ministerului Culturii și Cultelor al Republicii Moldova „Cu privire la reciclarea specialiștilor în domeniul culturii și artelor” (în conformitate cu Hotă-

rărea Guvernului Republicii Moldova din 18 februarie 1991). Ordinul respectiv prevedea următoarele: lichidarea cursurilor de perfecționare a lucrătorilor de cultură de la Institutul de Stat de Arte (începând cu 23 mai 1992); crearea, începând cu 1 iunie 1992, a subdiviziunilor de reciclare și recalificare a specialiștilor în domeniul culturii, artelor și învățământului artistic pentru domeniile bibliografie și biblioteconomie, acestea fiind concepute în structura Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova;

- Strategia de dezvoltare a culturii „Cultura 2020”, specificând importanța învățării continue a specialiștilor, prevede ca fiecare domeniu din sectorul cultural să dispună de centre de formare continuă. Drept urmare, în anul 2017, conform Ordinului nr. 386 din 30.12.2016 „Cu privire la optimizarea activității BNRM” al Ministerului Culturii a fost creat Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării în cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (CFPC BNRM).

Constituirea CFPC în cadrul BNRM a reliefat necesitatea fundamentării activității în domeniul formării continue profesionale pe o viziune integratoare, sintetizată în baza cadrului legislativ și de reglementare privind sistemul de formare profesională continuă, inclusiv cu referire la activitatea bibliotecilor publice (Codul muncii 2003; Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030”; Legea cu privire la biblioteci, 2017; Regulament-cadru de organizare și funcționare a bibliotecii publice; Regulament privind activitatea metodologică în cadrul SNB, 2022, și altele).

Astfel, funcția educativă a BNRM rezidă în stimularea educației continue a personalului din biblioteci; dezvoltarea, informarea și asigurarea accesului la diverse programe de formare profesională; crearea posibilităților de instruire, monitorizarea și evaluarea situației la nivel național [5].

Adaptând principiile care fundamentează activitatea bibliotecilor – accesibilitatea, transparența, libertatea de expresie, nediscriminarea, neangajarea politică, autonomia profesională (potrivit prevederilor *Legii cu privire la biblioteci nr. 160 din 20 iulie 2017*) – la activitatea educațională, BNRM se axează pe următoarele principii ale procesului:

- garantarea dreptului fiecărui angajat la dezvoltarea potențialului propriu (oferirea posibilităților de formare profesională; îmbinarea organică a necesităților/intereselor individuale cu cele instituționale);
- implicarea conștientă și responsabilă a personalului în formarea profesională continuă (conform prevederilor *Articolului 27 din Legea cu privire la biblioteci, nr. 160 din 2017*);
- asigurarea caracterului anticipativ și a continuității în activitatea de formare-dezvoltare a personalului de bibliotecă;
- adaptarea ofertelor educaționale la exigențele unei comunități profesionale în continuă dezvoltare;
- transparență (reflectată în stimularea personalului pentru implicare în formarea profesională continuă; cunoașterea investițiilor financiare în proces; comunicarea impactului formării profesionale continue);
- a învăța să înveți (capacitatea de a dezvolta competențele profesionale proprii, dar și de a replica activitățile educaționale ale centrului biblioteconomic național în rețeaua dirijată metodologic).

Reieșind din principiile menționate mai sus, specificăm că funcția educativă a BNRM este realizată prin diverse modalități, metode și tehnici, vizând cunoașterea, instruirea și dezvoltarea personalului, îmbunătățirea activității bibliotecilor. Astfel, CFPC din cadrul BNRM este implicat pentru [5]:

- diagnoza situației privind personalul de specialitate din biblioteci/bibliotecă (număr personal, nivel de studii, vechime în muncă etc.);
- elaborarea/participarea la elaborarea strategiilor, politicilor biblioteconomice, documentelor de reglementare naționale privind formarea continuă;
- identificarea necesităților de formare profesională continuă a personalului (studii, discuții, informații solicitate);
- elaborarea și asigurarea accesului la oferta educațională instituțională și cea integrată;
- furnizare de programe de formare profesională continuă, inclusiv prin colaborare și parteneriate cu factori interesați (cursuri, traininguri, ateliere, stagii etc.);

- instituționalizarea și monitorizarea educației informale (elaborare de suport didactic, suport bibliografic pentru lecturi profesionale; conexiuni/integrare a educației nonformale și informale);
- centrarea bibliotecilor pentru implementarea managementului educațional în scopul accentuării și evaluării impactului activităților educaționale, a participării personalului la acestea (chestionare, teste, dovezi solicitate și observate, comunicări la reuniuni științifice etc.);
- crearea și facilitarea/diversificarea accesului la suporturile documentare pentru dezvoltarea competențelor profesionale și deontologice (manuale, ghiduri, e-Portofolii și altele, amplasate pe platforme web și acces deschis);
- promovarea și stimularea învățământului de bază profesional biblioteconomic (conexiuni între formarea de bază și continuă; diseminarea informațiilor privind admiterea la studii, campanii de informare și sprijin etc.).

Pentru confirmarea celor menționate mai sus vom prezenta în continuare câțiva indicatori de performanță și impact ai activității CFPC din cadrul BNRM: realizarea anuală a două studii privind nevoile de dezvoltare a competențelor profesionale și deontologice a personalului din biblioteci; elaborarea și furnizarea a 4 oferte educaționale per an; antrenarea în medie, la o activitate educațională a 65 de formabili; diversificarea formelor și metodelor de învățare (traininguri, ateliere, webinare, cursuri, campanii etc.); centrare pe continuitatea și impactul actului educațional (e-portofolii documentare pentru teme învățate, e-portofolii educaționale pe platforme web (<http://resurse.bnr.md/ro/for-public-libraries/resource-center>), ghiduri, două suporturi didactice, suporturi bibliografice gen „Lecturi profesionale” și altele); sprijinirea metodologică a procesului educațional a centrelor biblioteconomice departamentale și teritoriale (algoritmul serviciului de instruire în bibliotecă, trei mostre de curriculum, mostre de chestionare și teste pentru evaluarea activităților educaționale și a competențelor formabililor etc.); colaborări cu diverși furnizori de programe educaționale pentru acoperirea subiectelor de actualitate, atragerea experților (centre biblioteconomice departamentale și teritoriale, ABRM, agenții guvernamentale, asociații obștești etc.).

Analiza realizării de către BNRM a atribuțiilor educaționale, a activității CFPC pe parcursul ultimilor cinci ani, ne permite să conchidem privind raționamentul și eficiența funcționării unui centru de formare în structura centrului biblioteconomic național. Drept argumente pot fi prezentate următoarele: furnizorul de programe educaționale (BNRM) este parte integrantă a mediului profesional, fapt ce asigură organizarea și conținutul relevant al procesului educațional; disponibilitatea formatorilor/experti implicati în activitatea educațională (în primul rând referindu-ne la specialiștii de înaltă calificare din cadrul BNRM); corelarea și integrarea ofertelor educaționale cu/în strategiile, politicile și prioritățile naționale, aliniate prevederilor internaționale ale domeniului. Nu în ultimul rând, menționăm că, având statutul de centru biblioteconomic național, BNRM contribuie la reflectarea aspectelor privind formarea profesională continuă în strategii, politici biblioteconomice, documente legislative și de reglementare naționale, coordonarea și monitorizarea procesului.

Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030” orientează furnizorii de programe de formare profesională continuă spre impulsionearea conceptului de formare continuă în corespundere cu necesitățile domeniului practic, spre diversificarea oportunităților [6, p. 72-73].

Educația, fiind o continuă provocare, nu are oprire: cunoștințele obținute azi, vor fi completate și dezvoltate pentru ziua de mâine, abilitățile și atitudinile formate pe baza informațiilor acumulate vor fi modificate, fiind întemeiate pe noile cunoștințe asimilate permanent, atât pentru prestatorii de activități educaționale, cât și pentru formabili.

Nimic nu este mai important pentru succesul instituțional și personal al unui bibliotecar, decât să fie adeptul formării profesionale continue. Formarea profesională continuă fiind un drept al fiecărui bibliotecar, este în același timp și o obligațiune profesional-deontologică.

Referințe bibliografice:

1. CODUL educației al Republicii Moldova: nr. 152 din 17 iulie 2014. [citat 6 iunie 2022]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110112&lang=ro

2. CORGHENCI, Ludmila. Biblioteca Națională a Republicii Moldova: atribuții privind formarea profesională a personalului din bibliotecile publice. In: Magazin bibliologic. 2022, nr. 1/2, pp. 11-18. ISSN 1857-1476. [citat 3 iunie 2022]. Disponibil: <http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1522>
3. REGULAMENT cu privire la formarea continuă a adulților. Aprobata prin hotărârea nr. 193 din 24.03.2017. [citat 3 iunie 2022]. Disponibil: https://utm.md/acte_normative/externe/regulament-fc-hg-nr-193-24-03-2017.pdf
4. REGULAMENT cu privire la formarea profesională continuă a personalului de specialitate din biblioteci. Proiect. Chișinău, 2017. 8 p. Manuscris.
5. REGULAMENT privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului național de biblioteci. Proiect. Chișinău, 2021.10 p. Manuscris.
6. STRATEGIA națională de dezvoltare „Moldova 2030”. Aprobata prin hotărârea nr. 377 din 10.06.2020. [citat 6 iunie 2022]. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/strategia_nationale_de_dezvoltare_moldova_2030-t.pdf

Capitolul II
Lectura – „Pâinea
noastră cea din toate
filele”

DOI: 10.5281/zenodo.10022972

Lectura – „fenomen cultural”

(Stenograma comunicării din cadrul Conferinței Internaționale
„Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”,
ediția a IV-a, 2022, 23 august 2022)

Ion STURZA

Bună ziua,

Îmi face o deosebită plăcere să fiu în fața Dumneavoastră, fie și pe această înregistrare video, deși, sincer vorbind, mi-ar fi plăcut mult mai mult să fiu alături de Dumneavoastră în incinta Bibliotecii Naționale, pragul căreia l-am trecut ultima dată acum 40 de ani. Îmi doream foarte mult, pentru că e o revenire la începuturi. Ca și mulți alții din generația mea, îmi petreceam foarte mult timp în bibliotecă, studiind literatura cu scopuri didactice. Eu mai aveam o preocupare atunci, când eram student, studiile științifice, care de fapt după aceea, m-au ajutat, la un interval de timp foarte scurt să lucrez asupra tezei de doctorat. Și așa fi vrut cu mare plăcere să revin în incinta Bibliotecii Naționale și sper să revin.

Există așa un mit că cartea fizică își pierde din actualitate. Adevărul este că, odată cu această revoluție digitală, cu apariția multiplelor baze de date digitalizate, apariția motorului de căutare Google, lucrurile s-au simplificat foarte mult. Puteți la un clic distanță, astăzi, să aveți acces la foarte multe informații. Problema fundamentală este cum redactați, cum selectați, cum sedimentați aceste informații și baze de date, căci nu doar din propria mea experiență, dar și din studiile care s-au făcut, cred că 2/3 din informații nu sunt veridice și nu pot fi folosite într-un studiu științific, ori chiar pentru a fi utilizate în scopuri practice sau pragmatice. De aceea, cartea în sine, re-

comandată de cineva, care a trecut un filtru a unui redactor, a unei edituri, rămâne un element foarte important în a cunoaște. Și aici mă refer nu numai la cartea în forma ei fizică, cât și în forma digitală. Cuvântul cheie care rămâne în zona această este cel de: *redacție* sau *redactare*, luând în considerație că foarte mulți astăzi operează cu date manipulatorii și de-a dreptul *fake news*.

Eu prefer cartea în format fizic, pentru că am posibilitatea cu creionul să lucrez asupra textelor, poate e un pic barbar să umbli cu creionul pe o pagină, dar dacă e proprietatea ta, ai tot dreptul. Era o iluzie acum câțiva ani, poate 10 ani în urmă, când au apărut e-Reader, tablete de stocare și de citit cărți, că totul va fi digital. Din păcate, pentru cei care au investit mult în zona aceasta de e-Reader și pentru cei care parțial au digitalizat cărțile, lucrurile nu s-au dezvoltat atât de activ. Cartea în format fizic, rămâne în continuare un obiect foarte important, oamenii preferă cartea s-o țină în mână, în special în zona noastră, a cititorilor și vorbitorilor de limbă română. Cred că 95% din tot ce se consumă astăzi din ficțiune, dar și cărțile de alt gen – pentru copii, manualele sunt cărți în format fizic. Așa s-a întâmplat că una din direcțiile mele de afaceri, de business în ultimii 10 ani a fost legat de carte. Înainte de înregistrarea acestui mesaj, am cerut să văd care a fost statistica activității noastre în comerțul cu carte. În ultimii 10 ani, platforma noastră online *Carter*, care la început a fost o librărie și pe parcurs s-a transformat într-un *mall* al familiei, a vândut carte de 110 milioane de euro. E o performanță greu de întrecut în spațiul românesc, dar cred că astfel, toți anii aceștia, am dat o alternativă editurilor pentru a-și comercializa cărțile și autorii respectivelor. Acest lucru se referă și la editurile din Republica Moldova. Astfel în toți anii aceștia am fost într-o legătură strânsă cu editurile și autorii: i-am susținut, i-am finanțat, i-am ajutat și astfel cartea românească nu și-a pierdut din avântul, din dorința de a exista, pentru că au fost perioade foarte grele la începutul anilor 2000. Astăzi este, la fel, o perioadă foarte grea, când economic vorbind, editarea de carte este strangulată de prețurile foarte înalte la hârtie, în primul rând, la serviciile de tipografie. Și nu toate editurile, și nu toți autorii pot să-și permită în condiții normale să-și editeze cărțile. Noi îi ajutăm, și cifra de 110 milioane vorbește de la sine.

Bineînțeles, o parte considerabilă sunt cărțile și în limbi străine, dar pot să spun că dacă a supraviețuit piața de carte românească, a supraviețuit și datorită eforturilor pe care le-am depus și datorită investițiilor de multe milioane de euro pe care le-am depus și noi. Cărțile online, sau digitale, reprezintă în acest mixt doar câteva procente.

România este o țară care consumă foarte puțină carte, anual se cumpără carte de 3-4 euro pe cap de locuitor; pe când în Italia - 90 euro, în Germania - 130 euro pe cap de locuitor. Aceasta ce ține de statisticile cât se citește în România; nu cunosc statisticile din Republica Moldova, dar cred că nu suntem departe de aceste cifre.

În topul vânzărilor este ficțiunea - 30 % din tot volumul de carte. Urmează cărțile pentru copii la o distanță foarte mică și urmează cărțile educative și manualele și auxiliarele școlare. Auxiliarele școlare reprezintă un procent relativ mare, ceea ce diminuează și mai mult procentul în volumul total de ficțiune sau non-ficțiune citită.

În ultimul timp autorii naționali, cât și internaționali, au fost editați în România, dar cu tiraje relativ mici. Vorbim de tiraje de câteva mii de exemplare. Doar autorii mai bine cotați, cu un renume mai mare, au vânzări mai mari. Totuși, în topul celor mai vândute cărți sunt cărțile autorilor români. De pildă, Irina Binder sau Alec Blanche, Ioana Macoveiciuc au vândut doar prin noi cărți de peste un milion de euro. Ceea ce denotă că sunt un șir de autori pe care noi nici nu-i cunoaștem, nici nu ne-am ciocnit niciodată, dar care au o priză bună la cititori și au vânzări foarte bune, de milioane de euro, în spațiul nostru românesc, de care noi ne plângem că este foarte mic.

Am adus aceste date, fiindcă în sală sunt prezenți scriitori, editori, pentru care cartea nu este doar o componentă culturală, spirituală, până la urmă este și o meserie din care trebuie să faci niște bani. Sunt anumite reguli de joc pe care trebuie să le respecti și sunt anumite instrumente și mecanisme de promovare a cărții. În ultimul timp, noi am avut mai multe cereri din partea autorilor din Republica Moldova și mă bucur că am putut pe unii să-i promovăm și să aibă o priză mai mare în piața de carte.

Mă consider norocos, pentru că am cea mai mare „bibliotecă” din spațiul

românesc, în stoc avem peste 500 mii de cărți care aparțin companiei mele. Totodată, avem acces la peste un milion de cărți în limbi străine și în mod special în limba engleză și aceasta îmi permite mie să citesc foarte mult, să fiu foarte aproape de carte. Îmi doresc foarte mult să ne întâlnim și să vorbim despre fenomenul cultural - cartea, nu doar despre partea economică.

Vă doresc mult succes și rămân cu speranța de a ne revedea față în față.

DOI: 10.5281/zenodo.10022981

Diaspora și Acasă – gâtuirea clepsidrei

Iulian FILIP

Sonetul ochiului din cer
Doamne, ce la șantiere –
se fac poduri peste Prut!
Se întâmplă ce am vrut –
cea mai omenească vrere.

Poduri vechi și poduri noi
să-mpreune malurile...
Curgă Prutul – valurile
nu-ntorc timpul înapoi,

dar se poate împlinirea
unei vreri și unui vis
omenesc – reîntregirea!

Despre asta am mai scris...
Cerul cu nemărginirea –
ochi de strajă, ochi deschis.

21 august 2022,
Mănăstirea Neamț

Încă nu am ieșit totalmente din perceperea rigidă a frontierelor, iar globalizarea a înspăimântat lumea suspicioasă ori excesiv de sensibilă cu fantoma unui centru acaparator, cu principii unificatoare, pericole, monopolizate și deformate de mișcări pestrițe, declarat îngrijorate de viitorul tereștrilor...

Interioritatea și Afara, Identitatea și Alteritatea, Noi și Lumea (*vânăta* se

chema în trecut), Acasa și Diaspora sunt doar câteva dihotomii din schelăria fiecărui pământean în parte și a Terrei în genere. Nomazii din *illo tempore* erau mereu în mișcare, căutând locurile unde aveau ce culege și ce vâna. Motorul peregrinării vechilor culegători și vânători era foamea, frigul și frica. Remarcă exactă în paralelismul disecat de Schopenhauer: „Viața nomadă, care este un semn al treptei celei mai de jos a civilizației, se ivește iarăși pe treapta cea mai de sus în viața „turiștilor”, în călătoriile ajunse la modă. Cea dintâi s-a născut din nevoie, cea din urmă din urât.” (Schopenhauer Arthur. Aforisme asupra înțelepciunii în viață. Editura Enciclopedica „Gheorghe Asachi”, 1993, p. 28)

O categorie intermediară de... pelerini comportă o deslușire cauzală, legată de diferența nivelurilor de viață – acasă și la alții. Nuanțează această categorie intermediară – între nomazi și turiști – și diferențele climatice, economice, legislative, culturale. Am constatat fenomenul în hotelurile de pe litoralul turcesc, unde turiști nemți consideră mai ieftină odihna în hotelurile turcești în timp de iarnă decât întreținerea și încălzirea apartamentelor proprii. Turiști? La această categorie de peregrinări se adaugă și muncitorii sezonieri în țările europene, dar și cei care cred sincer că vor reveni acasă după o redresare economică a familiei, în consecința angajării la munci bine plătite în străinătate. Cea mai modestă, numeric, categorie sunt profesioniștii noștri calificați, angajați la servicii corespunzătoare și remunerați anume pentru statutul lor profesionist – adică: admiși pe ușa din față în Europa, America.

Cam aceasta e structura diasporei – din lume determinată în mod diferit să abandoneze baștina și să se stabilească în străinătate (fie că intenționa să revină după o căpătuială suficientă pentru ridicarea casei ori pentru creșterea copiilor, fie că pleca de la bun început decis să nu mai revină).

Semințiile cele mai prospere au de mult timp diaspore puternice, cu care nu au... frontiere ori duble standarde. Suntem și la acest capitol în tranziție – constituirea diasporei și menținerea unei comunicări și unei interacțiuni firești, omenești, corect legale, cu aceeași constituție aplicată. E vorba de perceperea unității celor două componente și extinderea acoperământului ACASEI peste frontiere și inerții, peste nostalgii și alergii.

Nu aș vrea să mă opresc la importanța diasporei în dimensiunea electorală – alegerile au validat realitatea fenomenului și diferența mobilizării electorale, în comparație cu cei de acasă, iar... zburlirea pierdanților în partea diaspo-

rei a confirmat realitatea celor două componente și forța decisivă a motorului comunicant între ele. Evident, vasele comunicante nu pot fi excesiv de largi, dar nici gătuite excesiv. Constituția Republicii Moldova trebuie aplicată hotărât, ca să asigure comunicarea optimală a cetățenilor noștri rămași acasă cu cei stabiliți în străinătate – spre beneficiul reciproc, comun. Remitențele și alegerile sunt doar două dovezi ilustrative.

Am cunoscut comunitățile noastre înainte de pandemie (în deplasări făcute în Italia, Grecia, Portugalia, Austria, Turcia), dar și în anii comunicării online (cu copiii și familiile de basarabeni stabiliți în Franța, SUA, Elveția, Canada). Între cele dintâi, două întâlniri mi s-au părut o formulă optimă, eficientă, firească, de paradigmă – în Atena și în Ankara Ambasada Republicii Moldova cu Ambasada României au conlucrat fără... complicații, ca să susțină inițiativele diasporei: în Grecia – cu ocazia întemeierii cenaclului „Legământ”, în Turcia – cu ocazia Zilei Naționale a Culturii. În Ankara și-a pus umărul Uniunea Scriitorilor din Turcia. La evenimentul din Atena și-au pus umărul și cele două biserici românești: una ortodoxă, cu preot basarabean, alta catolică – preotul oltean. În ambianța entuziasmată din Atena, unde ajunsesem cu Vasile Romanciuc și Vasile Iovu, spectacolul literar-muzical ne amintea de cenaclul tineretului de creație „Constelația” (pe care-l coordonam) cu ședințele în deplasare – prin satele mai uitate de Dumnezeu și de Ministerul Culturii. Conaționali noștri din Atena au propus să extindem formula de Salon Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret și în Atena – pentru familiile române cu copii. În acea stare de spirit totul părea posibil... La întoarcere, am expus doleanțele diasporei, iar editorii și administrația Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” au sugerat și căile realizării acestui mini proiect – într-o formulă mai restrânsă decât la Chișinău... E prea costisitor? Nu e competența... noastră? E un lux?

La Biblioteca Națională am realizat o ședință neordinară a Clubului Literar „Homo Aestheticus”, invitatul de onoare fiind ministrul afacerilor externe, Nicu Popescu, din cabinetul Primului-Ministru Maia Sandu. Participa și directorul Biroului Relații cu Diaspora din cadrul MAE – Valeriu Turea, iar invitați erau scriitorii și editorii mai importanți pentru eventualul proiect de relații mai concrete cu diaspora – Nicolae Dabija, Emilian Galaicu-Păun, Gheorghe Prini, Gheorghe Erizanu... După acea ședință urma să ne întâlnim cu Nicu Popescu în câteva săptămâni cu schița de proiect... A fost debarcat

cabinetul Maiei Sandu și s-a anulat întâlnirea cu Nicu Popescu... Dar au parvenit inițiative din partea ambasadelor noastre, în câteva rânduri, iar fructificarea lor, în colaborare cu Biblioteca Națională, ne-a convins că acesta-i contextul, conceptul, înțelegerile și... calea.

Cu Ambasada Republicii Moldova din Paris am realizat o zoom-zăială cu copiii noștri din Franța și din câteva licee basarabene, întreținându-ne „În lumea fabulelor”. O frumusețe de proiect! Româna câtorva copii din Paris nu se deosebea cu nimic de cea a copiilor din Chișinău ori din Bălți. Iar cu ambasada noastră din Washington, în preajma Crăciunului 2021, am realizat o ședință a Clubului Literar „Homo Aestheticus Junior”, unde am împărțit pâinea iepurelui și colăceii potriviți sărbătorilor de iarnă. În acest șir de inițiative, invitația de 1 iunie a fost să povestesc, să dialoghez cu copii din diasporă, eveniment organizat în fiecă an de Biroul Relații cu Diaspora, cu suportul PNUD. Că aplicația *zoom* e eficientă, că inițiativele, proiectele BRD și a PNUD-ului declanșează evenimente mi-au confirmat-o asociațiile *Miorița* din Portugalia (acum și din Elveția), dar și *Pici voinici* din Canada, a căror element nuclear sunt Rodica Gherasim și Liuba Sârbu, care au harul și darul de a dialoga și cu părinții și copiii din diaspora, dar și cu angajații ambasadelor noastre, ca să mențină firul comunicant cu Acasa. Cel mai lung și mai concret dialog l-am întreținut la 1 iunie cu aceste suflete, cu aceste asociații. Copiii din jurul Rodicăi Gherasim și Liubei Sârbu posedă o română plastică, ei fiind prinși, motivați să se implice în recitaluri poetice, competiții cantabile, evenimente extraordinare, legate de invitați de calibru din București și Chișinău – asociația *Miorița* organizând o sărbătoare literar-artistică cu poetul Vasile Romanciuc în Elveția, Liuba Sârbu – cu Sofia Vicoveanca, Eugen Doga, Maia Morgenstern în Canada...

Partea bună a pandemiei e că a determinat mai multă lume să însușească echipamentul și limbajul online, care sfidează frontierele și distanțele. Bibliotecarii, alături de pedagogi, au făcut-o de nevoie. Parteneriatul celei mai importante biblioteci a Republicii Moldova – BNRM, cu ambasaderele, cu asociațiile culturale din diasporă, cu scriitorii de acasă, dar și cu cei din diasporă, generează proiecte noi ori redactează proiecte mai longevive, modernizându-le.

DOI: 10.5281/zenodo.10022985

Lecturi à la carte: a citi este o formă de contract social

Maria PILCHIN

Ideile apar și se materializează

În 2004, când am absolvit Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova, am constatat că vin într-o piață a muncii în care cartea este ignorată și foarte puțin apreciată. Una din ambițiile mele în calitate de filolog și tânără universitară era să ridic prestigiul cărții și al lecturii. Din 2004 am predat literatura în instituții preuniversitare și la Universitatea de Stat din Moldova având drept finalitate și obiectivul sus menționat. În 2012, când am absolvit specialitatea Marketing și Logistică la Academia de Studii Economice din Moldova știam că voi activa în domeniul marketingului cultural, în special în promovarea cărții. La moment, proiectele mele de activitate profesională, toate contribuie la aceasta: predarea literaturii, promovarea cărții și a lecturii în calitate de director de marketing la Editura ARC, organizarea de evenimente ale cărții la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din a cărei echipă fac parte, promovarea cărții și lecturii în cadrul emisiunii ***Lecturi à la carte***, TV *Moldova 1*.

De la obiective la realizări

Obiectivele emisiunii televizate au fost formulate din start:

- Popularizarea cărții, prin atragerea publicului larg, în acest sens, în cadrul emisiunii sunt invitați oameni de cultură, critici, profesori etc., dar și simpli cititori, așa încât întreaga societate să fie interesată și motivată în a citi;
- Diseminarea informației cu privire la noile apariții editoriale din spațiul românofon, fiind educată astfel o practică a lecturilor recente din autorii con-

temporani și a cărților care aduc în discuție prezentul;

- Revenirea și relectura literaturii clasice, revizuirea viziunilor tradiționale asupra unor autori, revizitarea unor texte prin reeditarea și revizuirea marilor cărți și autori, revalorificarea acestui fond colosal de texte;

- Promovarea ideii că lectura este o necesitate socioculturală, una care asigură un contract social, așa cum lectura contribuie la cultivarea și educarea unei comunități, la consolidarea ei ideatică și axiologică.

De la concept la a sta în fața camerei

„Lecturi à la carte” este o emisiune de promovare a lecturii, prezentată de către mine deja timp de 5 ani. Așa cum în localuri există meniul „à la carte”, atunci când clienții își creează propriile combinații culinare și aleg bucatele pe care le vor mânca, prezentatorul din emisiunea mea este mastercheful care alege cartea despre care să povestească. Este făcută o incursiune în conținutul cărții și se face referință la opiniile criticilor și cititorilor.

Conceptul presupune faptul de a sta la o cafea, un ceai purtând o discuție despre o carte și lectura ei. Cei doi interlocutori evită limbajul savant, terminologia specializată din domeniul criticii și teoriei literare sau din alte domenii academice. Ei sunt conștienți că au venit să popularizeze o carte, să povestească despre ea publicului larg. Atmosfera unei cafenele dintr-un centru comercial sugerează ideea că omul cititor a ieșit din turnul său de fildeș, el e printre noi, e cu noi, lectura este o activitate cotidiană, imanent necesară, fără de care comunitățile moderne nu pot exista. Cititorul este smart, în pas cu timpul său și lumea care îl conține. Cititul nu este o rămășiță a unei lumi vetuste, lectura este cea care creează lumea cea nouă, o recondiționează, o transformă.

Dialogul este liber, fără scenarii prealabile, interviuul nu își cunoaște întrebările. Se bea ceai sau cafea, se discută. Invitații simt atmosfera degajată, umorul, zâmbetul este salutar. Oamenii trec pe alături, văd echipa de filmare, se opresc, privesc. Este „facerea” televiziunii vii, actuale la vedere. Alți vizitatori ai cafenelei „Tucano” consumă alături, privesc cum prezentatoarea, adică subsemnata își tratează invitații, cum *vine* cartea spre noi, apoi volumul ajunge pe masa cuiva de la o masă alăturată. Este circuitul cărților în univers.

Ideea este ca volumele să nu se prăfuiască pe rafturi, ci să treacă din mână în mână pentru a fi citite.

Emisiunile se fac cu oameni pentru oameni

În cele peste 300 de emisiuni realizate, începând cu martie 2018 și până în prezent, am invitat actori importanți ai culturii din Republica Moldova, dar și studenți, tineri care își caută rostul. Filologi, artiști, jurnaliști, bloggeri, bibliotecari, economiști, juriști, ingineri, studenți etc., toți ei sunt priviți în cadrul emisiunii drept actanți importanți ai procesului de promovare a lecturii. Cartea este prezentată drept un element prestigios al existenței umane, așa cum invitații sunt persoane realizate profesional sau pe cale de a se realiza, oameni care fac un transfer de imagine favorabilă asupra cărții și lecturii.

În sens calitativ trebuie să remarc o bună receptare a emisiunii pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Semnalele sunt verbale și vin continuu. Profesori din localitățile țării noastre îmi scriu pe rețelele de socializare pentru a-mi semnala utilitatea și impactul acestui produs televizat. Unele cadre didactice își recomandă elevii pentru emisiune și am avut câțiva școlari invitați cu care am realizat niște emisiuni minunate. Bucură în acest sens organicitatea și chiar exercițiul democratic al selecției celor invitați. Emisiunea e pentru ei și cu ei!

Emisiunile au proprietatea de a genera date statistice

Lansarea proiectului – luna martie 2018.

Frecvența: emisiunea poate fi urmărită în fiecare sâmbătă la Moldova 1 și pe TRM.MD, începând cu ora 21:20. Pe parcursul săptămânii emisiunea apare în reluare. Emisiunile din alți ani sunt reluate în dependență de subiect și date: sărbători naționale, aniversări etc.

Durata emisiunii este de 15 minute.

Emisiuni realizate: 315.

Scopul: promovarea ideii că lectura și cartea sunt o valoare și este prestigios să citești, să promovezi cartea și lectura.

Impact: publicul larg percepe lectura drept o ocupație onorabilă și plăcută. Invitații sunt, de fapt voluntari, așa cum nu primesc onorarii pentru participarea la emisiune. În acest sens, atragem în calitate de parteneri edituri și biblioteci care să doneze/împrumute cărți pentru invitați și publicul larg.

Promovăm în mod special cărți din cadrul unor programe bibliotecărești de promovare a lecturii, spre exemplu: „Chișinăul citește”, „Bătălia cărților”, „Scriitorii pentru Capitală, Capitala pentru scriitori”. Emisiunea este promovată pe rețelele sociale ale bibliotecilor publice.

Emisiunile au proprietatea să dispară cum dispar florile, norii și spectacolele de teatru

Acest destin îl va avea cu siguranță și *Lecturi à la carte*, acesta este mersul lumii și al televiziunilor. Nu e nimic dramatic și tragic în asta. Rămân peste 300 de emisiuni, o echipă frumoasă cu care am lucrat (Grigore Rață, grațitudine), rămân cărțile pe care le-am promovat, autorii despre care am vorbit sau cu care am realizat acele emisiuni. Rămân eu, cât o fi să tot exist și să țin minte că am făcut parte dintr-o lume fascinantă a televiziunii naționale, în care, sper să îmi fie iertat orgoliul, cu o *lanternă magică* (camera) am luminat asupra unor coperte și pagini. Rămâne ideea unor oameni că a citi și a iubi cartea este o formă de fericire.

DOI: 10.5281/zenodo.10022990

Anul Lecturii – prioritate profesională eficientă pentru vizibilitatea rolului informațional, educațional și social al bibliotecilor

Margareta CEBOTARI **Rezumat:**

În aspect de prioritizare a funcției informaționale, educaționale și sociale a bibliotecii, ambele priorități profesionale naționale – Anul Lecturii-2008 și Anul Lecturii-2020 – au oferit bibliotecarilor posibilitatea de a fi demonstrat rolul primordial al lecturii în dezvoltarea comunității, accelerând complexitatea formelor și metodelor de educare a culturii lecturii, accentuând necesitatea lecturii în dezvoltarea multilaterală a membrilor comunității pe tot parcursul vieții.

Cuvinte-cheie:

funcțiile bibliotecii, imaginea bibliotecii, priorități profesionale, lectură, cultura lecturii, promovarea lecturii, Anul Lecturii, demers educațional, dezvoltare personală, dezvoltare socială.

Abstract:

National professional priorities – Year of Reading-2008 and Year of Reading-2020 - gave librarians a chance to demonstrate the primary role of reading in community development, in terms of informational, educational and social functions of the library. They revealed the complexity of educating methods regarding reading culture, emphasized the necessity of reading habits in the multifaceted lifelong development of community members

Keywords:

library functions, library's image, professional priorities, reading, culture of reading, reading promotion, Year of Reading, educational approach, personal development, social growth.

În societatea de azi, în care științele interdisciplinare câștigă tot mai mult teren, conexiunile între domeniile de cunoaștere aparent diferite câștigă tot mai multă popularitate în rândul populației de toate vârstele, iar nevoile de lectură ale membrilor comunității, s-au diversificat tot mai mult. Lectura devine tot mai interactivă, cu acces deschis la informație și conținuturi științifice. Pentru ca actul lecturii să aibă un feedback pozitiv în viața personală și socială, membrii comunității de azi și-ar dori să pună în practică informațiile care le sunt oferite de cărți. Lectura înseamnă în primul rând decodificarea/înțelegerea textului, iar reușita actului de lectură depinde de echilibrul între lizibilitatea textului și competența lectorală a cititorului. Datorită fenomenului *life long learning*, fenomen de învățare pe tot parcursul vieții, se observă o tendință de căutare a informațiilor și cărților care pot contribui la dezvoltarea personală [2].

Deoarece lectura este activitatea care stă la baza oricărei munci intelectuale, dezvoltarea competențelor de lectură constituie elementul cheie al educației permanente, contribuind la dezvoltarea progresului și a viitorului unei persoane și societăți. Reieșind din cele expuse devine evidentă și inevitabilă necesitatea promovării intensive a lecturii la nivel național și internațional.

Există mai multe inițiative la nivel internațional de promovare a lecturii: *Ziua Internațională a Cărții pentru Copii*, marcată din anul 1967 pe data de 2 aprilie; *Ziua Internațională a cărții și a drepturilor de autor* sau *Ziua Internațională a Cărții*, se sărbătorește anual pe 23 aprilie și este organizată de UNESCO în scopul promovării lecturii, publicării și a drepturilor de autor, iar prima manifestare s-a desfășurat în anul 1995; pe 14 februarie este marcată *Ziua internațională a Cărții dăruite*, instituită din anul 2012; în prima săptămână a lunii februarie comunitatea internațională marchează *Ziua*

Internațională a Cititului Împreună etc. Pentru a crește respectul față de cultură și lectură, în România, din anul 2022 în ziua de 15 februarie este marcată *Ziua Națională a Lecturii*. Instituirea a astfel de sărbători culturale contribuie la organizarea de activități prin care să se evidențieze importanța lecturii, în special în formarea copiilor și tinerilor. Bibliotecile sunt încurajate să deruleze activități de prezentare a propriilor servicii de lectură, campanii de colectare și donație de carte, inclusiv amenajarea de standuri/ expoziții de carte în interiorul și spații din afara bibliotecii; se recomandă asociațiilor, fundațiilor nonprofit, societăților de gestiune a drepturilor de autor, cu experiență în derularea de activități educaționale, să susțină cluburi de lectură, ateliere de scriere creativă, discuții și dezbateri pe teme literare [14].

Din anul 2022 în Republica Moldova va fi marcată, pe 14 februarie, Ziua Națională a Lecturii, adoptată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova, nr. 83 din 31.03.2022. Autoritățile și instituțiile cu atribuții în domeniul culturii și educației vor acorda sprijin logistic și financiar bibliotecilor, muzeelor, instituțiilor de învățământ, organizațiilor neguvernamentale, editurilor, pentru organizarea evenimentelor de promovare a lecturii. Declararea Zilei Naționale a Lecturii în Republica Moldova este propusă în contextul marcării, la nivel mondial, a Zilei Internaționale a Cititului Împreună, desfășurată anual în primele zile ale lunii februarie, optându-se pentru ziua de 14 februarie, zi în care s-a născut marele poet Grigore Vieru. Autoritățile administrației publice centrale și locale, instituțiile cu atribuții în domeniile educației și culturii, precum și instituțiile de învățământ vor acorda sprijin material, financiar și logistic bibliotecilor publice, muzeelor, instituțiilor de învățământ, organizațiilor necomerciale, editurilor, precum și altor instituții cu atribuții în domeniile educației și culturii pentru organizarea de evenimente de încurajare a lecturii, în limita resurselor bugetare și logistice disponibile [15].

Forme eficiente de educare a culturii lecturii au fost programele naționale de promovare a lecturii cu genericul *Anul Lecturii - 2008* și *Anul Lecturii - 2020*, aprobate în calitate de priorități profesionale, pentru anii respectivi, pentru bibliotecile din Republica Moldova.

În ajutorul îndrumării bibliotecilor și buneii organizări a *Anului Lecturii* -

2008, Departamentul Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie” al BNRM a elaborat un *Program - cadru de activități și lucrări de promovare a lecturii* sub toate aspectele ei, elaborat și coordonat în parteneriat cu Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă”, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Uniunea Scriitorilor din Moldova, Centrul „Acces-Info” [1].

În baza acestui program-cadru, bibliotecile naționale și publice din Republica Moldova au elaborat programe proprii de promovare a lecturii și au axat activitatea bibliotecii pe implementarea priorității *Anul Lecturii-2008*, printre care menționăm:

- Realizarea cercetării sociologice naționale „Timpul și spațiul lecturii în Republica Moldova”, BNRM oferind asistență consultativă bibliotecilor publice municipale, raionale/orășenești în vederea efectuării studiului sociologic în toate cele 32 biblioteci publice raionale/orășenești și cele 2 biblioteci publice municipale (Chișinău, Bălți).
- Organizarea seminarului național pentru bibliotecari *Lectura și accesul la informație în sprijinul cetățeniei active*, responsabili fiind BNRM, BNC „Ion Creangă”, Centrul „Acces-info”, Biroul de Informare al Consiliului Europei în Moldova.
- Elaborarea și plasarea pe pagina web a BNRM a unei liste tematice de literatură în ajutorul organizării activităților și elaborării lucrărilor incluse în programul național *Anul Lecturii-2008*.
- Masă rotundă de discuții în cadrul Zilei Internaționale a Cărții și a dreptului de autor (23 aprilie) cu genericul „Suntem și noi un neam al cărții?!”, cu participarea reprezentanților bibliotecilor, instituțiilor de învățământ, uniunilor de creație, editurilor, distribuitorilor de carte, mass-mediei, organizațiilor nonguvernamentale, factorilor politici și de decizie etc.
- Campania națională *Ora deschisă de lectură* organizată în cadrul Zilei Internaționale a Cărții și a Dreptului de autor în toate instituțiile de învățământ din Republica Moldova.
- Seminar în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru copii „Dialogul bibliotecar – copil în contextul lecturii, informării și cunoașterii”.

- Programul cultural „Lecturi de vară pentru copiii Chișinăului”.
- Campania „Lectura în viața mea”: întâlniri ale cititorilor cu personalități renumite, originare din localitate.
- Organizarea unor expoziții permanente de carte: *Laureați ai premiilor în domeniul literaturii; Capodoperele literaturii universale; Lecturile copilăriei; Lecturi de vacanță* etc.
- Constituirea unor cluburi noi de lectură conform intereselor utilizatorilor în toate bibliotecile publice;
- Organizarea concursurilor de promovare a lecturii: *La izvoarele înțelepciunii*, ed. a XVIII-a; *Cel mai activ cititor al bibliotecii; Cel mai tânăr cititor*; concurs de eseuri *Scritorul meu preferat* etc. [3]

Programul studiului sociologic „Timpul și spațiul lecturii în Republica Moldova”, a reliefat drept scop al acestui studiu național necesitatea de a evidenția starea de lucruri privind lectura în biblioteci și a genera recomandări referitoare la:

- elaborarea unor strategii și norme metodologice privind achiziția de carte și abonarea la reviste de cultură pentru bibliotecile publice;
- influențarea politicii editoriale în scopul dezvoltării colecțiilor de bibliotecă;
- cultivarea deprinderilor de lectură în familie, în școală, în biblioteci;
- readucerea cărții în atenția populației și cultivarea gustului pentru lectură prin intermediul televiziunii, radioului, presei;
- optimizarea politicii de achiziții pentru biblioteci;
- formarea și instruirea continuă a bibliotecarilor etc. [11].

Obiectivele anchetei sociologice, utilizată ca instrument de realizare a acestui studiu, au reflectat aspecte importante ale activității de organizare și promovare a lecturii în biblioteci:

- identificarea unor zone critice din punct de vedere al achiziției de carte în biblioteci;
- determinarea duratei medii de timp acordate lecturii de populația Republicii Moldova;
- studierea doleanțelor cititorilor față de spațiile în care se desfășoară lectura;

- verificarea motivațiilor lecturii a diferitor categorii de cititori;
- determinarea tehnicilor de lectură practicate frecvent;
- măsurarea consumului și a nevoilor culturale ale populației;
- optimizarea politicii de dezvoltare a colecțiilor în bibliotecile publice etc.

Reieșind din scopul și obiectivele concepute, inițierea și realizarea studiului sociologic național cu tema „Timpul și spațiul lecturii în Moldova” a fost o acțiune de amploare de studiere și promovare a necesităților informaționale ale diferitor categorii de cititori din Republica Moldova.

Participarea la implementarea *Programului de acțiuni cu genericul „2008 – Anul Lecturii în Republica Moldova”* și reflectarea lui în ziarul de specialitate „Gazeta bibliotecarului” a constituit unul din obiectivele prioritare ale anului 2008 atât pentru Biblioteca Națională, cât și pentru Sistemul Național de Biblioteci. Multiplele manifestări incluse în program au fost realizate atât la nivel național, cât și la nivel local. Un ecou deosebit a avut masa rotundă cu genericul „Suntem și noi un neam al cărții?”, organizată împreună cu Ministerul Culturii și Turismului, Uniunea Scriitorilor, Uniunea Editorilor, Asociația Bibliotecarilor, Centrul „Acces-Info”.

În *Anul Lecturii-2008* bibliotecile publice din Republica Moldova au valorificat cu succes diverse subiecte în organizarea activităților culturale și elaborarea materialelor promoționale de promovare a lecturii: *lectura deschide noi orizonturi; anul tânărului cititor; lectura în familie; cartea, temeliea culturii și educației; cărți care au schimbat istoria omenirii; cea mai citită carte din bibliotecă; lectura – sursă de idei noi; lectura, modalitate eficientă de asimilare a informației; prin carte și lectură să ne cunoaștem istoria etc.*

În publicațiile de specialitate din România a fost apreciată importanța priorității profesionale *Anul Lecturii-2008*, menționând că realizarea acestor activități a avut drept scop conștientizarea importanței lecturii, promovarea științei, educarea multilaterală a cetățenilor, formarea unei națiuni de cititori și, implicit, sporirea instruirii membrilor comunității [8].

Peste 12 ani, în cadrul Forumului Managerilor din Sistemul Național de Biblioteci, organizat la 30 octombrie 2019, a fost declarat *Anul Lecturii-2020* în Republica Moldova. Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în calita-

tea sa de Centru biblioteconomic național a pus la dispoziția bibliotecilor un vast suport informațional/ documentar/ metodologic în scopul bunei organizări a activităților din cadrul Anului Lecturii, corelării și unirii eforturilor factorilor interesați. În acest scop, la începutul anului 2020 au fost elaborate un afiș-banner și logo-ul de promovare a Anului Lecturii. Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova a elaborat pentru comunitățile interesate și a diseminat materiale metodologice cu caracter de recomandare, orientare și direcționare a bibliotecilor în planificarea organizării activităților:

- Directorii și inițiative pentru *Anul Lecturii - 2020*
- Programul activităților prilejuite de consemnarea Anului Lecturii – 2020: (<https://www.slideshare.net/rmbibliotecii/programul-anului-2020-anul-lecturii>)
- Scrisoare informativă privind Programul Național *LecturaCentral*, ediția a 3-a, 2020 (<https://lecturacentral.files.wordpress.com/2020/02/scrisoare-lecturacentral2020.pdf>);
- Lectura ca bază pentru dezvoltare și cunoaștere: metode și forme inovative de promovare a culturii lecturii: Bibliografie (102 tit.) [5].

Principala prioritate a anului profesional 2020 – *Promovarea lecturii ca bază pentru cunoaștere și dezvoltare* – este magistrală și în raport cu concluziile și orientările de politici, stabilite în raportul „Republica Moldova în PISA 2018”, elaborat de Agenția Națională pentru Curriculum și Evaluare din cadrul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării din Republica Moldova în comun cu Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, se menționează în *Directorii și inițiative pentru Anul Lecturii - 2020*. Recomandările BNRM expuse în acest document au urmărit astfel de obiective specifice:

- de a orienta componentele SNB (biblioteci de toate tipurile) pentru coeziunea și împărțirea valorii lecturii, necesității dezvoltării competențelor de cultura lecturii a utilizatorilor acestora pentru dezvoltarea personală și socială a comunității;
- de a axa cooperarea între biblioteci și alți factori (instituții educaționale,

asociații și uniuni de creație etc.) privind asistența de întărire a competenței de lectură și cultura acesteia, diminuarea analfabetismului funcțional;

- de a promova lectura ca un catalizator, ca o prezență indispensabilă proceselor democratice și de transformare personală și socială [6].

Elaborarea și editarea în *Anul Lecturii - 2020* a culegerii de articole și studii „Lectura și scările”, având la bază comunicările din cadrul primei ediții a Conferinței naționale cu participare internațională *Lectura ca bază pentru cultură, dezvoltare și cunoaștere* care a avut loc în cadrul campaniei de promovare a lecturii Programul Național *LecturaCentral* (ediția a 2-a, 2019), poate fi calificată ca un adevărat succes al specialiștilor Direcției Dezvoltare și Cercetare în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul BNRM și un sprijin de o valoare incontestabilă pentru bibliotecarii din SNB în organizarea activităților de promovare și educare a culturii lecturii. În culegere au fost incluse peste 30 de studii și articole reunite în cinci capitole: *Fenomenul lecturii: abordări teoretice și practice; Studii; Experiențe de promovarea a lecturii pe merideanele lumii; Metode și tehnici de promovare a lecturii; Impresii de lectură. Îndemn la lectură*. Abordările teoretice și practice ce țin de fenomenul lecturii sporesc valoarea și importanța articolelor prezentate. Mesajul puternic al lucrării este despre importanța lecturii, indiferent de format, în dezvoltarea și devenirea personalității, în schimbarea și modernizarea comunităților și a societății în întregime [9].

Pe măsura așteptărilor a fost și realizarea obiectivelor priorității profesionale – *Anul Lecturii*, specificate în raportul de activitate a BNRM pentru anul 2020. Realizarea obiectivului care prevede promovarea lecturii ca bază pentru cunoaștere și dezvoltare a inclus :

- Implementarea obiectivelor ediției a 3-a Programului Național *LecturaCentral-2020*: concept, prezentări, deplasări în teritoriu, asistență metodologică;
- Organizarea a patru instruirii în scopul dezvoltării competențelor bibliotecarilor SNB privind tehnicile, instrumentele și resursele de promovare a lecturii;

- Elaborarea publicației metodologice „Biblioteca – contribuții la dezvoltarea comunității armonioase, de ordine și respect” [publicație electronică. Disponibil: <http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1161/publicatie%20metodologica.pdf?sequence=7&isAllowed=y>]
- Elaborarea ePortofoliului educațional „Servicii de bibliotecă în sprijinul diminuării analfabetismului funcțional: Suport metodologic pentru bibliotecari în acest domeniu”;
- Realizarea sondajului național de opinii „TOP cele mai citite 10 cărți, editate în anul 2019”;
- Organizarea campaniilor interactive de promovare a lecturii: 10 scriitori/ 10 întâlniri/ 10 localități; 10 experți/ 10 întâlniri/ 10 localități;
- Organizarea Conferinței Internaționale „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”, ediția a II-a 2020;
- Organizarea festivității de totalizare a rezultatelor Programului Național LecturaCentral;
- Diseminarea informațiilor și materialelor despre importanța și beneficiile lecturii, utilizând bloguri, rețele de socializare, TV, radio, presa scrisă.

Promovarea lecturii / a informației de calitate a fost realizată și în cadrul activităților științifice de amploare organizate în anul 2020:

- Simpozionul Științific Internațional „Valori bibliofile” 2020, ediția a XXIX-a;
- Simpozionul Național „Biblioteca Națională – liant dintre patrimoniu cultural și educație”;
- Conferințele Zonale, cu genericul „Paradigma bibliotecii în „noua normalitate/ realitate”;
- Zilele Științei, ediția a III-a, desfășurată online (zoom) cu transmisie live pe canalul YouTube al BNRM;
- Ciclu de activități, „Strategii câștigătoare pentru comunitate – Știința participativă sau Știința cetățenilor”;
- Masa rotundă „Dreptul de autor: de la norme tradiționale la specificul din era internetului”;

- Lecția publică online „Accesul la informație (conținut) și licențe deschise”.

În cadrul campaniei „Donează o carte pentru penitenciar”, organizată de BNRM în *Anul Lecturii* în perioada 1 februarie – 1 martie 2020, au fost colectate peste 2000 de cărți. Scopul acestei acțiuni de caritate a fost de a promova lectura prin îmbogățirea colecției de carte din bibliotecile penitenciarelor din Republica Moldova [4].

Programul Național *LecturaCentral* este centrat asupra fenomenului lecturii în societate ca factor de dezvoltare a societății democratice și accesul liber la informație, deoarece cunoașterea deschide noi orizonturi și diverse oportunități în realizarea și formarea personalității membrilor comunității. Rolul informațional și social al Programului Național *LecturaCentral-2020* a constituit în sporirea interesului pentru: stimularea cererii de lectură și creșterea numărului de utilizatori; cunoașterea de către utilizatori importanța serviciilor bibliotecii cât și implicarea scriitorilor, cercetătorilor și altor personalități – creatori de produse științifice; facilitarea accesului și diversificarea serviciilor oferite de către bibliotecii; creșterea capacității instituționale de a soluționa problemele comunitare prin intermediul parteneriatelor, colaborărilor cu structurile similare.

Programul Național *LecturaCentral*, ediția a 3-a, 2020, a contribuit la implicarea membrilor comunităților în acțiuni de învățare prin experiență, prin acțiune-reflecție teoretică, contribuind la dezvoltarea competențelor de creativitate prin utilizarea tehnologiilor informaționale. Impactul programului a sporit încrederea membrilor comunităților în capacitatea bibliotecilor de a satisface cerințele lor de lectură și de dezvoltare personală; crearea și dezvoltarea imaginii pozitive a bibliotecilor; promovarea resurselor/serviciilor/produselor bibliotecii: colecții, servicii, activități de agrement; contribuirea/participarea (prin lectură) la procesul de educație a membrilor comunităților pentru învățarea responsabilităților civice, valorilor și principiilor democratice, supremația valorilor etice și morale [10].

Pandemia de COVID-19 a provocat necesitatea organizării ediției a 2-a a Conferinței Internaționale „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și

dezvoltare” în format online. Au fost prezentate publicului 30 de comunicări, din care două comunicări video, de către Silviya Tretjakova, șef Centru literatură pentru copii al Bibliotecii Naționale din Letonia și Louis Bayard, Maureen Corrigan, David Ignatius, Biblioteca Congresului, USA.

A fost asigurată transmisiunea live a lucrărilor conferinței pe contul YouTube al BNRM: <https://www.youtube.com/channel/UCidn5dDi5vMdirMUUmFRv5w>. Impactul Conferinței Internaționale „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare” a fost pe măsura așteptărilor comunității profesionale:

- schimb de experiențe și practici de calitate în promovarea lecturii pe plan internațional și național;
- scoaterea în relief a unui șir de studii despre importanța lecturii care au fost realizate în ultimii ani;
- abordarea unei viziuni a lecturii ca fenomen sistemic cultural, intelectual, vast, complex din mai multe poziții de vedere, ca fenomen transdisciplinar;
- constatarea necesității de asigurare a interconexiunii actorilor-cheie responsabili pentru promovarea lecturii: familia, educatori, cadre didactico-științifice, bibliotecari, scriitori, editori, librari, pentru amplificarea succesului în promovarea lecturii;
- unirea eforturilor acestora și a membrilor comunității pentru transformarea lecturii în condiție esențială pentru a reuși în viață, a învăța și a munci cu succes [7].

Ca și în cadrul *Anului Lecturii - 2008*, un rezultat valoros al activităților organizate în *Anul Lecturii - 2020* a fost inițierea și elaborarea conceptului unui nou studiu sociologic național cu genericul *Lectura în comparație intergenerațională* – în scopul determinării noilor aspecte ale preferințelor de lectură, studierea rolului lecturii în viața membrilor comunității de diferite vârste din Republica Moldova, rolul bibliotecii în formarea competențelor lectorale prin oferirea de instruiri pe tot parcursul vieții. Impactul preconizat al studiului a vizat elaborarea unei viziuni despre influența familiei, școlii, bibliotecii și societății, asupra formării culturii lecturii și a preferințelor de

lectură pe parcursul a trei generații (bunici, părinți, copii).

Așa tip de studiu a fost o aspirație pentru bibliotecarii din Republica Moldova, mai ales pentru cei care studiază segmentul educației culturii lecturii și modalitățile de promovare a cărții și lecturii. În Occident, bibliotecile cât și asociațiile de profil au realizat mai multe studii pe acest segment, rezultatele cărora au dus la implementarea strategiilor naționale de promovare a lecturii, planurilor de acțiuni, dar și programelor de lectură intergeneraționale.

Realizarea studiului a avut loc cadrul ediției a IV-a a Programului Național *LecturaCentral-* 2021. Pentru realizarea studiului a fost contractată Compania specializată Magenta Consulting. Studiul a inclus realizarea unui sondaj național, precedat de realizarea de către bibliotecarii BNRM a 12 focus-grupuri de discuții despre lectură cu utilizatorii bibliotecilor din diferite raioane ale Republicii Moldova. Studiul a inclus realizarea unui sondaj în format SAQ (Self-Administered Questionnaire – chestionar auto-administrat), astfel respondenții au completat individual chestionarul elaborat pe o platformă online.

Rezultatele acestui studiu vor servi drept bază pentru analize și studii realizate de către persoane interesate, dar și un start pentru îmbunătățirea sau inițierea ofertei de resurse informaționale și servicii de lectură oferite de către bibliotecile publice teritoriale. În egală măsură rezultatele studiului vor fi un instrument util pentru biblioteci și alți factori decizionali pentru a dezvolta politici și strategii de promovare a lecturii în comunitate [13].

Concluzii

În aspect de prioritizare a rolului informațional, educațional și social al bibliotecii în comunitate, ambele programe naționale, *Anul Lecturii - 2008* și *Anul Lecturii - 2020*, au oferit posibilitatea de a demonstra rolul primordial al lecturii în comunitate, prin realizarea unor studii sociologice de amploare națională, accelerând modernizarea și complexitatea formelor și metodelor de promovare a lecturii.

În aspect organizatoric al acestor două priorități naționale putem conchide că, datorită dezvoltării și utilizării tehnologiilor noi de informare și comunicare, în anul 2020 s-a reușit o implicare rapidă, ca timp, și masivă, ca vo-

lum de participanți, în realizarea studiului sociologic național despre lectură. Astfel în sondajul sociologic din anul 2008 au participat 1103 persoane, iar în anul 2020 s-au colectat 2327 de răspunsuri de la respondenți.

În același timp, menționăm că în cadrul priorității profesionale naționale *Anului Lecturii – 2020* au fost dezvoltate noi obiective, în concordanță cu diversificarea rolului și valorii lecturii în diminuarea analfabetismului funcțional, necesare în dezvoltarea personală și socială a membrilor comunității etc.

Rezultatele studiului sociologic din anul 2020 „Lectura în comparație intergenerațională”, demonstrează că perceperea și aprecierea rolului social al bibliotecii și al lecturii în dezvoltarea societății a devenit parte tot mai evidentă și mai valoroasă, odată cu diversificarea metodelor de care dispun bibliotecile publice pentru educarea membrilor comunității, prin lectură și modernizarea serviciilor oferite, prin utilizarea tot mai activă a tehnologiilor noi de informare și comunicare.

Prin realizarea a două sondaje naționale de studiere a fenomenului lecturii în Republica Moldova, a fost determinată, în concordanță cu timpul desfășurării studiilor sociologice, direcția de dezvoltare a preferințelor lectorale ale membrilor comunității, fapt ce reprezintă și un indicator al dezvoltării societății în timp și spațiu.

Utilizarea mijloacelor contemporane de promovare a informației demonstrează deschiderea bibliotecilor către modalități noi și complexe de promovare a lecturii, de abordare a metodologiilor prin care pot să ofere utilizatorilor o mai bună înțelegere a informațiilor [12].

Reieșind din criteriile expuse mai sus putem conchide că bibliotecile au fost și vor rămâne parte integrantă importantă în societatea cunoașterii, prin promovarea lecturii ca bază pentru informare și învățare pe tot parcursul vieții.

Referințe bibliografice:

1. 2008 – Anul Lecturii în Republica Moldova: Program-cadru de activități și lucrări. In: Gazeta bibliotecarului. 2008, nr. 1-2, pp. 4-6. ISSN 1857-1484. [Citat 10.07.2022]. Disponibil: http://www.bnrm.md/files/publicatii/Gazeta_bibliotecarului_87-88.pdf

2. BĂRBULESCU, Mihaela. Unele aspecte privind sociologia lecturii. In: Axis Libri. 2017, Anul X, nr. 35, pp. 7-8. ISSN 1844-9603.
3. Biblioteca Națională a Republicii Moldova: Raport anual 2008. Chișinău: BNRM, 2009, pp. 4; 25. ISSN 1857-1573. [Citat 10.07.2022]. Disponibil: http://www.bnrm.md/files/publicatii/Raport_anual_2008.pdf
4. Biblioteca Națională a Republicii Moldova în anul 2020: Raport analitic anual. Chișinău, 2021, pp. 7-9; 39. ISSN 1857-1573. [Citat 10.07.2022]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Raport%20anual%202020.pdf>
5. CEBOTARI, Margareta. Anul lecturii în Republica Moldova – un veritabil imbold pentru a demonstra rolul fundamental al bibliotecilor în societatea cunoașterii. In: Magazin bibliologic. 2020, nr. 3/4, pp. 46-52. ISSN 1857-1476. [Citat 14.07.2022]. Disponibil: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1222/Cebotari_Anul_Lecturii.pdf?sequence=1&isAllowed=y
6. Direcții și inițiative pentru Anul Lecturii – 2020. In: Magazin bibliologic, 2020, nr.1/2, pp. 38-42. ISSN 1857-1476. [Citat 01.08.2022]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/MB%201-2%202020.pdf>
7. DRĂGĂLIN, Angela. Conferința internațională „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare”. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Ediția a 2-a, Chișinău, 30 septembrie – 2 octombrie 2020: Comunicat final [online]. [Citat 01.08.2022]. Disponibil: http://bnrm.md/files/accesDedicat/LecturaCentral/Comunicat_Final_Conferinta_Lectura_2020.pdf
8. LEMNEAN, Alina. 2008 – „Anul Lecturii”: Un interesant proiect lansat de Biblioteca Națională a Republicii Moldova. In: Bibliotheca Septentrionalis: Revista Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” Baia Mare. 2008, nr. 2, p. 40. ISSN 1221-3764. [Citat 10.08.2022]. Disponibil: [https://www.bibliotecamm.ro/septentrionalis/revista_bs_31\(2008\).pdf](https://www.bibliotecamm.ro/septentrionalis/revista_bs_31(2008).pdf)
9. OSOIANU, Vera. Postfață sau convicțiune LecturaCentral. In: Lectura și scările: Culegere de articole. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău: Prut Internațional: BNRM, 2020, pp. 332-334. ISBN 978-9975-54-455-9 (Prut Internațional). ISBN 978-9975-3361-9-2 (BNRM). [Citat 28.07.2022].

- Disponibil: <http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1081/Lectura%20si%20scarile.pdf?sequence=1&isAllowed=y7>
10. Programul Național *Lectura Central*, ediția a 3-a, 2020: Comunicat final. Chișinău, 2020. 7 p. Manuscris. [online]. [Citat 01.08.2022]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/accesDedicat/LecturaCentral/Comunicat%20final%20LecturaCentral%202020.pdf>
 11. Programul studiului sociologic „Timpul și spațiul lecturii în Republica Moldova”. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău: BNRM, 2007. 74 p. ISBN 978-9975-9580-7-3.
 12. STOICA, Ion. Numai cercetarea salvează. Constanța: Ed. Ex Ponto, 2013, p. 143. ISBN 978-606-598-240-6.
 13. VASILICA, Victoria. Particularitățile de lectură în comparație intergenerațională. In: Magazin bibliologic. 2022, nr. 1/2, pp. 63-69. ISSN 1857-1476. [Citat 10.08.2022]. Disponibil: http://www.bnrm.md/files/publicatii/MB_1-2_2022.pdf
 14. Ziua Națională a Lecturii [online]. [Citat 10.08.2022]. Disponibil: https://www.edu.ro/comunicat_presa_14_2022_ziua_nationala_a_lecturii
 15. Ziua Națională a Lecturii va fi marcată în Republica Moldova [online]. [Citat 10.08.2022]. Disponibil: <https://stiri.md/article/social/ziua-nationala-a-lecturii-va-fi-marcata-in-republica-moldova>

DOI: 10.5281/zenodo.10023001

De la lectura solitară la lectura comunitară.

Experiența Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”

Mariana HARJEVSCHI **Rezumat:**

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a căutat mereu să cultive, să inspire și să provoace cultura lecturii în Chișinău. Serviciile, proiectele și inițiativele implementate au fost dezvoltate să susțină ideea ambițioasă că locuitorii capitalei acceptă invitația de a citi împreună. Lectura, în percepția unor cercetători este considerată drept un act solitar, realizat de către individ care se izolează de lumea reală și se aprofundează în lumea ficțională, imaginară. Un punct de plecare în identificarea unor abordări de stimulare a lecturii au fost serviciile și programele inițiate de către Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Prin puterea cărților, vedem un act de lectură comunitar, dar și puterea interacțiunii umane. Oamenii vin la bibliotecă, discută și se cunosc. Astfel, biblioteca devine acel teren comun, confortabil, care produce o conversație ușoară și o legătură între cititori, utilizatori. Cititorii descoperă noi cititori, creează noi cititori, inclusiv pot deveni creatori de texte etc. Exemple de bune practici, eficiente, bine realizate la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”: „Chișinăul citește”, „Bătălia cărților”, „Să re-auzim povestea”, „Trolleybook”, „Rucsacul de vacanță”, „Provocarea verii”, „Vreau să-mi citești” și altele.

Cuvinte-cheie:

Biblioteca publică, servicii de bibliotecă, lectură solitară, lectură comunitară.

Abstract:

The "B.P. Hasdeu" Municipal Library has always been trying to develop and improve, inspire and challenge the culture of reading in Chisinau. The implemented services, projects and initiatives were to support ambitious ideas to read together, presented to residents of the capital city.

According to some studies, reading is a solitary act, carried out by individuals removing from the real world in favour of the imaginary one. A starting point in identifying approaches to stimulate reading were services and programs initiated by the „B.P. Hasdeu” Municipal Library, that unite the transformative power of book reading and the community interaction. People come to the library, talk and get to know each other, libraries become a platform where easy conversations take place, the connection between users establishes. Readers discover new readers, create new readers, become text creators, etc. Good examples of well-made practices at the "B.P. Hasdeu" Municipal Library are as follows: „Chisinau reads”, „Battle of the books”, „Let’s hear the story again”, „Trolleybook”, „Holiday backpack”, „Summer challenge”, „I want you to read to me”.

Keywords:

Public library, library services, solitary reading, community interaction through reading.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” a căutat mereu să cultive, să inspire și să provoace cultura lecturii în Chișinău. Serviciile, proiectele și inițiativele implementate au fost dezvoltate să susțină ideea ambițioasă că locuitorii capitalei acceptă invitația de a face parte din comunitatea bibliotecilor publice și a citi împreună. Așa credem noi, o echipă de zeci de bibliotecari din cele 27 de filiale, că acesta este modul în care construim generații de chișinăuieni pe care puterea cărților le transformă și le modelează.

Experiențele, proiectele demonstrează demersul și capacitatea instituției noastre de a identifica și aplica instrumente cât mai eficiente de stimulare a interesului chișinăuienilor pentru lectură. Izvorâte din probele acumulate de-a lungul anilor, acestea au convins că lectura a devenit „o sarcină foarte

incitantă și atractivă abordată de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, care de-a lungul timpului și-a perfecționat constant activitatea cu cititorii, oferindu-le cunoștințe și resurse, programe și proiecte de lectură captivante și motivaționale” .

Un punct de plecare în identificarea unor abordări de stimulare a lecturii au fost serviciile și programele inițiate. Prin puterea cărților, vedem un act de lectură, dar și puterea interacțiunii umane. Oamenii vin la bibliotecă, discută și se cunosc. Biblioteca devine acel teren comun, confortabil, care produce o conversație ușoară și o legătură între cititori, utilizatori.

Lectura, în percepția unor cercetători este considerat un act solitar, realizat de către individ care se izolează de lumea reală și se aprofundează în lumea ficțională, imaginară. Lectura discretă, tăcută, este asociată cu un cititor, care tinde să nu fie întrerupt. Lectura silențioasă, oculară, era puțin cunoscută și practică. De exemplu, multă vreme, din Antichitate până în Evul Mediu, singurul mod de a citi era lectura cu voce tare, pentru sine sau pentru ceilalți. Modalitățile de lectură, practicile ei, s-au schimbat de-a lungul timpului, în legătură cu o mulțime de factori: modificarea caracteristicilor materiale ale cărții, ale formatului ei, laicizarea culturii scrise și progresele alfabetizării, evoluția modurilor de viață și apariția spațiului privat. Treptat, lectura se privatizează, devine un act solitar și introvertit, care predispune la izolare, la refugiere în lumea imaginarului. Unii pictori chiar immortalizau în picturi lectura: pictorița americană Mary Cassatt – *Dna Duffe* reflectă o doamnă citind, așezată pe o canapea, sau pictorul francez Pierre-Auguste Renoir a pus pe pânză un copil care citește. Lectura devine un act al separării. Observăm că lectura reprezintă o abilitate, o competență, o practică obișnuită, dar care se învață, se obține.

Dar de aici putem observa că bibliotecarul poate merge spre o nouă abordare – lectura poate fi o formă ce se obține – cititorii creează noi cititori, iar abilitățile de lectură, nu pot fi valorificate în medii lipsite de cărți, exemple de experiențe de lectură etc. Pentru a oferi un nou sens de lectură, este benefică expunerea la o formă nouă de lectură, un mediu sau canale ce propun cărți spre lectură. Aici putem menționa – membrii familiei, sau colegi de școală, chiar dascăli, bibliotecari, prieteni, care extind lectura oferind o nouă perspectivă, care indirect expun spre noi lecturi. Astfel cărțile pot fi împrumuta-

te, oferite, recomandate, discutate. Cititorii descoperă noi cititori, creează noi cititori, inclusiv pot deveni creatori de texte etc.

Fără a avea pretenția unei experiențe perfecte, în esență, multe din programele de lectură comunitară reprezintă rezultatul unei necesități de a explora forme, metode noi la bibliotecă, dar și de a demonstra într-un mod pragmatic, conceptul de lectură comunitară pe care bibliotecarii o fac din pasiunea pentru carte și cititor, ca act de voință, fără a fi constrânși de iminența unor concurenți sau lectori reticenți.

Corelată, în primul rând, cu cerere culturală a societății noastre, dar și cu strategiile naționale și cu cele instituționale, lectura a oferit bibliotecii prilejul să propună soluții de stimulare a interesului pentru citit, punând accentul pe rolul formativ pe care îl au serviciile de bibliotecă bazate pe lectură și importanța formelor inovative în acest sens.

Exemple de bune practici, eficiente, bine realizate: „Chișinăul citește”, „Bătălia cărților”, „Să re-auzim povestea”, „Trolleybook”, „Rucsacul de vacanță”, „Provocarea verii”, „Vreau să-mi citești” și altele. Privită din perspectiva spațiilor și a colecțiilor oferite de bibliotecă, lectura devine, desigur, familiară instituției bibliotecare, mai cu seamă Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Acestea sunt cele mai de succes programe care au rezistat în timp și au adus un plus de valoare. Toate acestea conturează o comunitate de cititori responsabili și sensibili, ale căror experiențe aduc în prim plan invitația la lectura comunitară.

Scopul primordial al bibliotecilor este să contribuie la formarea cititorului activ prin cultivarea interesului pentru lectură. Iar la realizarea lui este necesar să folosim un întreg arsenal de metode, apelând de la bun început la cele mai simple și nepretențioase.

Să nu uităm nici formele noi aplicate – *Bătălia cărților cu jurnalele de lectură* personalizate, în care utilizatorii consemnează, în mod original, cartea/cărțile citite, impresii etc., sau *Turnirul lecturii* – în care se contabilizează performanțele fiecărui cititor fiind consemnate în grila de autoevaluare numită *Fișă-cronometru*. Este la discreția cititorului de a alege timpul acordat lecturii, dar nu mai puțin de 20 de min/zi. După aceste lecturi copilul își poate expune opinia ce a citit și despre ce a citit. Toate vin să sporească angajamentul pentru lectură a utilizatorului, având beneficii asupra acestuia: îmbunătățesc abilitățile lingvistice, dezvoltă abilitățile de gândire critică, spo-

resc valorile de toleranță, incluziune și respect, extind inteligența și empatia și extind sentimentele de distracție și implicare.

Programul de lectură „Chișinăul citește” promovează și încurajează lectura, contribuie la constituirea unei comunități de cititori prin promovarea lucrărilor de înaltă ținută artistică. Iar unul din obiectivele sale principale este afirmarea Bibliotecii Municipale în calitate de îndrumător, sfătuitor, ghid în lumea cărților, orientarea lecturii spre valori literare autohtone. În cadrul acestui program, s-au utilizat o varietate de forme de activități cu publicul chișinăuian în scopul educării actului culturii lecturii. La fiecare ediție se propune o nouă formă de activitate, fapt care face programul mai atractiv, mai divers, mai interactiv: lansări, prezentări, întâlniri cu scriitorii, ringuri literare etc.

Programul „Să reauzim povestea” își propune să readucă povestea în atenția permanentă a copiilor, iar bibliotecile vor fi locul în care personajele își vor găsi păpușarul și povestitorul. Acest program are la bază mai multe forme și posibilități de realizare: citirea poveștilor cu voce tare de către bibliotecari, dezvoltând abilități de a asculta, de a acorda atenție, de a se concentra și de a memora; îi ajută să înțeleagă sensul cuvintelor, familiarizându-i cu sunetele, construindu-le în timp vocabularul; le transmite copiilor dragostea pentru lectură și învățatură, le stimulează imaginația și creativitatea.

Astfel, trecerea de la lectura solitară, spre o lectură la nivelul întregii comunități, este o experiență benefică, o experiență de lectură comună în care toți membrii comunității citesc și discută un titlu de carte, o carte a unui autor etc. O comunitate poate varia de la un singur nivel de clasă, la o întreagă școală sau sector, la un întreg oraș etc. Experiența Bibliotecii Municipale este că poate să construiască o comunitate de diferite vârste, situație socioeconomică etc.

Beneficiile sunt multiple, printre acestea: construiește comunități, creează entuziasm despre cărți și subiecte de discuție, dezvoltă o cultură a lecturii, inspiră și încurajează cititorii și oferă oportunități pentru conversații. Lectura comunitară înseamnă reunirea oamenilor pentru a aduce îmbunătățiri. Lectura comunitară implică dezvoltarea competențelor de alfabetizare și de învățare pentru orice individ sau grup de indivizi din afara sistemului de educație formală. Învățarea se întâmplă în contextul familie, dar și al comunității și se întâmplă ca o abordare colectivă.

Deseori ne propunem să nu rămânem doar la nivelul unui simplu semnal

de alarmă cu privire la fenomenul tot mai îngrijorător al scăderii numărului celor care mai citesc de plăcere, ci vrem să venim cu posibile analize și soluții, menite să-i ajute pe cei implicați în formarea viitorilor adulți ca lectori activi și funcționali pe tot parcursul vieții.

Între timp, există o mulțime de idei și resurse care așteaptă să fie explorate și testate în Chișinău, să fie aplicate de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, iar impactul pe care îl poate aduce biblioteca merită efortul.

Unii reprezentanți ai domeniului biblioteconomic, încurajează implicarea tot mai activă a bibliotecilor în dezvoltarea instrumentelor și adaptarea acestora la noile tehnologii:

- elaborarea aplicațiilor pe telefon – ajută la recomandarea cărților;
- crearea blogurilor specializate – acestea având butoane de distribuire socială: încurajează cititorii să partajeze și să spună altora ce cred despre o carte sau alta.

Așa cum este descris elocvent în strategiile noastre instituționale: „Construim o comunitate... Construim conexiuni între membrii acesteia. Este un mod atractiv pentru chișinăuieni să învețe să cunoască biblioteca”. Iar cel mai important, rămâne să concluzionăm că actul fizic de a citi este solitar, pe când dorința de a împărtăși ceea ce am citit, și deschiderea de a discuta despre cărți – socială. Astfel, lectura este o rampă de lansare pentru conversație. Încurajez bibliotecile să se implice în transformarea actului solitar al lecturii într-un eveniment social. Deci, lectura nu este antisocială. Este, de fapt, una dintre cele mai sociale, comunitare activități la care putem participa, putem contribui.

Referințe bibliografice:

1. BUTUCEL, Elena. *Universul lecturii la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”* / Elena Butucel ; Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” ; coord. și red. de specialit.: dr. Lidia Kulikovski ; red.: Genoveva Scobioală ; ed. îngr. de dr. Mariana Harjevschi. – Chișinău: [s. n.], 2021 – 157 p. (Col. „Professional”. ISBN 978-9975-134-31-6).
2. THUMALA, Olave, M.A. Exploring the sacrality of reading as a social practice. In: *American Journal of Cultural Sociology*. 2022, nr. 9, pp. 99–114. Disponibil: <https://doi.org/10.1057/s41290-021-00132-3> [accesat 24.08.2022].

Capitolul III
Diplomația culturală
Ora ambasadorului

DOI: 10.5281/zenodo.10023015

Digitizarea ca politică de acces la cunoaștere și lectură. Proiect susținut de Guvernul Japoniei

Diana SILIVESTRU

Rezumat:

Articolul reflectă principalele implicații ale digitalizării în cunoaștere și lectură, precum și fenomenul crizei pandemice, care a scos în evidență inevitabilitatea digitalizării sectorului patrimoniului cultural din Republica Moldova. Prin urmare, pandemia a reliefat faptul că, preluarea unor practici din alte state nu mai poate fi introdusă doar ca o soluție temporară pe timp de criză, ci este nevoie de o abordare sistemică și sustenabilă în acest sens. La fel, articolul menționează conceptul noii strategii digitale „Moldova Digitală”, precum și eforturile și inițiativele Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova în contextul noilor schimbări și realități. Ținând cont de acestea, bibliotecile urmează să se concentreze pe transformarea digitală legată de descoperirea digitală a colecțiilor de patrimoniu cultural. Aceasta include (dar nu se limitează la) eforturi care ajută instituțiile de patrimoniu cultural să-și dezvolte leadershipul și capacitatea de transformare digitală, să consolideze infrastructura, să îmbunătățească interoperabilitatea, să îmbogățească datele, să partajeze colecții și să se implice cu publicul. Totodată, lucrarea scoate în evidență proiectul japonez care pune accent pe moștenirea culturală națională, aflată în posesia Bibliotecii Naționale și în bibliotecile publice din Republica Moldova, parte a Sistemului Național de Biblioteci.

Cuvinte-cheie:

Patrimoniu cultural, transformare digitală, resurse digitale, biblioteci digitale, Strategia de transformare digitală a Republicii Moldova, Biblioteca Națională Digitală Moldavica, Proiectul Japonez de îmbunătățire a echipamentelor de digitizare la BNRM.

Abstract:

This article reflects main implication of digitization in knowledge and reading as well as the phenomenon of pandemic crisis that highlighted the inevitability of digitization of tangible cultural heritage in the Republic of Moldova. The pandemic highlighted the fact that borrowing best practices in this regard from other states can no longer be a temporary measure during crisis period, but a systemic and sustainable approach in the context of new realities. The concept of a new strategy, „Digital Moldova”, the efforts and initiatives of the National Library of the Republic of Moldova are specified. Taking this in mind, libraries should be focused on digital transformation, on digital discovery of our cultural heritage collections. The list includes actions as follows: to help cultural heritage institutions in developing of their leadership and capacity for digital transformation, to strengthen infrastructure, to improve interoperability, to enrich data, to share collections and to interact with the public. The article also presents the Japanese project centred on Moldova national cultural heritage, that is possessed both of the National Library and of the public libraries of the RM - part of the National Librarianship System.

Keywords:

Cultural heritage, digital transformation, digital resources, digital libraries, Digital Transformation Strategy of the Republic of Moldova, National Digital Library Moldavica, Japanese Project to improve digitization equipment at NLRM.

1. Introducere

Societatea se află în mijlocul unei revoluții digitale. Comunicăm și interacționăm în moduri noi și mai eficiente. Criza a subliniat importanța accesului digital pentru instituțiile de patrimoniu cultural, precum și rolul și puterea patrimoniului cultural în societate. Confruntându-se cu impactul imediat al pandemiei, multe instituții și organizații de patrimoniu din Europa au făcut față provocării, reacționând rapid prin schimbarea serviciilor fizice la digital și rămânând conectate cu publicul prin canalele de cultură digitală. Criza pandemică a scos și mai mult în evidență inevitabilitatea digitalizării sectorului patrimoniului cultural din Republica Moldova. Este de acum un clișeu să susțin că tehnologiile digitale redefinesc lectura și alfabetizarea în educație și învățare. Digitalizarea a dislocat lectura din locul său firesc în constelația modalităților și a mediilor digitale. Astăzi, tehnologiile digitale oferă oportunități extraordinare în ceea ce privește accesul, stocarea și transmiterea informațiilor, iar mediile de citire digitală oferă modalități de prezentare a informațiilor care sunt dificil sau imposibil de obținut în text pe hârtie.

În ultimele decenii, nu numai că și-au făcut apariția noile forme multimodale de lectură, ci și lectura în sens restrâns, adică a textelor liniare, scrise – a suferit și ea modificări substanțiale, iar acum este realizată din ce în ce mai mult cu tehnologiile de ecran digital precum laptopuri, telefoane inteligente, tablete și cititoare electronice (de exemplu, iPad, Kindle) (4).

Valoarea dobândită din păstrarea cunoștințelor umane nu constă în păstrarea trecutului, ci mai degrabă în modul în care aceste informații pot fi accesate de indivizi astăzi. Managementul cunoștințelor prin utilizarea sistemelor de management al cunoștințelor joacă un rol important în păstrarea acestor cunoștințe umane. Prin implementarea digitalizării ca instrument esențial de management al cunoștințelor, organizațiile pot realiza nu numai conservarea cunoștințelor umane, ci și să ofere acces adecvat la aceste cunoștințe. În anul 2021-2022, reziliența pentru tot ceea ce este digital în legătura cu lectura și educația pare să se fie încheiat, situația cauzată de pandemia globală, care a făcut ca învățarea la distanță și lucrul prin tehnologia digitală să fie o necesitate pentru mulți oameni. Această schimbare a declanșat dezbateri aprinse

asupra deprecierei abilităților de citire și alfabetizare în ansamblu, potențial cauzată și/sau accelerată de digitalizare. Ideea menționată nu este atât că oamenii petrec mai puțin timp citind, ci că citesc foarte diferit. Cu toate acestea, nu ar trebui să respingem „modul de reziliență” și presupusele riscuri asociate citirii și învățării digitale. Ar trebui mai degrabă să le abordăm rațional, evaluând în ce măsură sunt adevărate pentru a lua decizii bazate pe informare cu privire la cercetările, utilizarea și politica viitoare (6).

Având în vedere importanța lecturii în evoluția culturală a civilizației umane, orice schimbare adusă de digitalizarea lecturii, este probabil să aibă implicații cognitive, culturale și sociale extraordinare. Acest lucru necesită o mai bună înțelegere a ceea ce este și face lectura, a efectelor cognitive și emoționale ale lecturii asupra cititorului individual, precum și a modului în care lectura și schimbările în practica lecturii ne afectează funcționarea ca societate (6). Grație în mare măsură digitalizării, recent s-a acordat o atenție tot mai mare cercetării lecturii.

2. Societatea și transformarea digitală

Blocările succesive și măsurile de izolare puse în aplicare de guverne pentru a reduce pandemia de COVID-19 au accelerat ritmul transformării digitale, deoarece tehnologia informației și a comunicațiilor (TIC) este folosită pentru a susține viața de zi cu zi și pentru a sprijini continuitatea afacerii.

Pandemia de COVID-19 și măsurile de distanțare fizică luate de către state și guverne, au evidențiat nevoia practică, legată de accesul la moștenirea culturală virtuală și avantajele existenței tehnologiilor și instrumentelor digitale. Progresele tehnologice deschid noi oportunități de digitalizare a moștenirii culturale pentru conservare, restaurare, cercetare, precum și pentru un acces mai larg online și reutilizare de către cetățeni și diverse sectoare.

Conceptul noii Strategii de transformare digitală 2023-2030 (2) și noile priorități de transformare digitală a Moldovei, iau în considerare digitalizarea în raport cu prioritățile naționale de dezvoltare. Proiectul Strategiei de transformare digitală a Republicii Moldova pentru anii 2023-2030 a fost elaborat în vederea definirii unei viziuni de transformare digitală a Republicii

Moldova centrată pe cetățean și care are misiunea de a contribui la realizarea unei guvernări publice eficiente, de a spori bunăstarea cetățenilor și competitivitatea țării, permițând, astfel, Republicii Moldova să devină membru cu drepturi depline al Uniunii Europene. Conceptul Strategiei de transformare digitală 2023-2030 și noile priorități de transformare digitală a Moldovei se află la etapa de consultări publice, ceea ce înseamnă că toți actorii interesați sunt invitați și încurajați să participe cu opinii, sugestii și propuneri. Și atunci, evident că, componenta culturală trebuie abordată în cadrul acestei strategii, trebuie reflectată în această strategie, iar sectorul patrimoniului cultural, cu precădere cel al bibliotecilor poate avea un rol important în digitalizarea Republicii Moldova. Documentul descrie direcțiile de transformare digitală a țării și adaptează obiectivele, prioritățile, indicatorii și țintele angajamentelor internaționale (a se vedea Figura 1) asumate de Republica Moldova la contextul național, inclusiv Acordul de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană și angajamentele care derivă din statutul de țară-candidat pentru aderarea la UE, dar și Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030.

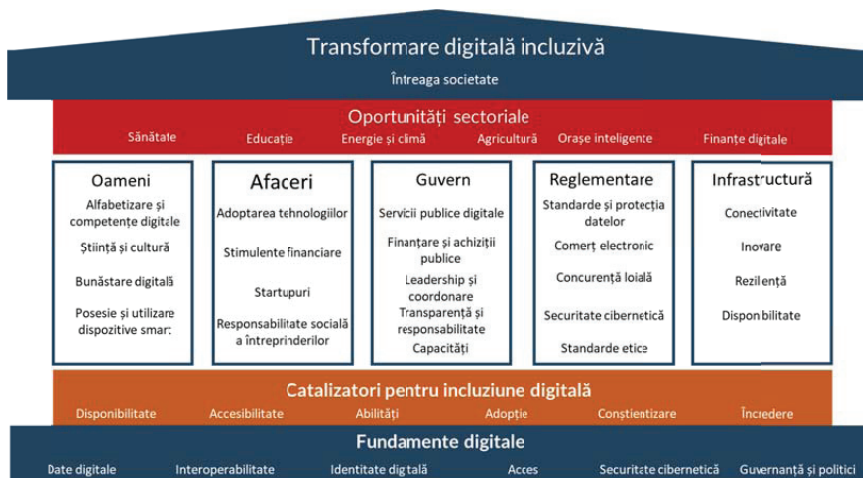

Figura 1. Arhitectura Strategiei de transformare digitală a Republicii Moldova pentru 2023-2030

În calitate de țară candidată la aderarea la Uniunea Europeană, Republica Moldova ar trebui să aibă drept prioritate absolută respectarea tuturor standardelor și reglementărilor relevante ale Uniunii Europene și să devină parte integrantă a pieței unice digitale. Aceasta înseamnă că toate serviciile digitale create în țară vor fi disponibile pentru a fi utilizate și de cetățenii altor state membre ale Uniunii Europene, iar serviciile electronice transfrontaliere vor asigura o mai bună mobilitate a cetățenilor Republicii Moldova în cadrul Uniunii Europene, ceea ce va permite consolidarea imaginii Republicii Moldova drept națiune digitală.

Strategia se axează pe șase obiective generale ce vor ghida activitățile din cadrul acesteia:

1. *Dezvoltarea unei societăți digitale;*
2. *Dezvoltarea unui sector TIC robust și competitiv;*
3. *Crearea unei economii digitale inovatoare și reziliente;*
4. *Instituirea unui stat digital eficient, inteligent și transparent;*
5. *Crearea unui mediu digital accesibil, sigur și incluziv;*
6. *Consolidarea imaginii Republicii Moldova drept națiune digitală.*

Tehnologiile digitale constituie o premisă în vederea dezvoltării spațiului cultural, de a îmbunătăți accesul la cultură, de a păstra limba și moștenirea culturală a Republicii Moldova și consolidarea identității naționale. Se așteaptă, de asemenea, că digitalizarea va contribui la schimbarea sectorului cultural, prin accesul îmbunătățit la rețelele de servicii sociale și prin digitalizarea bibliotecilor. Bibliotecile se confruntă, în prezent, cu o serie de provocări ale digitalizării la nivel local și național, dintre care, cele mai importante fiind digitalizarea fragmentată și inconsecventă, lipsa tehnologiilor și depășirea morală (uzura) a acestora, lipsa sistemelor de stocare, lipsa unui sistem informatic integrat de bibliotecă digitală, cu o interfață unică de acces, forme simple și comune de acces la patrimoniul cultural. Astfel, este necesar să existe o poziție de susținere comună a instituțiilor care alimentează moștenirea culturală națională scrisă, față de spațiul de date al patrimoniului cultural național digitalizat, cooperarea instituțiilor de patrimoniu cultural și angajamentele de a crea un spațiu digital comun/unificat al patrimoniului

cultural național. La fel, noua strategie ar trebui să atribuie bibliotecilor rolul de centre locale de competență orientate spre furnizarea de educație și informare pe tot parcursul vieții, pentru a stimula investițiile pe termen lung în capitalul uman.

Către anul 2030, prin implementarea strategiei de transformare digitală, se urmărește ca Republica Moldova să dețină o societate digitală inovatoare și incluzivă, bazată pe o infrastructură digitală modernă, cu oameni educați digital, cu o guvernare digitală și o comunitate de afaceri care exploatează la maxim oportunitățile digitale.

3. Bibliotecile și transformarea digitală

Importanța digitalizării patrimoniului cultural este recunoscută la nivelul Uniunii Europene. Statele membre și în afara UE, sunt încurajate să creeze condiții favorabile pentru digitalizarea obiectelor de patrimoniu cultural deposite în instituțiile de memorie, să creeze oportunități de a oferi publicului servicii de informare de foarte bună calitate și să asigure acces rapid și ușor la patrimoniul cultural european pentru toți cetățenii europeni. Moștenirea culturală națională este o parte importantă a patrimoniului cultural european, prin urmare, Republica Moldova este încurajată să ia în considerare principalele direcții strategice ale managementului digitalizării UE și să încurajeze instituțiile de memorie să digitalizeze moștenirea culturală națională și să o integreze în spațiul de informare privind patrimoniul cultural european. Deși, digitalizarea bibliotecilor, transpunerea informației în mediul online și diversificarea serviciilor la distanță nu este o noutate pentru secolul XXI, pandemia a făcut necesară accelerarea acestor procese și adaptarea la o nouă realitate, care în esență au constituit o serie de provocări prin care au fost nevoiți să treacă bibliotecarii și bibliotecile. În context, importanța dezvoltării capacității pentru transformarea digitală a devenit mai clară ca niciodată.

Astăzi, transformarea digitală schimbă rolul bibliotecilor și al profesioniștilor din biblioteci și aceasta nu este deloc o sarcină ușoară, de înțeles și de adaptat la aceasta. Transformarea digitală presupune atât procesul, cât și rezultatul utilizării tehnologiei digitale pentru a schimba modul în care funcționează o organizație.

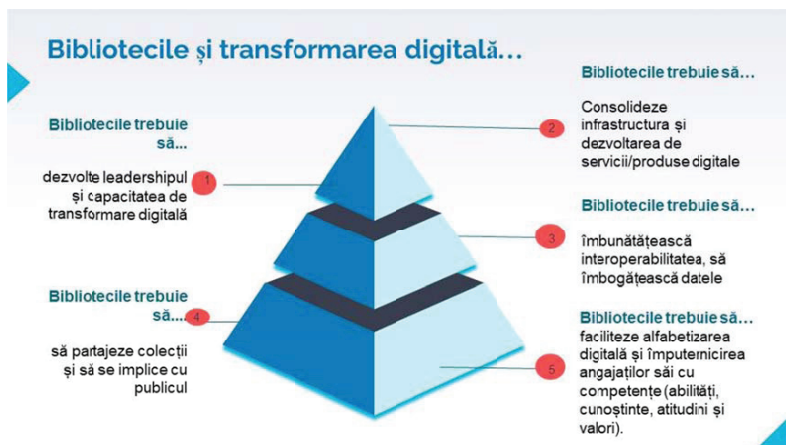

Figura 2. *Bibliotecile și transformarea digitală*

Aceasta oferă posibilitatea unei organizații să prospere, să-și îndeplinească misiunea și să îndeplinească nevoile părților interesate. Procesul de transformare digitală poate fi facilitat de profesioniști și părți interesate în domeniul patrimoniului de orice nivel, prin urmare, toată lumea poate fi un agent al schimbării. Nu este vorba doar despre tehnologie, ci despre mentalități și capacități personale. Cu siguranță că, impactul transformării digitale va fi diferit pentru fiecare organizație în parte. Cert este că fiecare schimbare, oricât de mică, contribuie la dezvoltarea unui sector al patrimoniului cultural, alimentat de digital. Într-un final, suntem supuși unor provocări curente care există pe această dimensiune, fiind necesară gândirea priorităților care urmează a fi setate pentru perioada următoare, mai ales acum, când se lucrează asupra dezvoltării unei strategii de digitalizare la nivel național.

4. Transformarea digitală a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM). Conturarea unui viitor digital pentru BNRM

Digitalizarea patrimoniului cultural ridică o serie de provocări pentru instituțiile de memorie, deoarece inițiativele de digitalizare sunt de obicei pe termen lung și obligatorii, necesitând investiții multiple semnificative.

În calitate sa de coordonator al procesului de digitalizare din Sistemul

Național de Bibliotecă, BNRM poate să ofere acces integrat la documentele ce țin de moștenirea culturală scrisă și imprimată, conservată în diferite biblioteci, muzee, arhive de pe teritoriul Republicii Moldova și să fie pertinentă pentru instituțiile de patrimoniu cultural ca facilitator al schimbului profesional de expertiză culturală și tehnologică. În context, BNRM trebuie să țină seama spre un proces de transformare digitală în următorul deceniu, o transformare profundă și rapidă pe mai multe aspecte și dimensiuni, pornind de la accesul către diverse conținuturi digitale, până la servicii, produse și o strategie bine conturată.

În lucrarea „*De la digitalizarea duală la spațiul digital de învățare: Explorarea transformării digitale a învățământului superior...*”(3), autorul face referire la termenul de transformare digitală, care cuprinde capacitatea unei organizații de a se adapta, de a răspunde și de a se poziționa, pentru succes, în fața evoluției rapide a tehnologiei, iar o infrastructură digitală este o rețea de utilizatori, tehnologie, servicii și organizații care interacționează, care nu este proiectată de la zero, ci evoluează prin inovare, adaptare și validare. În baza observațiilor efectuate în timp, putem menționa faptul că, infrastructura digitală a BNRM a evoluat de câteva decenii, prin adăugarea de grupuri de utilizatori, tehnologii și servicii, dar aceasta rămâne încă a fi departe de tehnologie. În lumina dinamicii transformării digitale apare și incertitudinea cu referire la BNRM, cum va putea instituția să gestioneze mai bine trecerea către competențe mai noi și nevoia de inovare prezentată de apariția tehnologiilor digitale? Ritmul accelerat al transformării digitale riscă să crească excluziunea socială a grupurilor deja vulnerabile care nu sunt alfabetizate digital sau conectate. În consecință, cei mai vulnerabili vor fi cei cu competențe digitale slabe și cu cel mai mic acces la hardware și conectivitate. Alfabetizarea digitală este, în esență, capacitatea unei persoane de a localiza, discuta și împărtăși informații în lumea digitală. Cei care nu sunt alfabetizați digital, sau nu au acces, riscă să fie marginalizați în societățile care sunt din ce în ce mai definite de tehnologiile digitale.

Biblioteca Națională a Republicii Moldova, aflându-se la cei 190 de ani de istorie și **înregistrând o colecție de peste 2,5 milioane de documente**, re-

prezintă la momentul actual cea mai importantă bază de cunoștințe din țară. Pentru a ține pasul cu tendințele societății informaționale, BNRM ar trebui să se orienteze pe documente de politici instituționale, cu posibilități reale de implementare. În continuare, se conturează ideea trasării unor direcții cheie, cu referire la activitatea imediat următoare a BNRM:

1. Viziunea instituției BNRM pentru perioada 2023-2025 urmează să vizeze îmbrățișarea imperioasă a digitalizării, inclusiv se simte nevoia dezvoltării unui cadru de acțiune pentru integrarea digitală până în 2030.
2. Biblioteca ar urma să creeze noi forme de cooperare instituțională prin digital și web: integrarea conținuturilor digitale de la partenerii săi, în mod special, partenerii de pe linia Programului Național *Memoria Moldovei*. Pentru o colecție care este în creștere continuă de resurse culturale digitalizate, aici s-ar include și resurse digitale noi, cum ar fi conținut născut digital/proveniența digitală.
3. Este necesar ca BNRM să acorde prioritate alfabetizării digitale a personalului său, ca element fundamental pentru a permite participarea deplină la transformarea digitală a BNRM.

În continuare, bibliotecii îi va reveni rolul important și complex privind facilitarea alfabetizării digitale și capacitarea angajaților săi cu competențele (cunoștințe, abilități, atitudini, valori) necesare. În timp ce, discuțiile despre revoluția digitală a evidențiat moduri inovatoare în țări care folosesc soluții digitale, cert este, că digitalizarea constituie o cale sigură spre acces la lectură și păstrarea cunoștințelor umane.

5. Proiectul japonez de îmbunătățire a echipamentului de digitalizare al Bibliotecii Naționale

Conform Strategiei de dezvoltare a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova 2019-2021, precum și în conformitate cu conceptul de proiect pentru anii 2023-2025, digitalizarea patrimoniului cultural scris din biblioteci și integrarea acestuia în circuitul informațional național, european și universal rămâne o direcție prioritară de acțiune pentru BNRM. Una dintre direcțiile prioritare, rămâne a fi și îmbunătățirea echipamentului de digitizare, precum și extinderea Bibliotecii Naționale Digitale „Moldavica”.

În scopul digitalizării celor mai valoroase lucrări de patrimoniu și pentru a asigura prezervarea și păstrarea pentru generațiile viitoare, dar și asigurarea accesului la aceste valori, în anul 2018 BNRM a solicitat ajutorul Agenției Japoneze de Cooperare Internațională pe marginea îmbunătățirii echipamentelor de digitizare și crearea în baza secției Colecții digitale a Centrului Național de Digitalizare (5). La 14 iulie 2020, Guvernul Republicii Moldova și Agenția Japoneză pentru Cooperare Internațională au semnat un Acord de grant pentru Proiectul de îmbunătățire a echipamentului de digitalizare a Bibliotecii Naționale. Grantul, în valoare de 409 mii dolari SUA, este destinat conservării și protejării patrimoniului cultural în cadrul instituțiilor sistemului național de biblioteci și lărgirii accesului cetățenilor la informație prin achiziționarea echipamentului modern și digitalizarea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

De menționat faptul că, proiectul prevede doar procurarea a 4 scanere performante pentru cărți: unul automat, 2 semiautomate, un scanner pentru microfșe și un server de capacitate mare (232 TB) pentru stocarea informației digitizate, neacoperind partea de software/soft de bibliotecă digitală. Centrul Național de Digitalizare a fost creat prin substituirea secției Colecții Digitale. În prezent, acesta fiind dotat din punct de vedere tehnologic și infrastructural, cu mobilier specializat, prin urmare, a fost pus la punct și cadrul legal de organizare și funcționare a Centrului Național de Digitalizare (*Regulament de organizare și funcționare, fișe de post*) etc.

Figura 3. Inaugurarea Centrului Național de Digitalizare

Figura 4. Inaugurarea Centrului Național de Digitalizare

Sunt examinate și în curs de finalizare un set de instrumente și fluxuri de lucru pentru activitatea de digitalizare: planul instituțional cu privire la prioritizarea colecțiilor pentru digitizare, metodologia de selectare a publicațiilor, instrucțiuni și proceduri cu privire la dreptul de autor și datele cu caracter personal, precum și alte acte interne de evidență a documentelor electronice etc.

6. Ce este de făcut? Principalele direcții viitoare

În vederea implementării proiectului, BNRM își va concentra efortul de realizare, susținere și coordonare a acțiunii de digitalizare pe două direcții:

a) Realizarea activității de digitalizare în 3 etape:

Figura 5. Procesul de digitalizare la BNRM

b) Dezvoltarea și transformarea Bibliotecii Naționale Digitale „Moldavica” în Bibliotecă Digitală Națională - ca platformă de agregare și recoltare a conținutului național digital din cadrul instituțiilor deținătoare de patrimoniu cultural scris și imprimat.

Lucrările propriu-zise, în etapa de pre - implementare a proiectului japonez, au fost inițiate în luna februarie-martie 2022, atunci când BNRM a recepționat lotul de echipamente digitale livrate de Agenția Japoneză pentru Cooperare Internațională și au avut loc instruirii. În prezent, BNRM se află la etapa de implementare activă a proiectului. La fel, BNRM a început activitatea pe următoarele strategii și documente pentru a-și menține și continua fluxul de lucru:

- ▶ *Documentul de politică* privind dispozițiile adecvate pentru respectarea drepturilor de autor, licențierea digitală și tratarea materialelor publicate cu mecanisme de protecție tehnologică;
- ▶ *Documentul de politică și planificare* legată de scenariile viitoare privind conținutul digital-născut și depozitul legal digital;
- ▶ *Documentul de politică privind prezervarea digitală*, abordarea și stabilirea unor norme generale cu privire la metodele de prezerare, cu rang de standarde internaționale, astfel încât moștenirii culturale reprezentată de BND Moldavica să-i fie garantată supraviețuirea;
- ▶ *Software și soluții IT îmbunătățite*.

Biblioteca Națională a adoptat metoda modelelor open source (licență deschisă). Implementarea software pentru BND Moldavica este asigurată de mai bine de 10 ani de softul cu licență deschisă Greenstone Digital Library. Chiar dacă acesta acoperă funcționalitatea de bază a unui software de depozitare contemporan, este flexibil și ușor de utilizat, totuși, mai este nevoie de funcționalități diverse de implementare și soluții de proiectare îmbunătățite din partea personalului IT specializat pentru dezvoltarea și personalizarea colecțiilor;

- ▶ *Dezvoltarea unui sistem integrat de bibliotecă electronică*.

Este imperios necesar dezvoltarea unui sistem integrat de bibliotecă elec-

tronică în care să se poată realiza și circuitul de achiziție digitală, precum și cel de evidență al documentelor digitizate. Prin dezvoltarea unui sistem integrat de bibliotecă se va asigura prezervarea moștenirii culturale a instituțiilor de conservare a patrimoniului cultural și diseminarea eficientă a acesteia într-un spațiu digital unificat al patrimoniului cultural național.

Concluzii:

Digitalizarea constituie un instrument pentru reînnoire, simplificare și îmbunătățire care trebuie încorporată în abordarea noastră, cea a politicii de dezvoltare. Astăzi, este nevoie de a înțelege potențialul tehnologiei digitale de a promova lectura și cunoașterea într-un mod mai larg și de a spori plăcerea și înțelegerea literaturii de către cititori. Proiectul ce urmează a fi implementat de BNRM, cu suportul Guvernului Japoniei, va reprezenta un pas important în transformarea digitală a Bibliotecii Naționale în deceniul următor și un salt uriaș a viziunii BNRM, în contextul umanității digitale. Astfel, Biblioteca Națională ar putea contribui la progresul instituțional și național prin realizarea sarcinilor cruciale care se vor baza în mare măsură pe abordări digitale și îndeplinirea funcțiilor sale de bibliotecă națională.

Referințe bibliografice:

1. SILIVESTRU, Diana. Biblioteca Națională a Republicii Moldova – parte integrantă a patrimoniului cultural european. In: Magazin bibliologic: Revistă științifică și bibliopraxiologică. 2019, nr. 3/4, pp. 4-9. ISSN 1857-1476.
2. STRATEGIA de transformare digitală a Republicii Moldova pentru anii 2023–2030 (STDM 2030). Disponibil: <https://particip.gov.md/ro/document/stages/proiectul-hotararii-guvernului-pentru-aprobarea-strategiei-de-transformare-digitala-a-republicii-moldova-pentru-anii-2023-2030/10429>
3. BYGSTAD Bendik; ØVRELID Egil; LUDVIGSEN Sten, DÆHLEN Morten. From dual digitalization to digital learning space: Exploring the digital transformation of higher Computers & Education. – 2022, vol. 182, 104463. ISSN 0360-1315. Disponibil: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2022.104463>

4. MANGEN, Anne, WEEL, Adriaan. (2016). The evolution of reading in the age of digitisation: An integrative framework for reading research. *Literacy* (forthcoming). 50. DOI:[10.1111/lit.12086](https://doi.org/10.1111/lit.12086)
5. OSOIANU, Vera. Preistoria unui proiect cu țintă în viitor. In: *Magazin bibliologic*, 2020, nr. 3-4, pp. 27-30. ISSN 1857-1476.
6. PIANZOLA, F. Chapter 5. The impact of digital reading. In *Digital Social Reading* (0 ed.). <https://doi.org/10.1162/ba67f642.a0d97dee>
7. RECOMANDAREA (2011/711/UE) a Comisiei Europene privind digitizarea și accesibilitatea online a materialului cultural și conservarea digital. 27 octombrie 2011 [online]. [citat 20.10.2022]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011H0711>
8. RECOMANDAREA 2021/1970 a Comisiei Europene privind spațiul european comun al datelor pentru patrimoniul cultural. 10 noiembrie 2021 [online]. [citat 20.10.2022]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021H1970&from=EN>
9. STRATEGY 2020-2025. EMPOWERING DIGITAL CHANGE [online]. [citat 22.10.2022]. Disponibil: https://pro.europeana.eu/files/Europeana_Professional/Publications/EU2020StrategyDigital_May2020.pdf

DOI: 10.5281/zenodo.10023023

***Muzeul cărții* – între necesitate socială și inițiativă culturală**

Veronica T. COSOVAN

Rezumat:

Muzeul Cărții din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova este cel mai „tânăr” spațiu muzeal din țară, creat exclusiv pentru a promova colecțiile de patrimoniu ale bibliotecii, dar și de a asigura integritatea obiectelor expuse. Ideea creării unui astfel de spațiu a pornit de la o inițiativă culturală, iar activitățile desfășurate între timp au demonstrat că un Muzeu al Cărții era demult o necesitate socială, unde membrii comunității pot să se recreeze și să poată cunoaște istoria, cultura prin intermediul patrimoniului național al țării.

Cuvinte-cheie:

patrimoniu, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Muzeul Cărții, turism, cultură.

Abstract:

The Book Museum within the National Library of the Republic of Moldova is „the youngest” museum in our country, aiming to promote the library’s heritage collections and to ensure integrity of the objects on display. The idea of creating such a space started from a cultural initiative, though the activities carried out in the meantime demonstrated that the Book Museum was a social necessity long ago. Here community members can recreate and learn about history and culture by means of the country national heritage.

Keywords:

heritage, National Library of the Republic of Moldova, The Book Museum, tourism, culture.

Cu toții știm că moștenirea culturală a fiecărui popor exprimată prin documente patrimoniale, situri arheologice, ansambluri de arhitectură și tradiții orale, este una dintre cele mai importante premise care contribuie la culturalizarea/educarea societății și la păstrarea identității naționale [6]. În prezent, noțiuni precum „bibliotecă”, „muzeu”, „arhivă”, „centru de informare”, „centru memorial” se întrepătrund în întreaga lume. Această tendință este justificată de globalizarea sectorului cultural. În acest context bibliotecile ca *fenomen cultural* joacă un rol important nu doar în prezervarea memoriei naționale, dar și contribuie la diversificarea formelor de „recreere și agrement” a societății, utilizând în acest scop instrumente nespecifice activității biblioteconomice, precum elemente din activitatea muzeală [4].

Moștenirea culturală a Republicii Moldova este foarte diversă și concentrată în mare parte în colecțiile bibliotecilor, arhivelor și muzeelor țării. Una din cele mai semnificative instituții de cultură din țară, care are în gestiunea sa adevărate exemplare ce fac obiectul patrimoniului cultural mobil, este Biblioteca Națională a Republicii Moldova [3]. Dintre cele 2,5 milioane documente, cca 35 mii unități reprezintă patrimoniul mobil cultural cu valoare științifică, istorică, literară, paleografică, bibliofilă, cartografică pentru țară și care face parte din Programul Național „Memoria Moldovei”. La 14 iunie 2018 Biblioteca Națională a Republicii Moldova a deschis un *Muzeu al Cărții* în cadrul secției Carte veche și rară, dotat cu echipament expozițional modern, prevăzut să asigure un microclimat deosebit pentru păstrarea comorilor scrise ale țării. Amenajarea spațiului a fost posibilă grație implementării proiectului „Salvgardarea hrisoavelor basarabene din perioada țaristă (1812-1917)”, cu finanțare din partea Ambasadei SUA, de la Chișinău, prin intermediul programului „Fondul Abasadorilor pentru conservarea culturală”. *Muzeul Cărții* a oferit bibliotecii posibilitatea de a valorifica documentele patrimoniale cunoscute anterior unui cerc restrâns de cercetători prin intermediul noilor forme și metode inovaționale. În epoca tehnologiilor digitale, *Muzeul Cărții* a devenit spațiul în care cetățeanul are ocazia să cunoască și să admire gratis, în comparație cu muzeele, monumente originale ale culturii scrise. Cartea este prezentată în principal nu ca un banal suport de informație,

ci ca un obiect de artă, care reflectă realizările științifice, tehnice, obiceiurile și gusturile artistice ale epocii din care provin.

Inițial, direcția de bază a activității *Muzeului Cărții* a fost activitatea expozițională, ca cea mai eficientă formă de publicitate și popularizare a colecțiilor bibliotecii, orientată spre creșterea gradului de conștientizare a publicului vizavi de colecțiile unice ale țării, care se află în gestiunea Bibliotecii Naționale. Alături de documente scrise, sunt expuse obiecte muzeale ce au tangență cu istoria cărții, scrisului și a tiparului. Dacă la început acumularea obiectelor muzeale se realiza doar de colaboratori, pe parcurs, vizitatorii din propria inițiativă, ca urmare a vizitării muzeului, au dorit să ne pună la dispoziție astfel de obiecte pe care le aveau acasă, pentru a le face cunoscută povestea lor ca parte a memoriei locale. Obiectele expuse acționează ca mijloc de interconectare dintre oameni și perioada istorică pe care o prezintă.

Organizatorii conceptualizează expozițiile într-un mod contemporan, interactiv și inovațional, folosind de multe ori elemente ludice. Un exemplu elocvent în acest sens este expoziția „Dincolo de carte”, organizată în cadrul celei de-a 5-a ediție a Nocturnei bibliotecilor (2020). Pentru a capta atenția publicului, colaboratorii secției *Carte veche și rară* și-au „pus la lucru” creativitatea și ingeniozitatea. Inspirându-se din activitatea marilor artiști contemporani, au creat 25 de compoziții moderne din cărți, file, coperte și alte obiecte, în tehnica book-folding, care-și are originile în arta japoneză origami. Scopul acestei expoziții a fost de a pune în lumină rolul cărții ca sursă de inspirație și operă de artă.

Pentru a spori interesul față de patrimoniul documentar național și față de lectură, în anul 2020 au fost concepute activități educative, cumulate în cadrul a două servicii moderne precum: *Biblioturism* și *Școala Altfel*, prin intermediul cărora este asigurat nu doar accesul la varietatea patrimoniului cultural pentru toate categoriile de utilizatori, indiferent de starea socială, sau identitatea etnică, dar are loc asimilarea noilor informații din domeniul culturii universale și redescoperirea experiențelor culturale în domeniul artei sau istoriei. Prin implementarea serviciului *Biblioturism* sunt realizate activități caracteristice turismului cultural precum: biblio-tururi, ghidaje in-

formativ-cognitive. Bibliotuururile vizează nemijlocit și spațiile de amplasament ale bibliotecii, în special blocul 2, care este monument de arhitectură de importanță națională din secolul al XIX-lea. Acest monument este cunoscut mediului științific și publicului larg ca cea de-a 3-a clădire a primului seminar teologic din țară, și prin faptul că aici au studiat mai multe personalități ale culturii printre care - Alexei Mateevici, autorul versurilor imnului țării noastre. Baza ghidajelor informativ-cognitive sunt proiectele expozițional-muzeale elaborate în cadrul anumitor evenimente culturale, pentru care există un interes din ce în ce mai mare. Acest interes are loc în legătură cu dezvoltarea turismului cultural.

Unul dintre ghidajele cu cea mai mare priză la utilizatori - *Invenții care au marcat istoria*, care pe lângă materialul istoric captivant, a oferit vizitatorilor posibilitatea de-a afla cum se confecționa hârtia, cum lucra un teasc tipografic pe timpuri. Limba de comunicare este atât româna, cât și rusa, engleza și franceza. Anual sunt realizate cca 3000 excursii pentru 8 000 vizitatori.

Din agenda programului educațional **Școala altfel**, fac parte activități interactive de învățare specifice turismului educațional, precum programele educative și ateliere de scriere interactivă, structurate într-o ofertă educațională, desfășurate gratis, la solicitare. Programele educative se adresează publicului larg, ele fiind adaptate fiecărui grup de vârstă. Formatul lor prevede abordarea unor teme relevante din programa școlară. Fiecare activitate este precedată de o amplă documentare a subiectului folosind surse de informare din bibliotecă. Până acum, s-au organizat următoarele proiecte educative: *O Lume Magică a Cărții* - proiect cultural-educativ pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 7 și 12 ani, care are ca scop implicarea și atragerea elevilor în diverse activități educative, utilizând jocul, cartea și lectura. *De la papyrus la tabletă: povestea scrisului și a cărții* este un proiect educativ axat pe istoria scrisului, alfabetului, cernelei și a hârtiei. *Misterele Culturii Antice* este prezentat sub formă de lecție deschisă pentru studenții instituțiilor de profil. Sub formă de prelegeri au fost concepute programele educative: *Invenția scrisului i-o pagină importantă în evoluția omenirii* și *Evoluția cărții în timp și spațiu*, concepute să reflecte evoluția formelor

și suporturilor de scriere, activitatea tipografică în Europa și Țările Românești, arta poligrafică de pe mapamond. Un program deosebit este *Ora de istorie la bibliotecă*, realizat în colaborare cu profesorii de istorie din instituțiile de învățământ general din țară. Ca urmare a desfășurării proiectelor educaționale, a parvenit ideea de a organiza ateliere interactive, care ar permite vizitatorilor să simtă contextul epocii istorice în cadrul proiectelor. Scopul atelierelor fiind oferirea posibilității participanților de a interacționa direct cu obiectele specifice scrisului, precum: stilusul, pana, călimara etc. și cu exemplare inedite din colecțiile de patrimoniu. Aceste forme de activitate în cadrul *Muzeului Cărții* sunt foarte solicitate, se organizează gratuit, la cerere, prin înscriere cu minim o săptămână înainte. Tematica atelierelor de scriere interactivă este organizată să pună în valoare scrierea egipteană, cea șumeriană, feniciană, scrierea romană dar și scrierea chirilică română. Desigur că participanților li se vorbește despre contextul istoric în care au apărut și s-a dezvoltat scrierea. Ei nu doar cunosc vechile scrieri, ci au ocazia unică să confecționeze tăblițele de lut, folosind lutul veritabil sau poliberic, să pregătească un stilus din trestie sau o tăbliță cerată.

Oferta educațională a trezit interes și anumitor agenții de turism și de ghidaj din țară precum VanesaTur, AsaltTur, Cunoaște-ți Țara. Impactul acestei colaborări este promovarea patrimoniului nu doar în rândul localnicilor, ci și în rândul turiștilor străini din Olanda, Germania, Italia, Portugalia, Japonia, Rusia, România, Bulgaria, Spania, Grecia, Cuba, iar cel mai recent fiind din statul american Colorado (SUA).

Un factor foarte important, ce nu poate fi trecut cu vederea, și care asigură activitatea muzeală, este factorul uman, deoarece valoarea obiectului este pusă în evidență datorită cunoștințelor complexe în domeniul artei, istoriei, geografiei, literaturii ale personalului, iar interesul în rândul utilizatorilor depinde în mare măsură și de abilitățile de promovare de care colaboratorii dau dovadă.

Merită de menționat interesul pe care l-a provocat *Muzeul Cărții* altor instituții de cultură din țară, care s-au arătat predispuse spre organizarea activităților conexe de promovare și valorificare a patrimoniului. Astfel,

Agenția Națională a Arhivelor a binevoit să organizăm un șir de expoziții dedicate culturii medievale scrise și, grație acesteia, pentru prima dată la Biblioteca Națională au fost expuse acte medievale din timpul lui Ștefan cel Mare. A răspuns pozitiv și Facultatea de Design de la UTM, la propunerea de a expune lucrările studenților de la această universitate, în cadrul unei activități dedicată *Zilei Internaționale a Scrisului de Mână* (2021). Institutul de Istorie al Academiei de Științe a venit cu ideea de a realiza o reuniune științifică dedicată tipăririi primei Biblii în limba română, acum 330 ani (Biblia din 1688). Pe parcurs ne-am bucurat și de colaborarea cu biblioteca-institut a Academiei de Științe „Andrei Lupan” prin intermediul căreia am adus în vizorul publicului primele scrieri juridice tipărite pe pământ românesc: *Pravila de la Govora*, tipărită în 1640. În vara anului 2022, pentru prima dată, *Muzeul Cărții* a contribuit la realizarea programului estival al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” – „Provocarea verii”.

Prin aceste activități, echipa muzeului a reușit să transforme Biblioteca Națională într-un mediu multifuncțional cu spații performative.

Iată că, pornind de la o inițiativă culturală, *Muzeul Cărții* din cadrul Bibliotecii Naționale contribuie la sporirea imaginii acesteia ca spațiu cultural și la revigorarea și punerea în valoare a memoriei colective a țării.

Cei 4 ani de experiență au demonstrat că *Muzeul Cărții* este o necesitate socială, deoarece participă la consolidarea comunităților locale, prin implicarea nemijlocită a locuitorilor în activități de revitalizare a elementelor de patrimoniu și în același timp, a devenit o platformă publică deschisă pentru autoeducație, și asta datorită concentrării eforturilor de comunicare cu vizitatorii și utilizării active a colecțiilor în programe educaționale. *Muzeul Cărții* deschide o nouă perspectivă bibliotecilor de a deveni parte a turismului cultural și educațional prin transformarea lor în spațiu de învățare permanentă și un mediu pentru inspirație [5].

În concluzie putem afirma că, *Muzeul Cărții* contribuie nu doar la procesul de conservare a patrimoniului cultural, dar și la dezvoltarea așa-numitei societăți a cunoașterii [1].

Referințe bibliografice:

1. CHIRIAC, Lilia. Turismul cultural ca formă de valorificare a Patrimoniului cultural. In: Competitiveness and sustainable development in the context of european integration. Materiale ale Conferinței economice internaționale. 4-5 noiembrie, 2021. Chișinău, 2021, pp. 212 – 215.
2. COMENDANT, Vasile. Valorificarea turismului de către autoritățile publice pentru promovarea patrimoniului cultural național. In: Teoria și practica administrării publice. Materiale ale Conferinței științifico-practice cu participare internațională. 17 mai 2019. Chișinău, 2019, pp. 164 – 169.
3. COSOVAN, Veronica. Colecțiile de patrimoniu: conținut, acces, valorificare. In: Biblioteca Națională a Republicii Moldova – meridianul zero al sistemului național de biblioteci (1991-2016). Chișinău, 2016, pp. 22-30.
4. COSOVAN, Veronica. Muzeul Cărții – inovații în promovarea patrimoniului documentar. In: Magazin bibliologic. 2018, Nr 3-4, pp. 10-14.
5. COSOVAN, Veronica. Turismul cultural și educațional – o nouă perspectivă în activitatea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova. In: Magazin bibliologic. 2022. Nr. 3. pp. 44 - 47.
6. LEGE Nr. 280 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil. In: Monitorul Oficial. 2011, 27 apr. Nr. 82-84.

Capitolul IV
Practici de promovare
a lecturii pe
meridianele lumii

DOI: 10.5281/zenodo.10023026

Ukrainian libraries during the war: adjustment to new realities and setting priorities

Iryna BIRIUKOVA

Rezumat:

Acest articol este o încercare de a vedea activitatea bibliotecilor ucrainene la începutul unui război la scară largă și de a analiza tendințele actuale ale activităților bibliotecilor de diferite tipuri și adaptarea lor la nevoile vremii. Precum și pentru a determina misiunea bibliotecilor în această perioadă și semnificația lor pentru societatea ucraineană.

Cuvinte-cheie:

Biblioteci din Ucraina, agresiunea rusă, războiul la scară largă, Biblioteca Națională Științifică din Odesa, patrimoniu cultural.

Abstract:

This article is an attempt to review the work of Ukrainian libraries at the beginning of a full-scale war, to analyze the current trends of libraries' activity of various types and their adaptation to the needs of the time. It urges to determine the mission of libraries in this period and their significance for Ukrainian society.

Keywords:

Ukrainian libraries, Russian aggression, full-scale war, Odessa National Scientific Library, cultural heritage.

In the first days of the war, open posts on social networks and private messengers from our colleagues from Moldova and of the whole world rose

like a powerful wave. Questions „How are you now?” and words of support from our colleagues around the world have become a marker of awareness and understanding of the scale of the problem faced not only by our professional environment. They offered help, action, moral support. And most importantly, they gave a sense of common understanding of common challenges.

The whole world rediscovered Ukraine - strong, free, unconquered.

We are trying to smile through pain, anxiety and sadness – and working hard for returning peace to our homeland - in Odesa and all over Ukraine, and to stabilize the balance of light and darkness in the world.

Odesa, the current marine port capital of Ukraine, today is full of threats. This doesn't allow us to become a safe haven for Ukrainians deprived of their homes as a result of hostilities in eastern and northern Ukraine, nor does it allow us to work under peaceful skies and rebuild the country's economy.

From a professional point of view, this does not allow us to do our job well and fully - most of the libraries in Odesa have only partially restored the service to visitors in library premises. Only for a few hours a day just to return and deliver books to readers or to hold a small meeting in quiet moments between shelling and air raids - this is extremely important for us today. All other activities we have to move to online - meetings of talk clubs, providing information, preparing bibliographic publications, research and more. Not all our users are online. For various reasons, they are not able to receive information services, and we are unable to satisfy their requests fully. We are concerned about this imbalance. We believe that libraries are outposts of media literacy and protection of citizens' rights to access information and knowledge, and a meeting place for inspiration, as well as a place of community strength.

The war raises the question of the systematic protection of tangible and intangible cultural heritage, the question of our collective ability to prevent the destruction of cultural heritage. Public authorities, communities and specialists make every effort to protect the people and cultural heritage of Ukraine. Auditing the security of collections, securing digital assets, providing access

to them remotely is an urgent task and responsibility of every librarian.

Odesa National Scientific Library - the oldest public library in Ukraine, founded in 1829, has a powerful collection of more than five million domestic and foreign documents in more than a hundred languages, including book artefacts and manuscripts. All of them are an integral part of the documentary memory of our state, an invaluable part of the world's cultural heritage. In addition, a significant historical and architectural value is the library building, which is an architectural monument of national importance. These circumstances require special attention to protect the heritage of Ukrainian culture, science and education.

Each historical period of the state's development has a corresponding effect on the priorities of libraries as important social and communication institutions.

The war affected all spheres of public life, every citizen and resident of Ukraine without exception. Today, librarians and libraries accept the challenges created by war and seek solutions to overcome existing problems and threats.

Under the current situation, an important task of libraries is the collection of information on the damage and destruction of objects of the cultural heritage of Ukraine, regionally and locally.

Libraries in different regions of Ukraine collect, systematize and store documentary materials about the war, which is of particular importance for scientists studying this period, as well as for source studies and the formation of the National Digital Library of Ukraine.

A vivid example of this direction is the activity of the National Historical Library of Ukraine. A considerable amount of materials „War in Media Coverage” has already been collected, in which, according to the chronology of events, the testimonies of contemporaries about the experiences in different regions of Ukraine are presented. This library launched the project „Cities and villages of Ukraine. Wartime casualties „, which aims to display information about destroyed or damaged objects of cultural heritage in different regions of Ukraine.

Yaroslav Mudry National Library of Ukraine was one of the first to start a new section on the website, “Cultural front”, which offers a daily selection of internet information about cultural events in Ukraine during the war, and how the cultural industry maintains its front and how the world helps Ukraine through cultural means. Libraries also continue to carry out scientific research in Ukraine, contribute to formal and informal education, self-education and self-development.

National and regional universal scientific libraries **support scientists, students, and graduate students**. They have published useful information on their websites to help researchers on opportunities for financial and grant support to Ukrainian scientists. Libraries also inform them about the possibility of remote access to databases of scientific information, as well as open free access to new information resources, to help them continue their research and fruitfully cooperate with the world scientific community.

Due to the constant shelling Kharkiv Korolenko State Scientific Library is unable to work properly. However, despite the difficult conditions, in May 2022, the library, together with the Sloboda National Nature Park and Kharkiv Karazin National University, with the support of Kharkiv regional branch of Ukrainian Library Association, initiated an online conference „Biological diversity of Ukraine: issues of conservation during the war.”

An important task of libraries during the war is to **promote the digital literacy** of the population, eliminate digital inequality, and focus on the effective use of information resources and communication technologies. Online trainings in information and cyber security take place in two regional libraries - Vinnytsia and Zaporizhzhya; a Centralized library system for adults of Lviv, Ternopil regional library for Youth, Centralized library system of Khmelnytskyi city community. In turbulent wartime, it is extremely important for the scientific and cultural community to maintain professional and creative ties, to have an opportunity to meet, exchange ideas, thoughts and experiences. Libraries are the space of meetings, the territory of co-creation and understanding.

In May 2022, Odesa National Scientific Library held an open meeting of

the Odesa regional organization of the National Union of Writers of Ukraine with the participation of leading writers and journalists of Odesa. They had the opportunity to meet, present their new works, shared their own impressions and thoughts about contemporary literary processes, since the problems of Ukrainian literature nowadays occupy a special place. It is important to remember that fiction during the war has historical and cultural significance, bears the signs of the times and reflects a new reality.

Through traditional forms of work - book exhibitions, lectures, discussions with historians, political scientists, public figures, public figures, creative meetings, book presentations, master classes, competitions, etc., **libraries continue to carry out their honorable mission to be cultural centers for individuals and society.**

Activities for the promotion of books and reading have become especially relevant. A good example is the holding of the annual contest of readers' reviews „**Book Lover**”, which is initiated by Odesa National Scientific Library in partnership with the NGO „Rotary Club „Odesa-Richelieu””. In 2022, Odesa Regional Organization of the National Union of Writers of Ukraine and Odesa Regional Library for Youth joined the project. The contest keeps going for more than 10 years, but this year's contest is special, because it attracted readers, regardless of the geography of their residence.

In order to encourage reading culture, the network of children's libraries provide a variety of activities and initiatives for children. One of the most powerful and special projects, which should stimulate children's audience a desire to read for pleasure, was initiated by the **National Library of Ukraine for Children**. At the end of March 2022, the All-Ukrainian Children's Reading Week was held in all children's libraries of the country under the slogan „A nation that reads is invincible!” Every day during the week, from March 23 to April 1, children's libraries from all corners of our country (even from the hottest spots - Chernihiv, Mykolaiv, Kharkiv, Sumy) received a large number of reviews and book recommendations from readers.

Projects aimed at legal education of the younger generation are also of great importance. In particular, the National Library of Ukraine for Chil-

dren together with the NGO „Association for the Development of Judicial Self-Government of Ukraine” initiated a competition for the **All-Ukrainian Vsevolod NESTAİKO Literary Award - 2022**. The „Constitution for All: Both Big and Small” competition aims to popularize the country’s most important document - the Constitution of Ukraine.

All libraries of Ukraine, without exception, **stood up for the protection of the information space of our country: one of the main professional priorities of book collections was the organization of access to reliable sources of information.**

In the current conditions, libraries effectively develop informational and advisory activities on legal, social, psychological and health issues, creating thematic collections of information resources and involving professionals. For example, the Information and Contact Center for forced migrants, temporarily displaced persons and low-income categories of the population has started work in Odesa National Scientific Library. There are meetings with legal consultants of the Third Odesa Local Center on the provision of free secondary legal assistance on issues of social protection of the population under martial law, knowledge and interpretation of new laws, regulation of legal relations, etc. The everyday routine work of the information and contact center in the library premises is extremely important, since it is possible not only to get the necessary legal advice from an authority professional, but also to refer to thematic literature and Internet sources.

Libraries pay special attention to **refugees, migrants, internally displaced persons**, and those seeking asylum. Libraries offer **various services**, the opportunity to use free Internet connection, make a copy of the necessary documents, get a comfortable and convenient place to work, attend English language classes, etc. Thus, libraries provide support in solving vital issues to people who were forced to leave their homes because of the war, prevent social exclusion and promote social adaptation, help in finding a job, retraining. Most libraries have focused their activities on the psychological support of people, and for most of them, libraries have become „pharmacies for the soul”, a place of positive emotions and mood, where you can concentrate and

self-organize, learn to reduce anxiety to a level at which it can be tolerated and carry out daily activities task.

Thus, libraries remain not only cultural and information centers, but also become a territory of safety and comfort, where everyone who needs it will receive psychological support and help in solving life's difficulties.

Volunteer psychologists work with children, teenagers and adults in free classes and provide psychological counseling.

Implementation of bibliotherapy methods by libraries is within the scope of competence as a socio-cultural practice, not a treatment method. Librarians invite qualified professionals to provide psychological help.

A new service emerged in libraries - **training on providing pre-medical assistance**. These skills, so necessary in everyday life, have acquired a special importance in wartime.

Libraries also promote the **volunteer movement and philanthropy**, form humanitarian aid for internally displaced persons who temporarily live in the community. Libraries of territorial communities mainly joined this work. We have information about the work of rural librarians of Vinnytsia, Poltava, Dnipro, Khmelnytskyi, and Lviv regions, who perform the primary tasks: collect, pack and send humanitarian aid, inform and advise villagers on various urgent issues, prepare food, weave camouflage nets, sew camouflage clothing for defenders, collect and form medical kits, that is, do everything that the situation requires.

The role of libraries during the war is growing not only because they change the directions of activity, but also because they become community centers, a site of support and growth of social and human capital. Overcoming serious challenges and threats, libraries, even in wartime, remain centers of intellectual freedom and civic activity, guides of national idea and European values, spaces of enlightenment and tolerance, culture, science and education. The importance of libraries became evident within the last eight years of the war, they are vital institutions that people need. In the new realities, Ukrainian librarians have shown a high level of knowledge, an extremely high ability of communication, a quick response to events as well as professional mobility and flexibility.

DOI: 10.5281/zenodo.10023034

Rolul poveștilor în actul educațional

Ioana MATICA

Rezumat:

În copilărie, principalele valori și modele de viață sunt întruchipate de personajul preferat din povești, cu care copilul se identifică adesea, care corespunde cu modelul educațional existent, preluat de la adulții care îl îndrumă, fie ei părinți sau educatori, care i-au lecturat sau povestit poveștile copilăriei.

Poveștile îmbogățesc deprinderile de a comunica, îmbogățesc vocabularul, cultivă sentimente frumoase, stimulează imaginația și creativitatea, educă spiritul de sacrificiu, altruism, solidaritate, dreptate. Pun baza concepției despre lume și viață. Prin intermediul povestirii, copilul se eliberează de egocentrism întrucât se identifică în plan imaginar cu personajele în care găsește ceva din el însuși, și ceva din personaje în el.

Literatura pentru copii constituie o sursă inepuizabilă de exemple frumoase de comportamente oglindite în mici antiteze între personaje, ne oferă consecințele neascultării sau ascultării, vredniciei sau lenei, cinstei sau necinstei, adevărului sau minciunii, ne prezintă trăsături pozitive ale unor eroi: vitejia, curajul, înțelepciunea, stăpânirea de sine, devotamentul, prietenia sinceră, dar și trăsături nedemne, condamnabile ale unor personaje: viclenia, zgârcenia, lăcomia, șiretenia, îngâmfarea.

Copilul are nevoie să dobândească virtuțile cardinale existenței umane: adevărul, bunătatea, mărinimia, înțelepciunea, cumpătarea, curajul, dreptatea.

De aceea, familia și, mai ales, școala ar trebui să-i asigure, pe lângă o educație intelectuală, fizică și estetică corespunzătoare vârstei, și o orientare morală în sistemul relațiilor sale cu lumea înconjurătoare, care să ducă la închegarea unor calități morale și la acumularea celor mai elementare deprinderi de comportament.

Cuvinte-cheie:

lectură, copilărie, poveste.

Abstract:

Stories told by adults to children significantly enrich their communication skills and vocabulary, stimulate imagination and creativity, and grow beautiful feelings - spirit of sacrifice, altruism, solidarity, justice. These stories form the basis of worldview, person's concept of the world and life. Thanks to a story, children fly from egocentrism, in imagination identify themselves with the characters in which they find something in common.

Children's literature is an inexhaustible source of examples of behavior mirrored in small antitheses between characters, presenting positive features of some heroes: bravery, courage, wisdom, self-control, devotion, sincere friendship, next to the negative character traits: cunning, miserliness, greed, artfulness, arrogance.

Children need to achieve main values of human existence: truth, kindness, generosity, wisdom, temperance, courage, justice. Family and school should provide this knowledge to them, with the help of age-appropriate intellectual, physical and aesthetic education, moral orientation in system of relations with the world around us.

Keywords:

reading, childhood, story.

„Citește! Citind mereu, creierul tău va deveni un laborator de idei și imagini, din care vei întocmi înțelesul și filosofia vieții”, spunea Mihai Eminescu despre citit. Cu siguranță obiceiul lecturii este unul deosebit de sănătos pentru dezvoltarea armonioasă a tinerilor vlăstari, pe care noi îi pregătim pentru ziua de mâine.

În copilărie, principalele valori și modele de viață sunt întruchipate de personajul preferat din povești, cu care copilul se identifică adesea, care corespunde cu modelul educațional existent, preluat de la adulții care îl îndrumă, fie ei părinți sau educatori, care i-au lecturat sau povestit poveștile co-

pilăriei. Literatura pentru copii constituie o sursă inepuizabilă de exemple frumoase de comportamente oglindite în mici antiteze între personaje, ne oferă consecințele neascultării sau ascultării, vredniciei sau lenei, cinstei sau necinstei, adevărului sau minciunii, ne prezintă trăsături pozitive ale unor eroi: vitejia, curajul, înțelepciunea, stăpânirea de sine, devotamentul, prietenia sinceră, dar și trăsături nedemne, condamnabile ale unor personaje: viclenia, zgârcenia, lăcomia, șiretenia, îngâmfarea.

În anii copilăriei, personajele din basme oferă modele de urmat în viața adultă, ca tipar comportamental sau emoțional, de aceea poveștile joacă un rol foarte important în educația copiilor.

Prin intermediul poveștilor, care semnalează, la nivel metaforic, lupta dintre bine și rău, și situațiile conflictuale întâlnite în structura narativă, copilul învață strategii de viață, descoperă consecințele unor fapte și atitudini și își însușește comportamente sociale pozitive, precum și modul în care, în anumite situații concrete din viață, poți găsi cea mai bună rezolvare a lor. Copilul are nevoie să dobândească virtuțile cardinale existenței umane: adevărul, bunătatea, mărinimia, înțelepciunea, cumpătarea, curajul, dreptatea.

A spune povești este una dintre cele mai vechi forme de comunicare și reprezintă un important rol în educație și mai ales în relația de învățare cu copiii. Povestea este o deosebită modalitate de cunoaștere a lumii, este un mijloc de comunicare și o bună metodă de instruire. Ea conține adevărurile fundamentale ale vieții. Poveștile depășesc hotarele spațiului și timpului, fiind prima hrană spirituală a copilului care îl învață să judece; o poveste bine spusă poate amuza, demonstra și dezarma.

Poveștile îmbunătățesc deprinderile de a comunica, îmbogățesc vocabularul, cultivă sentimente frumoase, stimulează imaginația și creativitatea, educă spiritul de sacrificiu, altruism, solidaritate, dreptate. Pun baza concepției despre lume și viață. Prin intermediul povestirii, copilul se eliberează de egocentrism întrucât se identifică în plan imaginar cu personajele în care găsește ceva din el însuși, și ceva din personaje în el. Marele avantaj al poveștilor este reducerea timpului petrecut în fața televizorului, tabletei sau smartphone-ului. Pe lângă aprofundarea legăturii dintre părinte și copil, povestirea ajută

la o mai bună comunicare, dezvoltare a memoriei și imaginației.

Creșterea empatiei – poveștile au darul de a-i face pe copii să se identifice cu personajele și sentimentele lor, moment oportun pentru părinte de a vorbi despre tipuri de emoții și despre importanța manifestării grijii față de ceilalți, prin gesturi și limbaj.

Îmbunătățirea ascultării și interacțiunii – ca o poveste să mențină atenția unui copil este nevoie ca, pe lângă conținutul atractiv, să conțină elemente de oralitate, să emane emoție și să cuprindă elemente amuzante și surprinzătoare. Toate acestea fac copilul să intervină cu întrebări, observații și remarci.

Conștientizarea rădăcinilor și însuflarea valorilor – povestirea întâmplărilor din trecut și descrierea unei scurte istorii a fiecărui membru din familie ajută copiii să creioneze trecutul rudelor și să conștientizeze poziționarea lor în arborele genealogic. Odată cu aceste povești, copiii învață care sunt valorile și obiceiurile familiei.

Succesul în viață este determinat mai puțin de pregătirea noastră academică și, în mai mare măsură, de abilitatea noastră de a interacționa cu ceilalți. Prin lumea magică a poveștilor (storytelling), dezvoltăm: abilitățile emoționale, competențele lingvistice, abilitățile de comunicare.

Tehnici în povestire:

- Dacă timpul îți permite, răsfoiește cartea înainte, pentru a te asigura că știi ideea de bază a povestirii.
- Fă din moment un ritual, pe care îl poți anunța cu ceva timp înainte. Copiilor le place să știe ceea ce urmează să se întâmple, iar entuziasmul lor va crește.
- Creează un loc special și confortabil pentru acest ritual, pe care copilul să îl identifice drept „locul cu povești”. Decorează-l cu perne moi și alte elemente care îi plac.
- Analizați împreună coperta. Întrebări precum: *Ce putem vedea? Despre ce ar putea fi cartea? Ce crezi că se întâmplă în poveste?* pot varia în funcție de vârsta copilului.
- Vorbește cât mai clar, poate chiar mai lent decât ai face-o de obicei.

- Vocea este foarte importantă atunci când spui o poveste. Adaptarea volumului vocii, în funcție de intensitatea faptelor povestite, felul cum se pun pauzele, vorbitul în șoaptă, toate aceste detalii sunt factori ce captează atenția copiilor și îi fac să rămână concentrați, la fel ca atunci când li se citește o poveste.
- Poți întrerupe povestea pentru a adăuga comentarii din viața personală, sau pune-i întrebări precum „*De ce crezi că l-a supărat atât de tare gestul prietenului său?*”

După ce povestea se termină, mai zăboviți puțin asupra subiectului. Poate au fost sfaturi bune pe care le-ar putea aplica și el, ca copil, poate sunt lucruri de lămurit. Încurajează-l să interacționeze cu tine.

Arta povestirii ne poate scoate din cotidianul de multe ori anost și cenușiu și să ne ducă în lumi de poveste, pline de vibrație și culoare pentru ca apoi să ne permită să vedem lumea din jurul nostru cu alți ochi, cu alte perspective.

Referințe bibliografice:

1. CARTEA. BIBLIOTECA. CITITORUL. Biblioteca Națională pentru Copii „Ion Creangă” [online]. Disponibil pe: https://www.bncreanga.md/pdf/cbc_fasc24.pdf.
2. DEZVOLTAREA COMPETENȚEI DE LECTURĂ ÎN BIBLIOTECA ȘCOLARĂ [online]. Disponibil pe: <http://www.ccd-suceava.ro/pdf/biblioteca/competenta%20de%20lectura.pdf/>
3. POPTĂMAȘ, Dimitrie. Reflecții despre carte, bibliotecă și lectură. Târgu-Mureș: Editura Nico, 2009.

DOI: 10.5281/zenodo.10023039

Biblioteca – o punte între inimi

Mariana PETCU

Rezumat:

Biblioteca școlară trebuie să se adapteze după o perioadă în care cu toții am fost surprinși de pandemie. Perioada online a fost o descoperire de noi abilități. Parteneriatele școlare creează punți între inimi, cultură, civilizație și formează idealuri. Noile cărți pe care le preferă copiii sunt cele care au cuvinte puține, iar imaginile dau frâu imaginației. Biblioteca este liantul între vremuri apuse și vremuri ce stau să vină.

Cuvinte-cheie:

parteneriat, lectură, literație, cuvânt.

Abstract:

The school library should adjust after the pandemic. The online period was a discovery of new skills. School partnerships build bridges between hearts, culture, civilization, they also form ideals. The new books that children prefer are those that have few words, but pictures give free rein to their imagination. The library is a binder between past times and those to come.

Keywords:

partnership, reading, literacy, word.

Ultimii doi ani au fost ca un portal ce ne-a trimis într-o altă dimensiune a comportamentului, a înțelegerii libertății, dar și a nostalgiei vremurilor trecute.

Câți dintre noi n-am recunoscut că nu am știut să prețuim : clipa, zilele cu soare, forfota din magazine, petrecerile cu prietenii, întâlnirile de pe terenul de sport, plimbările sub clar de lună, o recenzie a unei cărți cu colegii?

Lecțiile online, munca de la domiciliu, restricțiile cu privire la anumite întâlniri au fost factori care au determinat o diminuare a socializării. Nu mai știm și nu mai avem răbdare să explicăm, să ascultăm, să ne integrăm într-un grup, să acceptăm părerea celorlalți.

Biblioteca, în special biblioteca școlară, trebuie să devină un spațiu deschis pentru informare (învățarea unor tehnici de selectare a informațiilor din mass-media) și un miniunivers (intern și extern; intern – deoarece prin intermediul personajelor elevul își poate descoperi și dezvolta anumite abilități, se reinventează pe sine creându-și un mediu propice idealurilor sale; extern – pentru că spațiul bibliotecii nu mai este impersonal, este adaptat activităților diverse care pot construi o punte între personalități (reale, fictive) diferite). Iar pentru bibliotecari se impune necesitatea de a ține pasul cu provocările lumii moderne (uneori trebuie să anticipeze), astfel, realizându-se o permanentă legătură între cultură, cunoaștere și dezvoltare.

Perioada online a scos la iveală noi metode și tehnici de lucru cu cartea. Diferite programe precum Book Creator, Story Jumper, Livresq, Animator, Kahoot, I am a puzzle, Animator, Quizlet, Genially, Crosswords Labs ne-au sprijinit să organizăm activități de comemorare (autori, evenimente istorice), de sărbătorire a anumitor zile (ZICI – Ziua Internațională a Cititului Împreună, Ziua poetului, Ziua bibliotecarului). Astfel, am adăugat încă o funcție celor majore ale bibliotecii (pedagogică, culturală, de comunicare), funcția socializării online. Dacă tradițional era ca apropierea elevilor să se facă pe tărâmul cărților, în sanctuarul bibliotecii, acum îi invităm pe elevi să participe la un joc al literației care poate să înceapă printr-o prezentare PPT sau o lectură înregistrată, iar ei trebuie să descopere cine este mama, cine este personajul, câte mame/ajutoare are personajul, care ar putea fi sfârșitul poveștii, dacă s-ar putea schimba ceva (metoda predicțiilor). Vârtejul acesta de întrebări, de texte lacunare sau teste amestecate, care, așezate într-o ordine cronologică, alcătuiesc un întreg, suscită interesul și, astfel, îi face să dorească

să descopere dacă răspunsurile coincid cu cele ale autorului. Vor solicita cartea fie în format fizic, fie în format electronic, și după lectură pot realiza benzi desenate sau doar un tablou cu acțiunea preferată. Pot să realizeze aceste lucruri în diferite contexte (în clasă, în laboratorul de informatică, la un club de lectură) și, astfel, să atragă noi elevi.

Cărțile preferate de copii sunt acum acelea cu multe ilustrații și scris mare și succint, fără prea multe descrieri. În cadrul unui concurs online propus de editura Libris, cu sediul în Brașov, am fost selectați și sponsorizați cu cărți în valoare de 1500 roni. Când am aflat că ne aflăm printre echipele câștigătoare am realizat un sondaj cu lecturile preferate și am comandat (enumăr doar câteva titluri): *Jurnalul unui puști*, *Jurnalul unui tocilar*, *Povești (Andersen)*, *Prostioara lui Mog*, *Prima mea lectură*, *Cum să faci să nu citești*, *Jurnalul Annei Frank*, *Băiatul cu pijamale în dungi*, *Băiatul care nu voia să se joace*, *Colega mea de bancă*, *Cea mai timidă fată din clasă*. Nu întâmplător au ales aceste volume, se înscriu în tiparul cărților care pot fi citite de cei mai mulți elevi (indiferent de clasă, nivel – primar, gimnazial). Sunt cărți care pot fi răsfoite/citite și în cadrul activităților de literație din bibliotecă, în completarea activităților desfășurate în clasă. În pauze copiii se pot ajuta și încuraja să învețe, să descifreze tainele literelor, să așeze literele în cuvinte, cuvintele în enunțuri simple, apoi dezvoltate în texte simple. Ilustrațiile îi pot ajuta să facă legătura dintre auzul fonematic și reprezentarea cuvântului. Aceste imagini pot dezvolta fantezia elevilor, realizând un lanț de asocieri reale sau fictive ducând la integrarea cu succes în viața școlară și reducerea decalajului dintre instruire și cerințele programelor școlare. (1)

Sunt recunoscătoare echipei de la editura Libris, deoarece m-a sprijinit să aduc bucurie, curiozitate elevilor și să fiu mândră că mă încadrez în tiparul unui bibliotecar așa cum specifică Bernard Calenge: „*gestionarea, dezvoltarea și reînnoirea unei colecții formează esența însăși a meseriei de bibliotecar*” (2). A fost o experiență plăcută (prima de sponsorizare din partea unei edituri) pe care aș repeta-o.

O altă o experiență care a deschis orizontul lecturii a fost proiectul „Citim fără frontiere”. Pe pagina de Facebook era următoarea invitație: „Dacă sunteți

bibliotecar public sau școlar și lucrați într-o comunitate cu un număr tot mai mare de refugiați ucraineni, din România sau Republica Moldova, vă invităm să aflați mai multe despre proiectul „Citim Împreună Fără Frontiere” și să aplicați completând următorul formular” (3). Nu am știut ceea ce presupunea acest proiect, dar în anunț se mai zicea: „Lectura și reacția la literatură pot stârni emoții, pot da putere și pot transforma. Atunci când copiii se confruntă cu traume sau anxietate, cărțile ilustrate pot fi o unealtă puternică pentru a încuraja conversațiile despre experiențele și convingerile lor.” Ca bibliotecar școlar, trecem la un alt nivel, la atragerea către lectură, către cuvinte a unor copii care și-au lăsat speranțele, visele, copilăria, jucăria, undeva într-un loc desprins dintr-un coșmar. Poate că niciunul dintre noi n-a acceptat acest eveniment, dar ei au fost nevoiți să fugă, să renunțe la tot ceea ce făcea parte din universul lor. În acest context, noi încercăm prin activități ludice cu cartea să le creăm o altă lume la care să viseze, pe care să o creeze. N-am fost sigură dacă voi găsi cheia spre inima copiilor. Erau de vârste diferite, erau curioși, erau reticenți, erau triști. O gamă diversă de trăiri se adăuga neliniștii mele. Dar primul pas, prima lectură din cartea „Mamaaa!” de Mario Ramos a fost, dacă putem spune așa, spargerea gheții, a fost o lectură în care ne-am exprimat verbal, nonverbal dar mai mult mimico-gestual. Cartea are foarte puține cuvinte și chiar dacă aveam la dispoziție traducerea în limba ucrainiană, nu am folosit-o, totul a decurs ca un joc, eram un copil în grupa lor. Le arătam pozele și-i întrebam dacă animalul respectiv este mama maimuței și ei răspundeau în cor „net” („nu”). Am jucat *Mima* și au arătat animalul care se potrivea, am colorat, dar cel mai atractiv a fost jocul *Baba oarba*, în care, legați la ochi, am zis să ne căutăm mămicile. Deși activitatea ar fi trebuit să fie cam 20 de minute, noi am uitat de timp. Ne-am propus ca în vacanță să fie implicați și elevi din clasele primare pentru legarea unor prietenii fără frontiere.

Consider că pentru fiecare bibliotecar școlar proiectele în care sunt implicați reprezintă o autodepășire. Bibliotecarul este un alt personaj în fiecare activitate, face parte din diferitele frății ale cuvântului și în parteneriat cu cadrele didactice realizează o pânză fină în care să-i atragă pe elevi către cuvântul scris, către lectură.

Biblioteca școlară este tărâmul în care te afli în trei dimensiuni: trecut – timpul când a fost scrisă cartea, prezent – atunci când citim slovele, viitor – necesitatea lărgirii serviciilor oferite elevilor, cât și membrilor comunității.

Referințe bibliografice:

1. Cum susținem profesorii din sistemul de învățământ ca să ducă literația în sala de clasă? [online]. [citată 30.07.2022]. Disponibil:https://teachforromania.org/cum-sustinem-profesorii-din-sistemul-de-invatamant-ca-sa-duca-literatia-in-sala-de-clasa/?fbclid=IwAR3N9wzFIY8yIWRA6D21LmcYmHhPmaJPlt6N9w7kSaqTFUmAVYcigu_8Obs
2. POPESCU, Ana Luiza. Biblioteca școlară și bibliotecarul [online]. [citată 30.07.2022]. Disponibil: <https://iteach.ro/experiencedidactice/biblioteca-scolara-si-bibliotecarul>
3. Citim Împreună Fără Frontiere [online]. [citată 30.07.2022]. Disponibil: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdyIds067Nw0dtFoMkeGGzKus3j_vKJJoq7Cr51YoY-LXnYTg/closedform

DOI: 10.5281/zenodo.10023052

Receptarea și rolul lecturii în procesul de receptare

Daniela ANDREI

Rezumat:

Autoarea pătrunde în fenomenul lecturii prin intermediul noțiunilor. Analizează și descrie lectura din punctul de vedere al practicii didactice, la fel, clasifică și tipurile de cititori din perspectiva textelor pe care aceștia le citesc.

Cuvinte-cheie:

lectură, practica didactică, strategia lecturii.

Abstract:

The author studies the phenomenon of reading through the medium of ideas. She analyzes and describes reading from the point of view of teaching practice, classifies the types of readers regarding the texts they read.

Keywords:

reading, teaching practice, strategy of reading.

Lectura este o activitate fundamentală în procesul de învățare și educație. Verbul „a lectura” este explicat în DEX astfel - „a citi”, putând în acest mod să afirmăm că nu putem parcurge procesul instructiv-educativ fără să apelăm la acțiunea de mai sus. Avem libertatea de a lectura orice, dar „nu toate ne sunt de folos” - vorba Ecclesiastului, totuși în învățarea activă și conștientă trebuie să ținem cont de bibliografia dată de profesor.

Un prim sens al verbului este de „a parcurge un text (pronunțând cuvintele sau nu), pentru a lua cunoștință de cele scrise, pentru a comunica cuiva conținutul lui”. Dacă elevul nu este capabil să comunice acest conținut, de cele

mai multe ori se crede că el nu a luat contact direct cu textul în sine, ci că a auzit ceva despre el, dar informațiile deținute sunt prea sumare, iar în evaluarea ce i se face, poate primi un calificativ nesatisfăcător. Sunt și cazuri în care elevii au citit textul, dar nu se pot exterioriza, nu-și pot dezvălui trăirile în mod direct, pe cale orală, scrisul fiind modalitatea lor de a comunica eficient cu cei din jur. Ajungem, astfel, să afirmăm că de cele mai multe ori nu găsim calea pe care trebuie să o urmăm pentru a eficientiza procesul educativ. Eficientizarea acestuia ține în mare măsura de cunoașterea tipurilor de lectori/cititori posibili, respectiv avem: cititorii din plăcere, din pasiune, din dorința de a se delecta, apoi pe cei ce lecturează doar pentru a se informa, a găsi și a lua dintr-o carte o informație căutată și utilă, iar în cele din urmă - pe cei ce lecturează din obligație, fără a se opri asupra unui text cu intenția de a-i descoperi acestuia tainele undeva în spatele scriiturii, căci de cele mai multe ori creatorii apelează la o anume convenție pentru a se exterioriza și a-și exprima ideile și sentimentele într-un mod original.

Dacă „a lectură” este sinonim cu „a se instrui, a se cultiva”, înseamnă că această activitate școlară trebuie pusă în relație directă cu educația și auto-educația, căci pe tot parcursul vieții omul cunoaște informații despre lume și se cunoaște pe sine, iar cunoașterea de sine este cheia tuturor succeselor școlare și extrașcolare. Putem în acest context să discutăm despre o altă clasificare a lectorilor: pe de o parte se află cei inteligenți, care știu că literatura este transfigurare artistică a realității, este ficțiune și că nu tot ceea ce găsec în cărți are corespondent în lumea reală, iar pe de altă parte facem cunoștință cu naivii, care încă nu știu acest lucru și cred că tot ceea ce găsec în cărți, că toate universurile fictive sunt reale și de aceea confundă, de cele mai multe ori, literatura cu realitatea. Între cele două categorii de lectori se află indecizii, cei care nu sunt în stare să facă afirmații pertinente legate de tainele textului literar. Pentru a descoperi aceste lucruri trebuie să știm că literatura înseamnă toate cele șase genuri literare: cele fundamentale (liric, epic și dramatic), cel aforistic și cel oratoric (alcătuit din proverbe, zicători și aforisme) și cel didactic (în care descoperim tendința de a instrui sau de a moraliza), alcătuit din poem didactic, artă poetică și ghicitori. Ne oprim doar la genurile

fundamentale și considerăm că este binecunoscută modalitatea de a le citi, atât din ciclul primar, cât și din cel gimnazial. Ne axăm mult pe basm, specie a genului epic, în care găsim personaje purtătoare ale unor valori simbolice. Putem astfel descoperi la un prim nivel de lectură lupta dintre bine și rău, dintre protagonist și antagonist, luptă ce se sfârșește cu înfrângerea răului și biruința binelui; la un alt nivel putem sesiza dorința de a-l supune pe erou la câteva probe etc. Dar toate acestea le putem descoperi numai după ce cunoaștem câteva informații despre actul de a scrie și de a lectura.

În practica didactică, procesul receptării a fost îndelung studiat și merită o atenție deosebită din partea profesorilor și a elevilor. De modul în care dirijează receptarea profesorul de literatură, depinde evoluția spirituală a elevului.

Se știe că „structura operei literare își dezvăluie semnificația artistică numai în procesul receptării, în relație cu sensibilitatea, imaginația și cultura estetică a subiectului receptor. Gradul de rezonanță este în raport direct proporțional cu disponibilitatea afectiv-intelectivă a receptorului”¹

Astfel, în cazul elevilor, care sunt receptori cu o personalitate în devenire, e foarte important ca făgașul devenirii să fie cel bun. Elevii trebuie învățați să recepteze (și implicit, să citească) o operă literară într-un mod eficient și cu influențe benefice asupra educației lor morale și estetice.

În acest sens, Vistian Goia² arată că studiile de estetică și de psihologie pedagogică sugerează sub denumirea de **emoție estetică**, câteva indicii privind procesul de percepere a operei literare în funcție de vârsta și experiența subiectului care vine în contact cu opera literară. Ca orice proces, receptarea se dezvoltă în timp și cuprinde trei etape: **admirație intensă** pentru opera citită, **meditare admirativă** sau **liniștită delectare** și **etapa sintetic-estetică**.

Corespunzător celor trei etape ale receptării, tot Vistian Goia³, care îl citează pe Robert Scholes, observă că există trei forme de lectură:

- a) lectura inocentă – mod de „a produce text din interiorul lui”
- b) lectura interpretativă – mod de „a produce text despre text”
- c) lectura critică – mod de „a produce text împotriva textului”.

Procesul de receptare este facilitat, dacă profesorul se bazează pe experiența de viață a elevilor. Ei sunt încântați întotdeauna când observă în operele

literare fapte pe care le-au trăit (mai ales elevii de vârstă mică, în cazul unor scrieri ca: *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă, *Domnu' Trandafir* de Mihail Sadoveanu etc.).

Scrierile cu o problematică aparte, spre exemplu: *Pădurea spânzuraților* de L. Rebreanu, *Patul lui Procust* de Camil Petrescu etc., pot fi receptate ușor de către elevi, de inteligența și imaginația lor.

După cum am arătat în subcapitolul anterior, de importanță capitală pentru receptarea textului literar este conștientizarea (de către elevi) faptului că ficțiunea are un statut special. După trecerea acestui „prag”, dificultățile care țin de înțelegere, mai ales, a limbajului, vor putea fi depășite treptat. De aceea, este foarte important ca elevii să intre în contact direct cu texte potrivite pentru vârsta lor. De mare folos este lărgirea orizontului de cunoaștere prin recomandarea de către profesor, spre lectură, a unor texte asemănătoare ca problematică și stil.

Strategia pe care, personal, o practicăm este ca, la începutul anului școlar, să dăm o listă cu texte de parcurs pentru studiul la clasă. Pe lângă textele din manual (obligatorii), dăm și alte titluri și, de regulă, facem trimitere la ele atunci când comentăm textul obligatoriu. Astfel elevii pot folosi cunoștințele însușite în lecturile lor particulare și sunt mult mai spontani și mai receptivi.

Uneori, elevii nu citesc operele literare care urmează a fi comentate și demersul profesorului în lecția de receptare este mult îngreunat. Considerăm, de aceea, că lectura în clasă a unor fragmente semnificative, în special în cazul operelor epice de mari întinderi, declanșează interesul elevilor pentru lectura integrală. De mare efect este întreruperea lecturii într-un moment de maxim interes, e un truc care, de regulă, nu dă greș.

Orice strategii ar folosi profesorul, principala țintă este convingerea elevului în importanța lecturii integrale a textului. După realizarea acestui obiectiv, sarcina dascălului va fi cu mult ușurată.

Ne-am referit la operele epice, pentru că ele pun probleme de natura celor discutate. În cazul operelor lirice lectura trebuie asigurată în clasă.

Constantin Parfene⁴ arată că lectura expresivă a poeziilor în clasă are un rol decisiv. Având în vedere importanța ei, lectura trebuie bine pregătită (de

profesor sau de un elev talentat), adică textul studiat trebuie **înțeles și simțit**. „A ști cum să citești cumsecade o operă lirică – spunea Gogol – nu este așa ușor; pentru a atinge acest scop, opera trebuie îndelung studiată. Trebuie să împărtășești sincer cu poetul înaltul sentiment care i-a umplut sufletul, trebuie să simți adânc orice cuvânt al lui”⁵.

În primul rând, lectura unei poezii trebuie să respecte câteva condiții de ordin tehnic: respectarea pauzelor (gramaticale, logice, psihologice), a accentului (rostirea mai apăsată a cuvintelor sau a propozițiilor cu rol logic hotărâtor) și imprimarea unui ritm corect. De asemenea, lectura expresivă mai cere și găsirea intonației adecvate, aceasta fiind determinată de tonul fundamental al poeziei, de sentiment, de idee și de atitudinea poetului. Pentru că lectura expresivă este un exercițiu destul de dificil, elevii trebuie învățați să citească adecvat un text, prin evidențierea elementelor de tehnică pe care le-am expus mai sus. Ni se pare productiv ca, la sfârșitul comentariului unui text liric, elevii să-l citească încă o dată în clasă, astfel verificându-se cât de bine au receptat ei acel text și dacă sunt capabili să-l recite în manieră personală.

Textele dramatice își dezvăluie „secretele” mult mai bine, dacă sunt citite adecvat. De aceea, este, credem, obligatoriu ca să se citească în clasă câteva scene semnificative, înainte de purcederea la receptarea propriu-zisă. Mai ales în cazul comediilor, unde subiecții-receptori vor intra mai ușor în atmosfera piesei și o vor înțelege mai nuanțat (în special când comicul de limbaj e o trăsătură distinctivă a operei). E necesar ca lectura să se facă pe roluri, iar profesorul să dirijeze atent felul în care trebuie citit textul. În cazul unei piese ca *Iona* de Marin Sorescu, am constatat că lectura integrală în clasă, făcută de profesor, a schimbat imediat percepția asupra „monologului dialogat” al personajului și i-a făcut pe elevi să fie mult mai receptivi. Ca și în cazul poeziilor, la sfârșitul receptării textului dramatic, lectura expresivă a unui fragment la alegere, sau chiar interpretarea lui, făcută de elevi (doi sau mai mulți, în funcție de numărul de personaje), e un mijloc de verificare a calității receptării.

Pentru receptarea operelor, aparținând tuturor celor trei genuri literare, lectura directă (intimă) este de importanță fundamentală. De multe ori, profesorul, din lipsă de timp, neglijează lectura în clasă și acest aspect este, cre-

dem, o greșeală care trebuie evitată. E de preferat, pentru verificarea receptării, o lectură expresivă a operei, decât un comentariu stângaci.

Dacă pe parcursul lecțiilor de literatură, profesorul va avea drept țel stărnirea interesului artistic (cu cele trei trepte estetice: **curiozitatea, plăcerea și nevoia spirituală**) (6) al elevilor prin contactul direct cu operele literare, misiunea lui va fi plină de succes, iar mai târziu, elevii se vor îndrepta singuri spre **Lectură**.

Referințe bibliografice:

1. PARFENE, Constantin. Literatura în școală. Contribuții la o didactică modernă a disciplinei. Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 1997, p. 20
2. GOIA, Vistian. Didactica limbii și literaturii române pentru gimnaziu și liceu. Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002, p. 53.
3. Idem, op. cit. p. 54.
4. PARFENE, Constantin. op. cit., p. 154.
5. Textul este citat de PARFENE, Constantin, în op. cit., p. 154.
6. Idem, op. cit., p. 19.

DOI: 10.5281/zenodo.10023058

Învățarea limbajului și comunicării în condițiile deficienței de auz

Iuliana CRISTEA

Rezumat:

Autoarea se referă la practicile de învățare și comunicare în rândul persoanelor hipoacuzice. Patologia actului de vorbire trebuie supusă dirijării și corectării cât mai precoce folosind o metodologie adecvată. Mecanisme perceptiv și cognitive pot fi create pentru persoanele cu deficiențe de auz prin intermediul tehnologiilor de informare și comunicare.

Cuvinte-cheie:

comunicare, limbaj, persoane cu deficiențe de auz, învățare.

Abstract:

The author reports on learning and communication practices among hearing impaired people. Speech act pathology must be a subject of conduction and correction as early as possible, using an appropriate methodology. Perceptual and cognitive mechanisms for hearing impaired people can be created through the information and communication technologies.

Keywords:

communication, language, parlance, person with hearing loss, learning.

Limbajul este un mod de relație creat prin comunicare pe baza unei organizări superioare cerebrale, care face posibilă existența sa. La naștere, funcția limbajului este în devenire și se structurează pornind de la comunicarea pe

care copilul o stabilește cu universul înconjurător. Se pune problema dacă procesul învățării limbii materne, începând cu primul an de viață al copilului „mai poate fi lăsat în seama unor practici spontane sau trebuie să se elaboreze modele care să realizeze construcția comunicării verbale”. În altă ordine de idei, patologia actului de vorbire trebuie supusă dirijării și corectării cât mai precoce folosind o metodologie adecvată.

În activitatea de formare a limbajului la copil, se cunoaște rolul percepției fonon-auditivă, condiționată de facultățile intelectuale ale subiectului, precum și modalitatea de perturbare a circuitului fonon-auditiv, care intervine în timpii de decodare, determinând în etapele succesive ale achiziției limbajului, o patologie diversă a dinamicii limbajului în dezvoltare. Reacția circulară autonomă reflexă a activității fononice întreținută de percepții kinestezice (ceea ce nu există la surzi) face posibilă o autostimulare prin apariția vocii celuilalt.

În condiții deosebite, ca urmare a instalării unor disfuncții senzoriale, sarcinile „canalului” de recepție deficitar, sunt preluate pe baza legilor generale și speciale ale compensării, de analizatorii cu posibilități normale de funcționare. La persoanele cu deficiență de auz, rolul auditivei fiind diminuat sau chiar exclus, văzul devine „canalul” principal de recepție a mesajului prin intermediul labiolecturii, citirii și a celui transmis prin limbajul semnelor.

Modalitățile de achiziție a comunicării de către copiii auzitori și surzi de la cea mai fragedă vârstă, au fost și sunt în atenția cercetătorilor surdologi, psihologi, pedagogi, medici, sociologi etc. Aceștia, în lucrările lor, constată asemănări și deosebiri în ceea ce privește însușirea limbajului de către copilul auzitor și de către cel surd.

Exemple:

I. Copilul auzitor născut în anturaj normal este solicitat verbal-oral de la vârsta cea mai mică.

- a) I se arată copilului jucării și este întrebat dacă vrea obiectul respectiv. Când copilul răspunde cerând obiectul, acestuia i se va răspunde: Poftim!
- b) Copilul va folosi mai târziu singur cuvintele și propozițiile simple auzite. Copilul folosește în această etapă cuvintele cu rol de propoziții.

- c) La început copilul își va exprima dorințele numai în prezența obiectelor solicitate. Mai târziu copilul va cere obiectele și în absența acestora.

II. În același mod învață să comunice și copilul surd născut în familie de surzi. De această dată însă, comunicarea se face prin utilizarea semnelor.

- a) De exemplu părinții, în momentul în care îi arată copilului mâncarea îi vor face și gestul specific executării acțiunii de a mânca.
- b) Copilul începe să asocieze semnele și să le utilizeze când îi va fi foame, sete etc.
- c) Copilul surd învață să comunice închegat prin gesturi. Gesturile utilizate incorect vor fi corectate treptat ca și în cazul corectării exprimării verbale la copiii auzitori.

III. Copilul auzitor născut într-o familie de surzi poate învăța de mic comunicarea prin limbajul gestual, cât și prin limbajul verbal-oral în conformitate cu modelele cunoscute. În cazul în care în familie există și auzitori, copilul va învăța ambele forme de comunicare încât el poate fi considerat bilingv. În copilărie el va avea o dezvoltare psihică normală și se va încadra cu ușurință atât în societatea auzitorilor, cât și în cea a surzilor.

Dacă întâlnirea acestui copil cu auzitorii va fi accidental, comunicarea verbală va fi redusă. În acest caz, frecventarea grădiniței obișnuite și sprijinul specializat al logopedului școlar va reduce din handicap și va crea posibilitățile înscrierii copilului la o școală obișnuită.

IV. Este de subliniat faptul că cea mai mare parte a copiilor surzi se nasc și trăiesc în familii de auzitori, în care nici un membru din anturaj nu cunoaște limbajul gestual și nu are experiență în munca cu surzii. Copilul surd într-o familie de auzitori începe prin a arăta cu mâna obiectul dorit. Membrii familiei îi vor da și vor denumi obiectul pe baza limbajului oral inaccesibil deficientului de auz. Copilul va lua obiectul și va fi mulțumit pe moment, dar nu va recepta denumirea obiectului solicitat. În continuare, în achiziția limbajului, nu va depăși stadiul indicării cu mâna a obiectelor care nu se află în spațiul vizual, copilul surd devenind deseori nervos, va țipa și va plânge până la epuizare psihică și fizică.

Pentru însușirea limbajului și pentru prevenirea handicapului psihic, încă de la cea mai fragedă vârstă, copilul poate și trebuie să fie familiarizat cu prozele auditive, cu recepția globală a vorbirii și semnificația mișcării buzelor și feței interlocutorului și cu orice mijloc posibil de comunicare într-o ambianță plăcută afectivă.

Sistemele de codificare manuală nu pot să asigure un model pe baza căruia copilul surd să stăpânească gramatica limbajului gestual sau să construiască o astfel de gramatică. Copiii surzi, ca și toți ceilalți copii, au o înclinație înăscută pentru dezvoltarea unui limbaj. Ei au mecanisme perceptivă și cognitive care îi ajută să acționeze în acest sens. Datorită acestor mecanisme, ei percep informația lingvistică din mediul înconjurător, cu condiția ca această informație să prezinte regularități de formă și de funcții pentru unul din limbajele naturale, vizuale. Adică, atunci când au ocazia, ei pot să construiască o gramatică a limbajului gestual. Am constatat mai înainte că sistemele de codificare manuală nu folosesc structurile naturale de care depind copiii vizuali, pentru a învăța un limbaj. Cu un astfel de sistem codat, copiii surzi nu vor putea să construiască un limbaj gestual complet dezvoltat care să conțină regulile și proprietățile unui limbaj verbal. Ajungem astfel la ipoteza că structura sistemelor codate și folosirea lor în învățământ, poate să frâneze dezvoltarea limbajului la copiii surzi. Mai afectați vor fi copiii surzi, din familii de surzi, deoarece ei nu vor putea să progreseze sub aspect lingvistic, adică nu vor putea să-și însușească vocabularul, gramatica și stilurile artistice ale vorbirii, deoarece nu vor avea un model real al primului limbaj pe baza căruia să se formeze priceperile mai complicate ale limbajului verbal sau gestual. Copiii surzi, din familiile de surzi, își formează în familie un model de limbaj gestual care se consolidează și pe baza acestui limbaj, se construiește un limbaj gestual bogat.

Când acești copii intră în grădiniță sau în școala primară, sunt dezorientați la confruntarea cu un model de limbaj gestual sărăcit, pe care îl folosesc profesorii auzitori în general. Acești copii surzi, care sunt fluenți în primul lor limbaj, limbajul gestual, nu vor putea să aibă aceeași fluentă în limbajul verbal cu ajutorul sistemelor codate manual, deoarece limbajul verbal este a doua lor

limbă, o limbă ce trebuie învățată ca pe o limbă străină.

Societatea informatizată de mâine va cere absolvenți tot mai bine pregătiți și mai bine educați, ceea ce impune ca elevii surzi să aibă un nivel educațional echivalent cu al elevilor de școală normală. Pentru a atinge acest obiectiv, au proliferat clasele de liceu de zi și serale în cadrul școlilor generale și profesionale din țara noastră. Deși intenția este bună, calitatea performanțelor școlare ale celor mai mulți absolvenți din aceste clase de liceu lasă mult de dorit, deoarece elevii surzi nu au o bază solidă de cunoștințe de cultură generală pe care să se structureze cunoștințele din celelalte obiecte de studiu din liceu.

După părerea noastră, este absurd să se treacă de la programa de școală specială, unde se obțin performanțele școlare menționate mai sus, la programa obișnuită de liceu pentru auzitori. La fel de absurd este că elevii surzi absolvenți ai liceului special să fie supuși la aceleași exigențe la examenul de bacalaureat ca și liceenii auzitori. Desigur, nu dorim să scadă nivelul cerințelor la liceele pentru surzi, ci să se găsească modalități de accesibilizare a cunoștințelor de liceu pentru elevii surzi, să se folosească metode de transmitere și de asimilare a acestor cunoștințe de către elevii surzi, pentru ca ei să se apropie de nivelul elevilor auzitori. În acest sens, există mai multe modalități care trebuie să se afle în atenția autorităților școlare. De pildă, să se folosească profesori care să fie fluenți în limbajul gestual. Pentru aceasta, profesorii din școlile pentru surzi trebuie să participe la cursuri de limbaj gestual organizate cu sprijinul „Asociației Naționale a Surzilor” și să fie promovați în grade didactice abia după ce dovedesc o bună cunoaștere și folosire a limbajului gestual. Să se restructureze, apoi, volumul de cunoștințe din obiectele școlare care să evite supraîncărcarea elevilor, să se elaboreze o programă școlară care să permită umplerea golului dintre cunoștințele dobândite până la absolvirea clasei a VIII-a și cele necesare pentru asimilarea conținutului obiectelor din liceu. Desigur, folosirea limbajului gestual de către profesori în școlile de surzi este obligatorie, dar aceasta nu este singura metodă de instruire. Folosirea calculatoarelor pentru a ilustra diversele fenomene la fizică, chimie, a evenimentelor istorice va deveni un lucru cotidian în toate școlile, dar în școlile pentru surzi ar trebui introdus și folosit cu prioritate.

Referințe bibliografice:

1. BARBU, Fl. Contribuția limbajului gestual și a sistemelor de codificare manuală a limbajului verbal la creșterea performanțelor școlare ale elevilor surzi. In: Revista de psihopedagogie. Vol. II. București, Editura Fundației Humanitas, 2004.
2. BUICA, C. B. Structura limbajului mimico-gestual. In: Bazele defectologiei. București, Editura „Aramis”, 2004
3. DINU, Mihai. Comunicarea. București, Editura Științifică, 1997
4. DINU, Mihai. Fundamentele comunicării interpersonale. București, 2004
5. DRĂGUȚOIU, Iulia. Limbajul mimico – gestual. Dicționar bilingv. Sibiu, Arhiepiscopia Ardealului, 1992.
6. ONU, Constantin. Comunicare și slujire prin limbajul mimico-gestual. Pitești, Editura Universității din Pitești, 2003.
7. PIAGET, Jean. Nașterea inteligenței la copil. In: Pedagogia secolului XX. București, EDP, 1973
8. POPA, Mariana. Deficiența de auz. Repere psihologice și metodologice. Târgu Mureș, Editura : Dimitrie Cantemir, 2002.
9. PUFAN, Constantin. Probleme de surdopsihologie. Vol. I. București, EDP, 1972.
10. STĂNICĂ I. ; POPA, M. ; POPOVICI, D. V. ; Psihopedagogie specială. vol. IV. Deficiența de auz. București, Pro Humanitate, 2001.

Autorii articolelor

ANDREI, Daniela – profesor la Colegiul Dobrogean „Spiru Haret” Tulcea, România, e-mail: dana_romana_liceu@yahoo.com

BALINSCHI, Elena – șefa secției Cercetare bibliografică, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: ebalinschii@mail.ru

BIRIUKOVA, Iryna – director general al Bibliotecii Naționale Științifice din Odesa, Ucraina, e-mail: ognb@ukr.net

BORȘ, Veronica – director adjunct, Direcția Comunicare și Tehnologia Informației, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: vbors@bnrm.md

CEBOTARI, Margareta – specialist principal, secția Dezvoltare în biblioteconomie și știința informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: mcebotari@bnrm.md, ORCID 0000-0002-8414-8402

CIMPOI, Mihai – academician român, critic și istoric literar, eminescolog, Facebook: @MihaiCimpoi, ORCID 0000-0001-9431-8076

COCIERU, Mariana – cercetător științific superior, doctor în filologie, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM, e-mail: mcocieru@mail.ru, ORCID 0000-0002-7707-525X

CORGHENCI, Ludmila – șefa secției Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: lcorghenci@bnrm.md, ORCID 0000-0002-0248-9108

COSOVAN, Veronica T. - șefa secției Carte veche și rară, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: carterara@bnrm.md, ORCID 0000-0002-1222-0364

CRISTEA, Iuliana - profesor, Liceul Tehnologic Special Nr. 3, București, România, e-mail: chiroscaalexandru07@yahoo.com

DRĂGĂNEL, Angela - specialist principal, secția Studii și cercetări, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: adraganel@bnrm.md, ORCID 0000-0002-6749-6782

DMITRIC, Ecaterina - șefa secției Dezvoltare în biblioteconomie și știința informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: dbiblio@bnrm.md, ORCID 0000-0003-4080-0953

FILIP, Iulian - doctor în filologie, Academia de Științe a Moldovei, poet, scriitor, dramaturg și folclorist român din Republica Moldova; e-mail: filip.iulian@gmail.com, ORCID 0000-0003-2604-8806

HARJEVSCHI, Mariana - director general al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”, e-mail: mharjevschi@gmail.com, ORCID 0000-0002-9083-2665

MATICA, Ioana - bibliotecar, profesor, Școala Gimnazială „Dacia”, Oradea, România, e-mail: ioanacmatica@yahoo.com

OSOIANU, Vera - director adjunct, Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științe ale Informării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail : bnrmvo2012@gmail.com, ORCID 0000-0001-8509-8796

PETCU, Mariana - bibliotecar, Școala Gimnazială Nr. 9, Galați, România, e-mail: cristiandre12@gmail.com

PILCHIN, Maria – scriitoare, e-mail: maropil82@gmail.com

SILIVESTRU, Diana - șefa secției Centrul Național de Digitalizare, BNRM e-mail: lupusor.diana@gmail.com, ORCID 0000-0002-5946-178X

STURZA, Ion - om de afaceri, Facebook: @Ion Sturza

UCRAINCIUC, Svetlana - specialist principal, Centrul de Statistică, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, e-mail: s.ucrainciuc@bnrm.md

Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Str. 31 August 1989, nr. 78 A
Chișinău, MD-2012
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 22-14-75
E-mail: biblioteca@bnrm.md

Bun de tipar: 26.10.2023
Apărut: 2023
Coli de tipar: 11
Tiraj: 10 ex.

Tiparul sub comanda nr. 19,
executat la F.P.C. Primex-Com S.R.L.
Bd. Grigore Vieru, nr. 26
Chișinău, MD-2005
Republica Moldova
Tel.: (37322) 27-53-05, (37322) 22-66-82
E-mail: primex@dnt.md